KARYS

DIDŽIAUSIAS, PIGIAUSIAS IR GERIAUSIAI INFORMUOTAS DIENRAŠTIS

Plačiausiai skaitomas, pigiausias ir didžiausias lietuvių dienraštis šiuo metu yra "Draugas".

KORESPONDENTUS

"Draugas" turi Aliaskoje, Argentinoje, Austrijoje, Australijoje, Belgijoje, Brazilijoje, Chileje, Italijoje, Ispanijoje, Kanadoje, Kolumbijoje, Portugalijoje, Sveicarijoje, Urugvajuje, Venecueloje. Jie plačiai informuoja apie viso pasaulio lietuvius.

DIDESNIUOSE UŽSIENIO POLITIKOS CENTRUOSE:

Paryžiuje, Strassbourge, Londone, Berlyne, Romoje "Draugas" turi specialius korespondentus—patyrusius laikraštininkus.

ŽINIAS IŠ LIETUVOS

per radiją, iš Kauno ir Vilniaus leidžiamų laikraščių bei iš atbėgančių žmonių renka du "Draugo" korespondentai Vokietijoje.

MOKSLO, MENO, LITERATŪROS, ARCHITEKTŪROS

klausimais "Draugas" yra sutelkęs specialistus profesorius, dailininkus, inžinierius, rašytojus, kurie užpildo specialų kultūros priedą, leidžiamą kas šeštadienį. "Draugas" yra vienintelis lietuvių laikraštis, kuris reguliariai kas šeštadienis leidžia tokį 8 puslapių priedą.

JAU DAUGIAU KAIP 1,000

bendradarbių, korespondentų ir informatorių rašo "Draugui". "Draugas turi specialius ateitininkų, skautų ir dar šiuos skyrius:

1. Lietuvių kalbos — tvarkomas iš Lietuvos atvykusių kalbininkų,
2. Sveikatos — vedamas patyrusio gydytojo,
2. Teisės patarėjas — vedamas advokato,
4. Statybos patarėjas — vedamas inžinieriaus architekto,
5. Moterų — vedamas žurnalistikos mokslus baigusios redaktorės,
6. Sporto — vedamas keturių sportininkų.

PIGIAUSIAS LIETUVIŲ DIENRAŠTIS

yra "Draugas". Todėl, nieko nelaukdamas, pratęski "Draugo" prenumeratą 1952 metams sau ir užsakyk jį savo giminėms, draugams bei pažįstamiems.

"DRAUGO" PRENUMERATA

	Metams	½ metų	3 mėn.	1 mėn.
Chicagoj ir Ciceroj	9.00	5.00	$2.75	$1.25
Kitur JAV ir Kanadoj	$8.00	$4.50	$2.50	$1.00
Užsienyje	$11.00	$5.50	$3.00	$1.35

PRENUMEATRĄ GALIMA SUMOKĖTI IŠ KARTO UŽ KELERIUS METUS. Iš karto įmokėjusieji ne mažiau $100.00 bus

GARBĖS PRENUMERATORIAIS

ir "Draugą" gaus per visą savo amžių.

Užsakymus su pinigais siųskite:

"DRAUGAS"

2345 So. Oakley Avenue

CHICAGO 8, ILLINOIS

Kai tamsos galybė naikina šimtmečiais sukurtas mūsų tautos kultūrines vertybes, kiekvieno lietuvio inteligento pareiga yra skaityti, platinti ir palaikyti vienintelį kultūros žurnalą

AIDUS

AIDAI, pradėję eiti tremtyje, jau treti metai Amerikos žemyne jungia vieningam kūrybos darbui mūsų geriausias mokslo, meno ir literatūros jėgas;

AIDAI, palaiko Lietuvos prisikėlimo viltį ir pranašauja giedrą laisvės rytmetį;

AIDAI, pasitikėdami lietuviškos visuomenės iki šiol rodomu palankumu,

1952 METAIS

DAR KARTĄ KIEKVIENĄ LIETUVĮ INTELIGENTĄ KVIEČIA Į SKAITYTOJŲ EILES.

Prenumeratos kaina: JAV ir Pietų Amerikoje — metams 5 dol., Kanadoje — 5.50 (kanadiškais pinigais 6 dol.). Kituose kraštuose — 6 dol.

ADMINISTRACIJOS ADRESAS:
AIDAI, Kennebunk Port, Maine

NAUJIENOS

Pirmas ir geriausias lietuvių dienraštis Amerikoj

NAUJIENOS turi savo korespondentus kiekvienoje didesnėje Amerikos lietuvių kolonijoje ir įvairiose Europos bei Pietų Amerikos valstybėse.

NAUJIENOS spausdina vėliausias, tiksliausias ir įdomiausias žinias iš lietuvių ir kitų tautų gyvenimo.

NAUJIENOS spausdina svarbesnius lietuvių gyvenimo reikalus liečiančius straipsnius ir "Kritikos bei polemikos" skyriuje leidžia visiems pareikšti savo nuomonę.

NAUJIENŲ prenumerata yra tokia: JAV ir Kanadoje — $9.00 metams, $5.00 — pusei metų. Kitose valstybėse — $11.00 metams, $5.50 — pusei metų. Chicagoje — $10.00 metams, $5.50 — pusei metų.

NAUJIENAS gausite, jei pasiųsite čekį arba Money Orderį tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 South Halsted St., Chicago, 8, Illinois

KU biblioteka

093 00523455 6

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: kpt. Sim. Urbonas, Dom. Penikas, Br. Aušrotas ir St. Butkus. VYR. REDAKTORIUS KPT. SIM. URBONAS. Leidžia KARYS. Prenumerata: metams 4 dol., pusm.— $2.50, atsk. nr. 45c. Adresas: administracijos — 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y., redakcijos — 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y. Spausdinamas Tėvų Pranciškonų spaustuvėje, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription $4.00 per year. Single copy 45 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. EDITORIAL OFFICE: 156 Steamboat Road, Great Neck, L. I., N. Y.

Nr. 2 (1275) 1952 M. VASARIS-FEBRUARY ĮSTEIGTAS 1919 M.

ŠIAME NUMERYJE ĮDOMIAUSIA

S. NARKELIŪNAITĖ
Pasaulio lietuviai 1951 metais

KAZYS LENGVENIS
Faktų ir idėjų pakopomis

ADV. K. R. JURGĖLA
1830-31 Metai

J. ŠVAISTAS
Nė viencs pėdos!...

PLK. O. URBONAS
Lietuvos Vietinė Rinktinė 1944 m.

Iliustruotasis KARYS
(Naujai įvestas gausiai iliustruotas skyrius-priedas)

VL. RAMOJUS
Prietiltyje

J. NOREIKA
Trys velniai (apysaka)

Oi greičiau greičiau, jauni bernužėliai!...
(Iliustruotas karių skyrius)

Red. Jon. Pr. Palukaitis
Akiratis

Atskiro nr. kaina 45¢.

PO VASARIO ŠEŠIOLIKTOSIOS

KPT. SIM. URBONAS

Didžioji Lietuvių Tautos Prisikėlimo sukaktis — Vasario Šešioliktoji — šiemet, jau trisdešimt tretįjį kartą, buvo plačiai paminėta viso Pasaulio Lietuvių Bendruomenės. Ši sukaktis ir jos minėjimai visose šalyse, visuose laisvojo pasaulio kontinentuose, šiemet vyko netaip jau paprastomis aplinkybėmis.

Visuotinio Žmonijos Sąžinės atbudimo ženklai, nors ir labai palengva, jau pradeda rodytis šėtoniškų tamsybės jėgų debesimis apsiniaukusioje padangėje. Atrodo, jog iš tikrųjų jau daugeliui žmonių ir tautų pradeda atsiverti apžlibusios akys ir apkurtusios ausys. Daug kas yra pasikeitę moraline ir gal fizine prasme net ir Vasario 16-sios išvakarėse, arba tuojau po šios mums brangios istorinės dienos paminėjimo.

*

Londone įvyko gausi Europos Sąjūdžio Konferencija. Joje dalyvavo ne tik komunistinio imperializmo pavergtųjų, bet taip pat ir laisvųjų, didžiųjų ir mažųjų, tautų atstovai; net ir neseniai buvusieji priešai — vokiečiai ir prancūzai. Konferencijos vedamoji mintis — **pavergtųjų Europos tautų išlaisvinimo reikalas.** Čia buvo aiškiai pripažinta, kad negali būti nė kalbos apie bet kokį Europos suvienijimą, kol ji, Europa, yra perskirta geležine uždanga, kol čia nėra nei tikrosios taikos, nei laisvės. Taigi, pavergtųjų tautų išlaisvinimas esanti būtina sąlyga visos Europos taikai. **Čia ir jaunasis Churchillis savo kalboje atvirai nurodė eilę valstybių, jų tarpe paminėdamas ir Lietuvą, kurios yra virtusios aukomis tironijos, žiauresnės ir už buvusią hitlerinę; jos turinčios būti išlaisvintos.**

Šios, nors ir neoficialių, o tik politinių veikėjų, Europos vienybės sąjūdžio skatintojų, konferencijos dalyviai, švelnesne ar griežtesne forma, priėjo išvados, jog tolimesnis, neturįs pabaigos Vakarų tarimasis su maskvine imperija — esąs tik patarnavimas didžiajam visos žmonijos priešui, kad jis, pasirinkęs palankiausią momentą, lemiančiai smogtų Vakarų demokratijoms...

Tad gal iš tikrųjų jau pakaks mažųjų tautų tragedijų, jų neįsivaizduojamų aukų, kad pagaliau įsitikintų ir didieji, jog prieš žmonijos istorijoje negirdėtą smurtą ir klastą šiandien tegalima pastatyti stiprią fizinę jėgą. Kad galingoji Amerika šiandien eina šiuo keliu — yra nemaža duomenų.

KANKLĖS IR KARDAS

A. Merkelis

O vienok Lietuva
Juk atbus gi kada:
Ne veltui ji tiek iškentėjo!
Kanklių balsą išgirs,
Miegąs kraujas užvirs,
Nes kryžius gyvatą žadėjo.
Skausmuos jėgos išaugs,
Atgimimo sulauks...

Maironis

Minėdami Vasario 16 d. Lietuvos nepriklausomybės šventę, mes atsigrįžtame į savo praeitį, nužymėtą didingais žygiais. Mūsų tautos praeitis davė galios tautai prisikelti laisvam gyvenimui, atkurti savo nepriklausomą valstybę. Prieš 34-rius metus Lietuvos Valstybės Taryba, pirmininkaujama Jono Basanavičiaus, paskelbė Lietuvą nepriklausoma valstybe. Tai buvo įkūnijimas kelių amžių lietuvių tautos siekimų.

Amžiais lietuvių tautos laisvės ilgesį žadino ir ugdė dainiai savo kanklėmis, o išsiilgtai laisvei tapus kūnu — ją savanoriai nuo smurto gynė savuoju kardu.

Nepriklausomos Lietuvos laikais Vasario 16 d. mes džiaugdavomės savo laisvėje pasiektais laimėjimais. Dabar jau dvylika metų, kai mūsų tauta pavergta ir žiauriausiu būdu naikinama. Ir šiandien, gal būt, labiau negu bet kada laisvės trokšta ir Sibire kankinamas, ir savojoj tėvynėje vargstąs, ir laisvuose kraštuose įsikūręs, bet savosios tėvynės išsiilgęs lietuvis.

Mes tvirtai tikime, kad Lietuva taps nepriklausoma, nes teisė ir teisingumas mūsų pusėje, o smurtas bus sužlugdytas. Ir šiais metais, minėdami vasario 16 d. savo nepriklausomybės šventę, mes visam pasauliui skelbiame, kad mes esame gyvi ir norime būti laisvi.

Kas gi buvo tie tūkstančių lenkų karininkų žmogžudžiai Katyno miške 1940 metais? Jeigu naciai, tai kodėl šis baisusis nusikaltimas prieš žmoniškumą nebuvo tinkamai iškeltas, išaiškintas (o tikrieji kaltininkai — nubausti) garsiajam Niurnberge, kur anuomet išdidžiai sėdėjo ir Vakarų sąjungininkai iš Kremliaus?

Ir šios neįsivaizduojamos, paslaptingos vokiečių sumuštos Lenkijos karininkų tragedijos byla pradėta tyrinėti JAV atstovų rūmuose. Nejaugi ir čia dangaus keršto šaukiąs Lenkijos sūnų kraujas neatras tikrosios tiesos?

Pagaliau — kas žino? Ar "motinos" Rusijos žemė neslepia ir daugiau tokių katynų?.. Kur gi dingo keletas šimtų ir lietuvių karininkų, 1941 m. birželio 13-14 d. naktį klasta ir smurtu suimtų ir išvežtų iš vasaros poligonų?..

*

Neįsivaizduojamas pasaulinio bolševizmo pavojus suriša draugėn ir didžiausius vakardienos priešus. Nors ir palaipsnis Vakarų Vokietijos jungimas Europos armijon, leidimas gaminti atitinkamus ginklus — vis aiškiau byloja, jog didžiųjų ėjimų taurė baigia prisipildyti, jog Amerikos kantrybė nėra neišsemiama, jog tikrosios taikos kūrimo valandos artėja...

*

Tarsi artėjančio Tėvynės išsilaisvinimo simbolis — ir mūsų mieli trys žvejai, šios Vasario 16-sios išvakarėse Dariaus-Girėno perskrostomis Atlanto padangėmis atskridę į Ameriką, čia dalyvavę šios šventės iškilmėse... Neišgyventų įspūdžių kupini, jie tik viena čia galėjo pasakyti, kad pavergtoje Tėvynėje lietuvis šią didžią dieną tegali slapčiomis švęsti tik savo širdyje...

Gal gi jau nebetoli ta diena, kada ir mūsų visame pasaulyje esantieji vyrai-kariai, tik ne po du, tris, o šimtais ir tūkstančiais, pakils į žygį Tėvynėn, kad jau ten švęstų Vasario 16-ją...

Kas žino?

*

Kada galingieji tikrajai taikai išsaugoti ir jai atstatyti mobilizuoja begalines medžiagų ir žmonių atsargas — mūsų galingiausi ginklai yra lietuviškumo išlaikymas ir tikrai nuoširdus kuo didžiausias vieningumas. Šių ginklų mes niekuomet neturėjome pakankamai ir niekuomet jų nebus perdaug. Taigi, prieš kurį laiką šiais metais iš spaudos patirta žinia apie Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto pastangas ir reikalingumą suintensyvinti, suderinti Lietuvos išlaisvinimo veiklą, siekiant grupių konsolidacijos pačiame VLIKe, sustiprinti jo veiksmingumą, reprezentatyvumą ir darbingumą, siekiant visų aktualiųjų klausimų išsprendimo, — teikia vilčių, kad ir šie tarpusavio rūpesčiai bus nugalėti mūsų kenčiančios, išsilaisvinimo laukiančios Tėvynės labui, o mūsų priešo nesekmei.

Ar mes ištversime, ar mes išliksime gyvi, jei bolševikinis smurtas dar ilgai nebus pažabotas ir sužlugdytas? Štai svarbiausias mūsų šių dienų klausimas.

Tautinės gyvybės sargyboje mes visi turime budriai stovėti. Mūsų tėvynėje tauta naikinama fiziškai ir dvasiškai. Emigracija taip pat graso mūsų tautinei gyvybei. Reikia didelių, tiesiog didvyriškų pastangų, kad mes galėtume emigracijoje apsaugoti savo priaugančiąją jaunąją kartą nuo ištautėjimo.

Savosios tautinės kultūros ugdymas šiandien yra vienintelis ginklas, kuriuo mes prasiskinsime kelią į nepriklausomą Lietuvą. Savoji kultūra yra didysis mūsų nepriklausomybės laidas. Savoji kultūra, tai kanklės, kurios žadins mūsų budrumą stovėti savo tautos gyvybės ir laisvės sargyboje. Jei išliksime gyvi, lemiamą valandą savo teisę būti laisvais ir nepriklausomais mes pajėgsime paremti ir kardu.

Kai Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, Maironis, Vaižgantas skynė kelią Lietuvos nepriklausomybei, jie stiprybės sėmės iš praeities: milžinkapiuos ieškojo Lietuviško Žodžio. **Šiandien visa Lietuva vienas didžiulis Milžinkapis,** kuriame ilsis tie, kurie verčiau pasirinko mirtį, negu vergiją.

Skausmas ir kančia mūsų tautą ne sužlugdys, bet užgrūdins didiesiems žygiams, laisvojo gyvenimo prisikėlimui. Lietuva, anot Maironio, tarp skausmų žengia į garbę. Kančia turi savo prasmę. Anais sunkiais caristinės priespaudos laikais Maironis dainavo:

O vienok Lietuva
Juk atbus gi kada:
Ne veltui ji tiek iškentėjo...

Balys Sruoga

Choralas iš "Kazimiero Sapiegos"

Kaip motinėlė vargana,
Vaikų savųjų skriaudžiama,
Paliego Lietuva sena.

Žiemos prailgusi naktis
Vaikų vaikam tepasakys:
Bajorai — Lietuvos mirtis.

Šaka, atskilus nuo tautos,
Klaikiam vaitojime žiemos
Pradings kaip vėjas be žinios.

Palikę be vadų vieni
Jėgų praamžinų pilni
Pakilsim audra nešini.

Užgrūdinkim jėgas skausmuos,
Gegužis sodais atlinguos,
Mum Tėviškėlę išvaduos.

SVEIKINIMAI KARIUI

GERB. P. KARIO REDAKTORIUI
KPT. S. URBONUI

Trisdešimt ketvirtuosius metus minint Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo Vasario 16-sios aktą, L. N. Karo Invalidų Sąjungos Valdyba siunčia Jums nuoširdžiausius sveikinimus, linki sveikatos ir jėgų nenuilstamai dirbti Lietuvos labui.

Be aukų ir kovos nebuvo ir nebus Laisvos Lietuvos.

B. TVARKŪNAS
S-gos Pirmininkas

K. DOBILAS
Sekretorius

Philadelphia

* * *

Savo ir kuopos karių vardu siunčiu mielajam KARIUI ir Jo redaktorių bei bendradarbių štabui nuoširdžiausius linkėjimus Vasario 16-sios proga ir noriu Jus patikinti, kad KARIO idėjos giliai tebesaugomos lietuvių karių širdyse ir nebeišblės tol, kol Nepriklausomybės šventę vėl galėsime švęsti savo Tėvynėje.

Kpt. M. Neimanas

Vokietija

* * *

LIETUVOS KARIAI!

Minint 34-rių metų Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukaktį, Amerikos Lietuvių "Ramovės" Sąjungos Chicagos Skyrius sveikina karius, likusius pavergtoje Tėvynėje, taip pat už jos ribų išblaškytus ar svetimose kariuomenėse ginklu kovojančius su Lietuvos pavergėju ir viso pasaulio nelaime — komunizmu.

KARIAI, nors klastingas priešas išmušė ginklą iš mūsų rankų, tačiau kario priesaikos ir tvirto pasiryžimo atstatyti o taip pat saugoti mūsų krašto Laisvę ir Nepriklausomybę — jis nepajėgs iš degančių mūsų širdžių išplėšti.

Tad budėkim tvirti dvasia ir visada būkim pasirengę stoti kovon ir atstatyti daugel kartų mūsų protėvių ir mūsų pačių krauju iškovotą Nepriklausomą Tėvynę Lietuvą.

SKYRIAUS VALDYBA

AUKŠTAI GERB. P. REDAKTORIAU,

teikitės priimti Jūsų sėkmingo darbo sukakties proga "Skautų Aido" redakcijos ir administracijos vardu nuoširdžiausius sveikinimus ir geriausios sėkmės linkėjimus.

"Karys" ir "Skautų Aidas" yra du broliai, einą tuo pačiu Lietuvos kelių.

Su pagarba lieku

STEPAS KAIRYS
"Skautų Aido" Redaktorius

Canada

PASAULIO LIETUVIAI 1951 METAIS

Mokslas, Menas, Literatūra

SALOMĖJA NARKĖLIŪNAITĖ

Pernykščiai metai užsklendė vieną svarbiausiųjų pokario laikotarpio lietuvių istorijos lapų. Kartu su jais pasibaigė didieji lietuvių emigraciniai rūpesčiai, prasidėję prieš keletą metų. Didesniais būriais ar mažomis saujomis, išsiblaškę po visą laisvąjį pasaulį, vieni lietuviai jau susirado pastovią gyvenvietę ir tenai įleido šaknis, jau įsijungė ar baigia įsijungti į vietos lietuviškąjį gyvenimą, įliedami šviežio kraujo.

1951 m. naujosios emigracijos pasiskirstymas šalimis atrodė šitaip: JAV — 25,000, Kanadoje 10,000, Anglijoje 6,000, Australijoje 3,500, Pietų Amerikos valstybėse 2,000 ir Vokietijoje — 10,000. Kadangi per tuos metus iš Vokietijos išemigravo apie 3,000 lietuvių, tai šiems metams tenai liko per 7,000, iš kurių tik pusė turi JT globą.

Pereitieji metai praėjo didelių istorinių sukakčių minėjimo ženkle. Septyni šimtai metų nuo pirmojo Lietuvos krikšto ir karaliaus Mindaugo karūnacijos, dvidešimt penkeri metai nuo Lietuvos bažnytinės provincijos įsteigimo ir dešimt metų nuo didžiosios Lietuvos tragedijos pradžios, nuo birželio 14-17 dienų trėmimų.

Plačiai po visą pasaulį gyvenantieji lietuviai tas sukaktis paminėjo ne tik savo tarpe, bet dalyvaujant ir jų bičiuliams svetimtaučiams, o po to tie minėjimai plačiu aidu atsimušė viso pasaulio spaudoje, tomis progomis primindami pavergtą ir kankinamą kraštą.

Pereitą metą išeivijos ir tėvynės ryšiai sustiprėjo labiau negu kada kitados. Į kraštą prabilo "Voice of America" lietuvišku žodžiu iš to laisvės krašto, kuris anapus geležinės uždangos dabar tėra vienintelis jų laisvės simbolis. Į vakarų pasaulį, į laisvę, prasiveržė žvejų laivu trys jauni lietuviai, atnešdami tikrąsias žinias apie padėtį ir saviškių laisvės šauksmą, kuris dar labiau sustiprėjo, nes apie tai sužinojo visas pasaulis.

Be to, čia Amerikoje dar įvyko keletas dalykų, kurie toli pralenkia vietinio įvykio svarbumą ir atsiranda pasaulio lietuvių dėmesio centre. New Yorke pradėjo veikti Laisvosios Europos Lietuvių Komitetas, kurio uždavinys rūpintis Lietuvos išlaisvinimu ir ruošti planus jos kultūriniam ir ekonominiam atstatymui. Strasbourgo universitete, šalia kitų šiuo metu už geležinės uždangos esančių tautų atstovų, besiruošiančių savo tėvynių atkūrimo darbui, studijuoja ir lietuviai. Čikagoje Liet. Profesorių Sąjungos iniciatyva įsteigtas Lituanistikos Institutas tautos gyvybei išlaikyti ir jos egzistencijai pagrįsti. Jo padaliniai kuriasi visose didesniosiose pasaulio kolonijose ir imasi darbo.

Pagaliau pernai galutinai pralūžo ledai ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės organizavime. Prieš keletą metų VLIKO iškeltoji idėja, PLB vardu apjungti viso pasaulio lietuvius jų tautinei ir kultūrinei veiklai, pajudėjo iš mirties taško. Po ilgų svarstymų ir JAV galutinai susitarta ir įkurta Amerikos Lietuvių Bendruomenė, kuri šiais metais, reikia tikėtis, visą reikalą judins toliau.

Šitos buvo pačios didžiosios ir visuotinio svarbumo problemos. Kulturinė veikla paskirose srityse ir kraštuose, žinoma, tų dalykų buvo veikiama ir jiems turėjo neabejotinos įtakos. Neturint visų detalių apie tą veiklą, čia bent stambmenomis peržvelgiama, kas kurioje srityje nuveikta per 1951-uosius metus.

Nuo šeštadieninės iki universitetų

Lietuvių užimtosios pozicijos švietimo srityje ypač stiprėjo. Po visą pasaulį, pradedant niuriais Vokietijos barakais, einant per D. Britaniją, Ameriką — Šiaurnę ir Pietinę, Australiją ir N. Zelandiją, veikia lituanistikos mokyklos ir vaikams ir jaunimui. Vokietijoje, viso pasaulio lietuvių remiama, laikosi Diepholzo gimnazija, vienintelė laisvajame pasaulyje, veikianti pagal Nepriklausomos Lietuvos mokslo programas.

JAV keletoje miestų, Australijoje veikia ir suaugusiems Lituanistikos Institutai. Vokietijos, Šveicarijos, Prancūzijos, JAV ir Kanados aukštosiose mokyklose mokslus pradėję ar baigia žymus skaičius lietuvių. Ypač JAV universritetuose ir kolegijose pereitaisiais metais pagausėjo lietuvių, gavusių studijoms stipendijas iš įvairių Amerikos organizacijų. Taipgi tenai pagausėjo ir lietuvių profesorių, kurie dirba jau kain nuolatiniai dėstytojai. Kaip maloni žinia ateina iš tolimosios Čilės, kur

Santiago universitete studijavęs Julius Kakarēka, universitetą baigęs, pakviestas pasilikti tos mokyklos istorijos katedros asistentu.

Žymus skaičius ypač Amerikos universitetuose gauna doktoratus ir susiranda darbą savo specialybėse taip, kaip jau čia įsikūrē lietuviai inžinieriai ir lietuviai gydytojai, išlaikę egzaminus ir gavę teisę verstis praktika.

Laikraščiai ir knygos

Atrodo net neįtikētina, bet reikia Lietuvių Bibliografijos Tarnybos vedēju A. Ružancovu patikēti, kad pernai laisvajame pasaulyje buvo iš viso 93 periodiniai leidiniai, iš kurių JAV net 52, Vokietijoje 8, Kanadoje 7, Brazilijoje 5, D. Britanijoje 4, Prancūzijoje 3, Argentinoje, Australijoje, Urugvajuje ir Šveicarijoje po du ir Austrijoje, Švedijoje, Italijoje, Kolumbijoje, Venezueloje ir Belgijoje po 1.

Jų tarpe buvo ir naujai pradētųjų, tokių, kaip, pav., "Keleivis" Vokietijoje, mažlietuvių oficiozas, arba kaip "Pelēda", juokdarybos žurnalas Chicagoje, arba kaip kultūros žurnalas "Gabija", arba reformuotų, kaip pvz. "Darbininkas", Brooklyne atsiradęs, sujungus tris laikraščius. Čia buvo ir laikraščių sukaktuvininkų tokių, kaip, pvz., "Vienybē", Brooklyne, mininti savo gyvavimo 65 metus, "Keleivis" Bostone, minįs 45 metus, "Ateitis", žurnalas, 40 metų, "Draugas" Chicagoje, minįs 35 metus, "Karys" Brooklyne, minįs vienerių metų atgaivinimo sukaktį JAV ir kt. Čia buvo pagaliau keliaujančių iš miesto į miestą, kaip L. Dovydēno "Nemunas" ir kt. Ypač minētinas "Britantjos lietuvis", kurį redaguoti perēmē redakcinē kolegija iš Br. Daunoro, J. Senkaus ir M. Bajorino ir dabar organizuoja nuosavą spaustuvę, norēdamas kiek galint tobulinti laikraštį.

Nemažas skaičius laikraščių, šalia savo grynai inofrmacinio darbo, dar varē ir gilią kultūros vagą, išleisdami įvairių vertingų lietuviškų knygų. "Australijos Lietuvis", turįs savo nuosavą spaustuvę, išleido Pulgio Andriušio "Sudiev, kvietkeli" ir dar keletą kitų. Vokietijoje Simo Miglino redaguojama "Tremtis" išleido Putino-Mykolaičio "Altorių šešēlyje" visus tris tomus viename leidinyje.

Betgi daugiausia knygų išējo vistiek leidyklų arba pačių autorių išleistų. Be abejo, pati reprezentacingiausia knyga pernai buvo "Vagos"

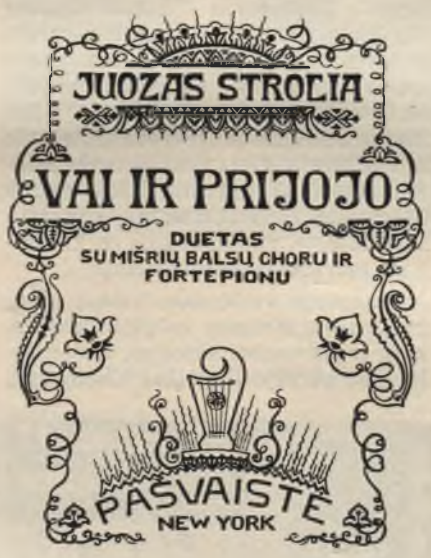

išleista Vytauto Augustino Lietuvos vaizdų fotografijų rinkinys, pavadintas "Tēvynē Lietuva". Nors ir ne be trūkumų, bet tai knyga, kokios lietuviai tremtyje dar nēra turēję ir kuri, neturint tiesioginio kontakto su tēvyne, yra niekieno nepavaduojama ir patiems lietuviams kaip prisiminimas ir kaip dovana draugams svetimtaučiams.

1949—1950 metų Rašytojų Draugijos Literatūros premiją, paskirtą pernai, nunešē A. Vaičiulaičio "Italijos vaizdai", o čiurlioniečių skirtoji 1.000 dol. "Draugo" paskelbtojo romano konkurso premija atiteko, visų nustebimui, mažai knygų laktose pasireiškusiam Jurgiui Gliaudai iš Detroito.

Savo eilēraščių išleido A. Rūkas ("Bokštai, meilē ir buitis"), Jonas

Aistis ("Sesuo buitis"), P. Orintaitē, V. Jonikas ir kt. Vincas Ramonas, "Kryžių" autorius ir iš Australijos atvykęs Chicagon, pernai su antra knyga iš bolševikmečio Lietuvoje pasirodē ("Dulkēs raudoname saulēleidy"). Savo kacetinius prisiminimus išleido St. Yla ("Žmonēs ir žvērys dievų miške") ir B. Gaidžiūnas ("Vieneri metai ir viena savaitē"). Tautosakininkas dr. J. Balys pradējo leisti "Tautosakos lobyną".

Prie Spaudos Centro "Gabijos" pernai susiorganizavęs Spaudos Bičiulių Klubas daugiausiai už kitus tokios rūšies klubus davē savo skaitytojams knygų. Jų tarpe: J. Krumino "Naktis viršum širdies", J. Savickio "Raudoni batukai", Nelēs Mazalaitēs "Mēnuo, vadinamas medaus". Be to, pati "Gabija" dar išleido visą eilę knygų, jų tarpe ir mūsų klasikų jaunimui. Porą knygų yra išleidęs Liet. Knygos Klubas Chicagoje, jų tarpe ir J. Jankaus "Pirmąjį rūpestį", gi visą eilę, kaip A. Barono (dvi knygas), A. Sabaliausko kelionių įspūdžius, Gr. Tulauskaitēs eilēraščius, A. Vaičiulaičio "Valentiną" ir kt., Vokietijoje išleido "Venta".

Žodžio meistrai

Daugelis rašytojų, kaip ir kitų profesijų atstovų, dar ir toliau tebesipelno duoną sunkiu fiziniu darbu fabrikuose. Tik kai kuriems pavyksta gauti lengvesnio, ar bent artimesnio sau darbo.

Bendrai gi imant, lietuviškoji knyga gimsta tik rašytojų laisvalaikio ir poilsio kaina, lygiai kaip ir jų pačių ir žurnalistų rašomi straipsniai lietuviškajai spaudai.

Rašančiųjų šeima pernai buvo skaudžiai pritrenkta savo nario perankstyva mirtimi. Vokietijoje, Spakenberge, mirė rašytojas ir poetas Juozas Kruminas. Liet. Rašytojų Draugijos rūpesčiu jam tenai pastatytas paminklas. Amerikoje mirė Vikt. Kamantauskas, kalbininkas ir kyngų vertėjas, o Romoje mirė publicistas vysk. P. P. Būčys. Tai vis mūsosios kultūros stulpai.

Amerikoje iš rašytojų plačiau reiškiasi B. Brazdžionis su A. Gustaičiu, kurie, dar priėmę dramos aktorių H. Kačinską, kaip koncertininkai, aplankė daug JAV ir Kanados lietuvių kolonijų. Bostone įsikūręs poetas Faustas Kirša, pernai išleidęs savo didaktinius eilėraščius "Šventieji akmenys", paminėjo ir savo amžiaus 60 metų sukaktį. Australijoje "siautėja" Pulgis Andriušis, o Brazilijoje — Petras Babickas.

Parodos ir knygų iliustracijos

Taip, kaip ir visi kiti mūsų kultūros darbuotojai, ir dailininkai smarkiai išsiblaškę po visą pasaulį, nors daugiausiai jų vis dėlto telkiasi šiaurinėje Amerikoje, ypač JAV.

Ad. Varnas, P. Kiaulėnas ir K. Varnelis buvo įsijungę į karaliaus Mindaugo 700 metų sukakties paveikslų piešimą. Prie lietuviškų knygų viršelių piešimo ar iliustravimo dalyvauja V. Petravičius, P. Osmolskis, Vilkutaitytė-Gedvilienė, V. K. Jonynas, Ad. Galdikas ir kt.

Savo kūrinių parodas ar su savo kūriniais kitų rengiamose parodose dalyvauja A. Mončius, V. Petravičius, J. Pautienius, A. Melnikas su žmona Glorija, P. Puzinas ir kt. J. Rimša Buenos Aires savo darbų parodą suruošia "Galeria Mueller" ten, kur vyksta žymiausių dailininkų parodos.

Kolumbijoje Eug. Kulvietis surengia net dvi savo darbų parodas, o J. Penčyla savo karikatūromis bendradarbiauja didžiausiuose krašto laikraščiuose ir tvarko didžiulę parodą, kuri buvo surengta Medelyne birželio 14-17 įvykių minėjimo proga. Vlada Stančikaitė ir A. Kairys dalyvauja Sao Paulo brazilų parodoje. Paryžiuje pernai sausio mėn. baigėsi Vyt Kasiulio darbų paroda, antroji iš eilės.

Kanadoje T. Valius dalyvauja Kanados apžvalginėje parodoje, o Tamošaičiai iš Toronto miesto persikelia į kaimelį ir tenai įkuria tautodailės ir liet. tautinių drabužių audimo dirbtuves. Balandžio mėn. parodoje Ranku Darbams Remti Draugija Kanadoje specialia premija pažymi A. Tamošaitienės kilimą "Pirmosios Kalėdos Kanadoje" ir A. Mažeikaitę už taut. drabužiams medžiagą.

Australijoje Bistrickas, Kalgovas, Rūkštelė, Ratas ir Vaičaitis suorganizuoja kilnojamą parodą kartu su savo darbais ir su tautodailės skyriumi.

Meno ansambliai ir pavieniai menininkai

Mikulskio vadovaujamas Čiurlionio vardo ansamblis iš Clevelando koncertavo vietoje ir Chicagoje, kur iš savo koncerto 1.000 dol. paskyrė lietuviškam romanui.

A. Sodeikos ir G. Veličkos vadovaujamas Chicagoje "Dainavos" ansamblis turėjo visą eilę koncertų vietoje ir paruošė St. Šimkaus "Atsisveikinimą su Tėvyne". Brooklyne Mykolo Liuberskio vedamas Operetės Coras per vienerius metus išaugo į rimtą ir gražų vienetą. Kanadoje meno ansamblį suorganizavo St. Gailevičius. Medelyne—Bogotoje Zenonas Janušas įkūrė vyrų oktetą ir mišrų chorą. Glasgovo lietuvių mišrus choras ir tautinių šokių grupė dalyvauja tarptautiniame koncerte savo mieste, rungdamasis su kaimynais latviais ir ukrainiečiais.

Daugelyje vietų savo veiklą plėtė įsikūrusios dramos mėgėjų grupės, kaip ir pavieniai aktoriai, Amerikoje ypač garsėjo Henrikas Kačinskas, Stasys Pilka, Antanas Škėma, Vit. Žukauskas ir kt.

Muzikos srityje iš Pietų Amerikos ateina garsas apie tenai plačiai Lietuvos vardą garsinančius Andrių Kuprevičių ir jo seserį smuikininkę Argentinoje ir Izidorių Vasyliūną — Kolumbijoje. Kanadoje Lietuvos operos solistė Elzbieta Kardelienė atšventė savo 20 metų operos darbo sukaktį, o New Yorke Vincė Jonuškaitė paminėjo 25 metų op. darbo sukaktį. Metropolitan opera, kurioje šiuo metu jau nebėra nei Anna Kaskas nei Polynos Stoska, čikagietis lietuvis Algirdas Brazis, baritonas, užima lietuviškas pozicijas, pasirašydamas kontraktą trejiems m.

Lietuvos Operos solistai J. Augaitytė, A. Dambrauskaitė, Ip. Nauragis, Fel. Pupėnaitė ir kt. su savo dainomis plačiai lankė JAV lietuvių kolonijas, dainuodami koncertuose ir per radiją, o iš Europos, tenai dainavusios, sugrįžo Suzana Griškaitė ir Polyna Stoska.

Kompozitoriai: K. V. Banaitis, J. Štarka, Jer. Kačinskas, J. Žilevičius, Jungtinėse Am. Valstybėse ir St. Gailevičius Kanadoje sukūrė naujų kūrinių. Viena svarbiausių liet. gaidų leidyklų buvo Brooklyne B. Jacikevičiaus "Pašvaistė". Vokietijoje pasilikęs tebekuria J. Strolia.

Ir taip, veržiamosi erškėčiuotu tremties gyvenimo keliu, lietuviškoji kūrybos ir mokslo dvasia spinduliuoja savo sūnums

KARIO atstovybė Chicagoje mūsų koncerto metu, sausio 26 d. Lietuvių Auditorijoje. Mūsų atstovas red. Jon. Pr. Palukaitis priima žurnalo prenumeratą.
V. Noreikos nuotr.

... Aktualu ★ Nauja ★ Gyvenimiška ...

MŪSŲ ŠAUKLIAI IŠ PAVERGTOS TĖVYNĖS

JONAS LUKAS

Jau praėjusių metų vėlų rudenį pasaulio lietuvių spaudoje pasipylė gausiai naujų žinių apie baisią mūsų pavergtos tėvynės būklę anapus prakeiktosios geležinės uždangos. Tai buvo žodžiai žmonių, dideliu vargu ir atkaklia kova pasiekusių laisvuosius Vakarus. Tie jų pasakojimai iš tikrųjų dar dvelkė pavergtos tėvynės vėju, o jų akyse dar tebespindėjo kryžiuojamos mūsų tautos kančia ir besąlyginis ryžtas iškovoti Lietuvai laisvę.

Ir štai po keleto mėnesių tie žmonės, tie trys mūsų jūrininkai-žvejai, jau vaikščioja, važinėja, skraido mūsų tarpe, po plačiuoju Amerikos dangumi. Mes juos matome ne tiktai savųjų tarpe: juos priima aukštieji JAV valdžios pareigūnai, milijonai amerikiečių juos mato televizijos ekrane, skaito apie juos didžiojoj šio krašto spaudoj. Jau pats jų čia buvimo faktas, pavergtos Lietuvos ir lietuvių vardo linksniavimas, siekia pagrindinio kovos tikslo — skelbti pasauliui apie baisiąją bolševizmo pagrobtų kraštų skriaudą, apie aną didžiąją tragediją, kurią tik išgyvenusieji žmonės gali pilnai suprasti ir pažinti visame siaubingam nuogume.

Tad ir visų mūsų, laisvųjų, didi pareiga savo darbu, elgesiu, spausdintu žodžiu, pavyzdinga tarnyba šios šalies armijoje ir kitais įmanomais būdais visomis išgalėmis jungtis šion kovon, tvirtai tikint, jog artinasi paskutinė ir lemianti jos fazė.

Mūsų žvejai iš Tėvynės Didžiajam New Yorke: (dešinėje—stovi) Lionginas Kublickas, (sėdi) Edmundas Paulauskas ir Juozas Grišmanauskas. Šalia — "Voice of America" darbuotojas jūrų kpt. inž. P. Labanauskas.

JAUTRI ŠIRDIS — KILNI TALKA MOKSLO, SPAUDOS BARE

Mokslas ir gera spauda — brangiausias žmogaus turtas, didžioji galybė gyvenime. Sudaryti sąlygas tremties jaunuoliui siekti mokslo, skleisti ir remti patrictinę lietuviškąją spaudą — garbinga pareiga, kilni talka. Malonu pastebėti, kad ir aplink mūsų karių-veteranų žurnalą pradeda burtis šie kilniaširdžiai talkininkai:

1) **Penki lietuviai kariai,** Vasario 16-sios proga, KARIO red. atsiuntė **$25,** prašydami juos persiųsti Diepholzo lietuvių gimnazijai Vokietijoje.

2) **Pranė Lapienė,** įvertindama šio žurnalo išvarytąjį spaudos darbo barą ir matydama esamą pažangą, š. m. prenumeratos proga atsiuntė **$20.**

3) **Sesutės Blandytės,** dainininkės čikagietės, KARIO koncerto proga, iš savo kuklaus honoraro **$10** paskyrė šiam žurnalui plėsti, tobulinti.

4) **Sofija Skabeikienė,** Brooklyn, N. Y., mūsų karo invalidų paramos fondui paaukojo **$5.**

5) **Vladas Jakimavičius,** Brockton, Mass., užsimokėdamas š. m. prenumeratą, dar **$5** paskyrė negalinčiam prenumeratos užsimokėti KARIO skaitytojui. Už šią auką žurnalas išrašytas žurn. J. H. Jakužaičiui Vokietijoje, dėl ligos negalinčiam išemigruoti.

Reikia tikėtis, jog tai yra šios gražios talkos tik džiuginanti pradžia.

GEN. NAGIAUS PAREIŠKIMAS LIETUVOS ĮGALIOTAM MINISTERIUI JAV

Praėjusių metų lapkričio mėn. buv. Karo Sanitarijos Viršininkas brig. gen. Vl. Nagius min. P. Žadeikiui yra pasiuntęs pareiškimą pasirengimo reikalu tuo atveju, kai reikėtų įsijungti pagalbon laisvinamai Lietuvai.

Pradžioje gen. Nagius pažymi, kad jau anksčiau Pono Ministerio paremtoji padėkos akcija JAV Raudonajam Kryžiui, atrodo, buvusi palankiai priimta. Antrasis šios akcijos tikslas būtų — užangažuoti JAV R. Kryžių ateičiai, Lietuvos laisvinimo atveju. Esą aišku, kad, norint suteikti pirmąją pagalbą Lietuvai ir jos kovotojams — reikalinga pasirengti iš anksto, kad atvyktume nepavėluotai, su atitinkamu personalu ir netuščiomis rankomis. Juo labiau, kad, kaip iš skaudžios praktikos žinome, pasitraukdami okupantai viską išgrobia; šiuo atveju — ne tiktai priemones, vaistus, bet ir patį personalą.

Toliau pareiškiama, kad, p. ministeriui pagal išgales judinant šį reikalą ir gavus pritarimą, tektų imtis kruopštaus organizacinio darbo.

FAKTŲ IR IDĖJŲ PAKOPOMIS

JURGIS LENGVENIS

"Trečiojo pasaulinio karo istorija", kurią praėjusį rudenį įdomiai ir sensacingai aprašė amerikiečių magazino Collier's bendradarbiai, atrodo, turės mažiau pasisekimo, negu buvo laukta. Magazinas su ta "istorija" padarė gerą biznį, išparduodamas pusę milijono papildomų egzempliorių. Buvo galvojama specialaus numerio straipsnius išleisti atskira knyga. Tačiau dabar trys bendradarbiai, kurių tarpe pats žymiausias "trečiojo karo istorikas" žurnalistas R. E. Sherwoodas, atsisakė duoti savo straipsnius pakartoti, ir todėl knyga greičiausiai nebepasirodys.

Atsisakymo motyvai, — kad tiek Jungtinės Tautos, tiek pavieniai asmenys, tiek daugelio kraštų viešoji nuomonė buvo perdaug įgąsdinti "trečiojo pasaulinio karo" vaizdais ir klaidingai suprato autorių intencijas. Todėl išsigando ir pats stambiausias amerikiečių "psichologinio karo" specialistas Sherwoodas, jis nenorįs būti išvadintas "karo kurstytoju"...

Mes, Rusijos bolševikų pavergtų tautų žmonės, Collier's magazino bendradarbių intencijų nenusigandome. Mes galėjome tik pritarti jų gabioms pastangoms parodyti pasauliui bolševikinį imperializmą, kuris anksčiau ar vėliau neišvengiamai sukels naują pasaulinį karą. Galėjome džiaugtis jų tikėjimu, kad demokratinis pasaulis galiausiai sutriuškins Kremliaus slibiną ir sudarys salygas Rusijos kalėjimo tautoms išsivaduoti. Teisybė, pats "psichologinio karo" prieš bolševizmą vaizdas mums neatrodė labai išmintingai sukonstruotas. Rusų pavergtoms tautoms toje koncepcijoje neteikiama vilčių, kad jos galės įgyti savo tautines nepriklausomybes. Tik satelitai ir Baltijos valstybės gal bus atstatytos, bet ne Gudija, ne Ukraina, ne Kaukazo respublikos. Piešiama, kad ir po bolševizmo sunaikinimo jos bus Rusijos valstybės dalimi ir naujų "demokratinių" rusų valdomos. Tad kokia prasmė toms tautoms išskirtinai aukotis kovoje prieš rusiška bolševizmą, jei po "išvadavimo" jos vėl numatomos perleisti didžiarusių viešpatavimui?

Bet Collier's magazino eksperimentas vistiek buvo įdomus. Be kitko, jis dar kartą parodė liūdną Vakarų pasaulio hipokriziją Rusijos ir bolševizmo atžvilgiu. Visi nori, kad bolševizmas žlugtų, kad grėsmės slogutis Vakarų buržuiui dingtų, bet jei kas pasakė, jog prieš jį reikės kovoti, jog tik sumuštas jis teišnyks, tai jau ir pasidarė... baisu! Tada patys save ima vadinti "karo kurstytojais", nebesutinka savo straipsnių leisti į knygą perspausdinti, ryžtasi geriau tylėti ir laukti, laukti. Ir turbūt mano, kad bolševizmas bus nugalėtas vien šnekalais apie taiką...

Lėtas yra egoizmo nuodų užtemdytos sąmonės prabudimas. Bet vis dėlto ji prabunda.

* * *

Ekonominiai, moraliniai, dvasiniai, politiniai ir kitoki tam tikros epochos standartai paprastai yra glaudžiai susiję. Marksas kadaise tvirtino, jog viską nulemia ir apsprendžia ekonominiai standartai. Idealistinė filosofija teigė ir tebeteigia, jog žmogaus kūrybinė dvasia galiausiai apsprendžia visa kita, ne tik idėjas, politiką, moralę, bet net ir ekonomiką. Gal pati teisingiausia pažiūra būtų viduryje: visi faktoriai veikia vienas kitą, vieni stipriau, kiti silpniau, vieni kaip fermentai, kiti savo padariniais, iš ko viso išsiryškina tam tikro laikmečio civilizacijos raida.

Daugelis, kurie domisi moderniniu menu, tapyba, skulptūra, kraipo galvomis nesuprasdami, kodėl dabar tapyboje įsigalėjo vadinamasis abstraktinis menas. Keistas, "bekaulis", "bekraujis", beidėjinis spalvų ir formų žaidimas, paveikslai "be turinio", be normaliai suvokiamos prasmės, siužeto, minties... Tokio pobūdžio menas aiškiai uždominuoja pasaulį, "abstraktiniai" dailininkai neabejotinai groja pirmuoju smuiku parodose, muziejuose, meno kritikoje.

Vienas iš žymiausių Londone meno kritikų, Eric Newtonas, World Review žurnale tai bando tokiu būdu aiškinti: "Abstraktinis dailininkas, ieškodamas galutinio švarumo ir grynumo (purity), priėjęs prie savo rūšies autokastracijos. Formos ir spalvos, su kuriomis jis "įkvepia" savo paveikslus, ... gali išreikšti tik jo vizualinę vaizduotę. Konkuliuojantis orgazmas, su kuriuo toks Ticianas ar Fra Angelice galėjo išreikšti savo vidaus pasaulį ir pagimdyti kūrinius, išreiškiančius kūrėjų esmę, suderintą su savo gyventos vietos ir laiko esme, — toks stebuklas abstraktiniam menininkui neimanomas. Visa, ką jis ton vieton gali pasiūlyti, yra jo nekaltybė, jo celibatas, jo atsparumas pasaulio ir kūno pagundoms... Mes gyvename nehumanistinėje epochoje ir todėl turime abstraktinius dailininkus, kuriu nusipelnėme. Tarsi vėmimą sukeliantieji vaistai, jie išvalė mus nuo kvailo 19 šimtmečio sentimentalumo. Tarsi anatomijos profesoriai, jie iškėlė aikštėn permanentinius, su jokiu laiku nesurištus žmogaus kaulus, už jo pūvančios mėsos. Tačiau ta pūvančioji mėsa, nors ir tokia silpnutė, vėl pasireikš. Kūną galima išvalyti vėmimą sukeliančiais vaistais, bet žmogaus kūnas jais negali būti maitinamas".

Sunkūs išsireiškimai, bet pajėgiančiam giliau galvoti, atrodo, tikrai gilūs. Kada šiame dvidešimtajame amžiuje humanizmas yra taip sutriuškintas, ypač ekonomijoje ir gal dar daugiau politikoje, negali gi jis žėrinčiai spindėti mene. Menininkas pabėgo iš tikrovės į abstraktinių formų ir spalvų absurdišką pasaulį. Kai humanizmas dingo iš gyvenimo ir jo vietą užėmė visokio tipo robotai, žvėrys, banditai, demagogai, smurtininkai, hipokritai, savanaudžiai, — menininkai pradėjo žiūrėti į žmogaus skeletą, pabėgo nuo "širdies" ir nuo "mėsos", kuri visais amžiais yra buvusi ryškiausia visokios meninės kūrybos versmė.

Tik su humanizmo grįžimu į visas gyvenimo sritis gal vėl grįš ir gyvasis, nebe abstraktinis, menas.

* * *

Amerikos politinių raštų kritika plačiu susidomėjimu sutiko ką tik Simon-Schuster leidyklos išleistą storą (518 psl.) Alexander Weissbergo knygą **"The Accused."** Tai austrų žydo žymaus fiziko atsiminimai iš Rusijos kalėjimuose praleistų metų. 1937 metais jis, "geros valios ambasadorius", be abejo, norėdamas prisidėti prie socialistinės statybos, buvo nuvykęs į Charkovą padėti statyti bolševikams fabrikus ir per žinomuosius "valymus" atsidūrė kalėjime, kur buvo mums jau gerai žinomais būdais NKVD tardytas ir, žinoma, "prisipažino" prie visų jam skirtų tradicinių nusikaltimų. Vėliau, Ribbentropo-Molotovo paktą pasirašius, NKVD jį draugiškai perdavė Gestapo žiniai...

Weissbergo knyga apie sovietų tardymo metodus, kalinių gyvenimą, Sibiro vergų ir mirties lagerių aukų komplektavimą yra neabejotinai įdomi, turtinga faktais ir pikantiškomis analizėmis. Lietuviams, aišku, daugeliui ji jokia naujiena, bet vakariečiams ir amerikiečiams, kurie dar dreba dėl Višinskio kaltinimų apie "karo kurstytojus", tokia galutinai bolševikų išgydyto asmens informacija yra apšviečianti ir naudinga.

DIDŽIOJI LIETUVIŲ TAUTOS MOKYKLA

(Tęsinys iš 1 nr.)

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Kai mes dabar giliau susikaupę ir bešališkai pagalvojam, mūsų vaizduotėje iškyla, buriasi ir žygiuoja šimtai ir tūkstančiai Lietuvos kariuomenės parengtų specialistų, amatininkų, sportininkų, spaudos mylėtojų ir šviesių, užgrūdintų, išprususių krašto piliečių—jų ištisa armija. Ją sukūrė, eidama ranka rankon su nepriklausomos Lietuvos mokykla, mūsų modernioji kariuomenė, ta didžiulė, visuotinė, praktiškoji lietuvių tautos mokykla. Daugybė ją baigusių vyrų ir šiandien rankose turi brangų turtą — kariuomenėje išmoktą amatą, kuris visais laikais, o ypač dabar tremtyje — viso pasaulio šalyse, sudaro žmogui geresnio gyvenimo pagrindą, negu kad jis būtų paskutiniu pastumdėliu.

Tad, plačiai žvelgiant, visos mūsų tautos garbei ir istorinei tiesai (nekreipiant dėmesio į trumparegišką, nežinojimu, neišmanymu ar pigia demagogija pagrįstą svaičiojimą) reikia pasakyti, kad Lietuvos kariuomenė yra buvusi didžiąja mūsų tautos mokykla, nė kiek nesumažindama kitų mokslinių, kultūrinių ir dvasinių sričių darbo ar jų pasiektų vaisių, o tik jas papildydama, joms talkininkaudama. Prisiminkime, kad ir Lietuviškosios Enciklopedijos reikalą: karininkai, puskarininkiai ir Lietuvos mokytojai Enciklopedijos ėmėjų eilėse užėmė pirmąją vietą. Reikia manyti, kad kariai būtų atitinkamą indėlį įnešę ir Tautos Kultūros Fondan, bet tai jau vyriausybių ir gal kultūrininkų reikalas, kad jis nebuvo įkurtas. Pavojų akivaizdoje gaivališkai krašte susikūrusiam Ginklų Fondui visų laipsnių kariai buvo sudėję didelį procentą. Kariuomenės specialistai nemaža yra padėję kraštui, vykdydami kaikurių geležinkelių šakų, tiltų statybą, o taip pat gaivalinių nelaimių atvejais: didžiųjų potvynių, gaisrų, miškų gaisrų metu. Kiek yra įdėję darbo dienų ir sunaudoję sprogstamosios medžiagos per visus nepriklausomybės metus vien tik mūsų kariuomenės pionieriai, sprogdindami didžiųjų Lietuvos upių ledus? O kiek yra apsaugoję žmonių ir valstybės turto?

Taigi, jokie atskirų asmenų blogi pavyzdžiai (kurioje gi profesijoje ir kurioje šalyje jų nepasitaiko?), jokie laikiniai negalavimai, kraštui atsikuriant Nepriklausomybės karo ir pokario metais, jokios gyvenimo moralinės žaizdos ir klaidos (kuris gi kraštas, ypač iš nieko atsikuriąs, be jų?), o pagaliau — ir savų sveikų tradicijų trūkumas pradžioje, valstybei ir kariuomenei besitvarkant, — bendroje galutinėje išvadoje nuoširdžiam lietuviui patriotui negali užtemdyti ar nuneigti padarytos didžiulės pažangos mūsų kariuomenės tvarkymo, mokslinimo, švietimo ir auklėjimo srityse. Per visą nepriklausomybės laikotarpį mūsų kariuomenės priedangoje brendo, plėtėsi ir žydėjo visokeriopa tautos pažanga krašto apsaugos, ūkinėje ir kultūrinėje srityse. Didelis klausimas, ar visa tai būtų buvę pasiekta, ar būtų buvęs patikrintas ramus krašto kūrybos darbas, kad ir iki Antrojo pas. karo, jeigu būtume turėję tik kokią šautuvais ginkluotą "liaudies miliciją", jeigu būtume palikę iš seno gauruotais kaimo berneliais, nemačiusiais ko daugiau, kaip tik savo parapiją ir artimiausio miestelio prekyvietę... (Kitų gi mūsų kaimyninių, didelių ir mažų, kraštų kariuomenės ir tautos, žinoma, nebūtų dėl to taip pat pasielgusios. Visi darė taip, kaip reikalavo to meto bendrosios politiniai karinės aplinkybės. Mūsų vienų atsilikimas būtų nedovanotinas, mūsų nepriklausomybė, greičiausiai, nebūtų tvėrusi ir tuos 22-jus metus). O ir inteligentas, pasak a. a. Juozo Tūbelio žodžių, pasakytų atsargos karininkams vienų išleistuvių metu mūsų Karo Mokykloje, jeigu jis nežino, koks yra kuprinės "smokas", kas yra šikšna ir degutas, — nėra pilnutinis inteligentas, galįs sėkmingai vadovauti savo krašto vyrams tėvynės pavojaus atveju. Pagaliau nepasimiršta ir senelio generolo Galvydžio-Bykausko, buv. istorinio 1-jo pėst. pulko organizatoriaus 1918 m., o vėliau Karo Mokyklos viršininko, žodžiai apie žmogų be karo mokslo ir tikybos... Kas gi tas k a r o mokslas? Tai nėra kokia nors savita atitrauktinė pabaisa, tai visų "normalių, civilinių" mokslų esencija, panaudoti juos tėvynės gynimo reikalui.

(Bus daugiau)

Tokių knygų dabar pasirodė šimtais. Kaip visos kitos, taip ir ši, skaitoma ne mažiau įdomiai, kaip garsusis A. Kaestlerio romanas "Tamsa vidudienyje". Tokios knygos pamažu auklėja ir atidaro akis tiems, kuriuos buvo sugebėjusi apmulkinti Maskvos ir dar daugiau vietinių bendrakeleivių propaganda šiapus geležinės uždangos. Bet keista ir kiek liūdna pasidaro pagalvojus, kad šioje srityje mes, lietuviai, kurių tarpe turime ne blogesnių liudininkų, kaip Weissbergas, Kaestleris ar kiti, tarptautinės opinijos praskaidrinimui veik nieko ligšiol nesame padarę. Savo sunkiai suaukotus pinigėlius mes išleidžiame išlaikydami institucijas, kurios laikas nuo laiko paruošia sausus, oficialius memorandumus įvairioms tarptautinėms institucijoms ir juos šiaip taip įkaišo, kur galima. (Ar juos kas daug skaito, kitas klausimas). Be abejo, tai gera, tai reikalinga. Bet to neužtenka, ir nejaugi tik tiek mes tegalime? Gyvai vaizdingai rašytojų ar žurnalistų parengtos knygos daugiau pasiektų ir atkreiptų daug platesnį dėmesį. Net toks "Genocide", kad ir silpnas ir per sausai parašytas, ilgai laukė, kol privatus leidėjas šiaip taip išspausdino. Geriau vėliau, negu niekad!

1830-31 METAI

LIETUVOS ULONŲ MAJORAS HORDYNSKIS IR JO KNYGA APIE LIETUVOS — LENKIJOS SUKILIMĄ

Tolimesnį priešo naikinimo planą bevykdant, maršalas Dibič-Zabalkanskis buvo teisingai nubaustas garbingomis kovo 31 ir balandžio 1 dienomis. Visa tai, sąryšyje su vėlesniais sukilimais Lietuvoje ir su ką tik pasibaigusiomis Iganų kautynėmis, atrodo, nulėmė galą jo armijai. Jos nuotaika buvo kritusi. Teko gyventi nusiaubtame krašte, o dėl įvykių Lietuvoje ir Žemaičiuose — jos maisto ištekliai buvo išsekę. (248 psl.).

17 SKIRSNIS

Pagaliau, po Minsko kautynių ties Dembe Vielkie ir Stojardlais, ankstyvesnis priešo puolimų liovimasis įrodė, kiek daug jis nukentėjo. Du jų generolai, Palenas ir kunigaikštis Galicynas, buvo mirštamai sužeisti. Jie neteko beveik 4.000 vyrų. Mūsų pusėje nuostoliai siekė tiktai keturių ar penkių šimtų.

Už nuopelnus šiose kautynėse tautinė vyriausybė ir vyriausias generolas pareiškė padėką 2-jai Gelgaudo vadovaujamai divizijai ir Skaržynskio vadovaujamai kavalerijos divizijai. Gen. Gelgaudas buvo pakeltas į divizijos generolo laipsnį. Gal būt dėl to jo pasižymėjimo ir pakilimo, tada nebuvo bijomasi patikėti jam vadovavimą visų svarbiausiai ekspedicijai į Lietuvą.

Balandžio 27 ir 28 d. d. jokių įvykių nebuvo. 28 dienos naktį priešas, dideliam mūsų nustebimui, užleido savo pozicijas ir pasitraukė net ligi Kalušyno, 24 angliškų mylių atstu. Mes negalime nustatyti tikrosios šio staigaus ir netikėto pasitraukimo priežasties. Gal tai padaryta dėl išteklių trūkumo. Kita priežastimi galėjo būti gandai, pradėję įgauti rimto pobūdžio, apie revoliuciją Lietuvoje ir Žemaičiuose.

Šis nepaprastas priešo judesys gali būti laikomas rusų armijos fizinio ir dvasinio susmukimo požymiu arba vado nuovokos stoka, maršalo Dibičo asmenyje. Tokio elgesio pakanka, kad būtų paneigti šio vado kariniai gabumai. Jis siekė didelių tikslų, bet menku griežtumu ir be pakankamos priežasties išsižadėjo savo sumanymo. Atrodo, kad nebūta jokio nustatyto plano, kuris būtų suderintas su sveikomis karinėmis pretenzijomis (279 psl.).

ADV. KOSTAS R. JURGĖLA

18 SKIRSNIS

Gen. Skžyneckis atnaujina puolimą.— Sakeno korpas atskirtas. — Gelgaudo divizija siunčiama Lietuvon. — Caro gvardija su dideliais nuostoliais išvejama už sienų.

Kelioms dienoms praėjus be jokių pastangų iš priešo pusės, mūsų vyriausias vadas nusprendė atnaujinti veiksmus mažais puolimais, tikslu paslėpti jo sumanyto didžiojo plano vykdymą.

Gen. Skžyneckis, įvertindamas esamas aplinkybes, tikrąją priešo būklę ir jo stiprumą, rado didelį skirtumą tarp dabartinės būklės ir ankstyvesnės, po Iganų kautynių. Dvernickio ir Siervaskio korpų nepasisekimai padarė žymių pakeitimų palyginamame abiejų šalių pajėgume. Šių dviejų korpų likimas teikė priešui žymią persvarą, leido jam laisvai telkti visas savo jėgas ir veikti viena mase. Tą priešo pirmavimą reikėjo nusverti. Reikėjo rasti priemonių pririšti priešo jėgas atskiromis dalimis, neleisti joms susitelkti. Tokių priemonių suradimas buvo juo labiau reikalingas, norint suteikti rimtą vaidmenį sukilimui Lietuvoje, duodant galimumo tai revoliucijai faktiškai užimti armijos korpo vietą; reikėjo pasiųsti kariuomenės į talką, reikėjo vadovauti partizanų jėgoms, kurias būtų galima ten sudaryti. Jei šia operacija pavyktų laikyti Lietuvą ir Žemaičius nuolatiniame ryšyje su didžiąja armija — operacijų linija pasidarytų ilgesnė. Ji atsiremtų į Vilnių ir Varšuvą. Operacijų linija taip pat apimtų Gardino ir Lomžos miestus. Kad būtų darbo Vitto ir Kreuco korpams, kurie tebebuvo Liublino palatinate, vyriausias vadas išskyrė nedidelį korpą, vadovaujamą Chžanovskio, kuriam duoti tokie pat įsakymai, kaip ir jo pirmatakui gen. Dvernickiui, būtent, bendrai veikti Zamoscės erdvėje.

Tarp kitų didžiajam generolui reikalingų savybių, Chžanovskis buvo apdovanotas dideliu šaltumu, protavimo nuoseklumu ir sistemingumo dvasia, kuri jį vesdavo į kiekvieną jo nusistatytą tikslą. Vyriausias vadas negalėjo pakankamai apgailėti nedavęs jam vadovauti ekspedicijai į Lietuvą, vietoj Gelgaudo. Jei Chžanovskio gabumai ir šaltumas toje ekspedicijoje būtų buvę sujungti su drąsiu bei uoliu Dvernickio sumanumu, viskas ten būtų buvę pasiekta kelių savaičių būvyje (290 psl.).

Aš negaliu skaitytojui pateikti patenkinamo išaiškinimo, kodėl gen. Skžyneckis nesivijo priešo gegužės 20 d. Gal jis paisė didelio kariuomenės nuovargio, ypač pėstininkų, kurie turėjo nugalėti didelius atstumus. Kita priežastis gal būt buvo ta, kad jis iš šios vietos pasiuntė į Lietuvą pirmąjį dalinį, norėdamas įsitikinti saugumu, pakeliui į pasienį. Faktiškai tas dalinys gegužės 20 d. išvyko Minieševo kryptimi ir perėjo karalijos sieną Mieno kaime, tarp Diechanovieco ir Surazo, priešais Brainską. Mūsų armija, vieną dieną užtrukusi Ksiendzopoly, gegužės 20 dienos vakarą apleido šią poziciją, kad toliau persekiotų gvardiją, kurią pasivijo Menzynino miške (295 psl.).

19 SKIRSNIS

Lietuviai priverčia du rusų korpus apleisti žemaičių kraštą. — Gen. Chlapovskio veiksmai Balstogės apskrity. — Bielsko paėmimas. — Rusų jėgų sumušimas ties Narevka ir priešo išvijimas iš apskričio. — Lietuvon pasiųstų jėgų apžvalga. — Didžiosios armijos veiksmai. — Maršalo Dibičo mėginimas pastoti Skžyneckiui kelią.—Ostrolenkos kautynės.

Paliekant nuošaliai didžiąją armiją, kuri taip sėkmingai įvykdė svarbią operaciją, vydama rusų gvardiją iš karalijos ir pasiųsdama korpą į Lietuvą, — dabar grįšime pasižiūrėti į bendrąją būklę Lietuvoje.

Drąsūs lietuviai ištisa eile kruvinų susirėmimų privertė priešą skaudžiai juos pajusti. Raseinių ir Šiaulių apskrityse, apie gegužės mėnesio vidurį (visai prieš pat Ostrolenkos kautynes) Malinovskio ir Šyrmano vadovaujami du rusų korpai buvo beveik sunaikinti lietuvių sukilėlių, kurie, naktį ir dieną dažnai puldami juos iš pasalų miškuose, padarė rusams didelių nuostolių. Kurį laiką tiedu korpai klajojo tikrąja šio žodžio prasme, negalėdami atsilaikyti jokioje pozicijoje, kol pagaliau buvo priversti trauktis iš Žemaičių krašto.

Balstogės apskritin neseniai atsiųstas nedidelis gen. Chlapovskio vadovaujamas korpas pradėjo operacijas dideliu pasisekimu. Ši maža kariuomenės dalis, sudaryta iš 1-jo ulonų pulko keturių eskadronų (viso 480 raitininkų). 190 raitųjų pėstininkų

NĒ VIENOS PĒDOS!..

J. ŠVAISTAS

Aštuonioliktais metais drąsiai pasiskelbēm nepriklausomi. Pažiūrėti tai buvo prastutis dokumentas: menkas popierius, kasdieniška rašomąja mašinėle atmuštas, netgi su pataisa rašalu. Toli gražu neprilygo jis tiems adresams ar sveikinimams, kurie įteikiami net ir vidutinio lygio žmonėms. Nepuošė to dokumento nei dailiai spalvingos raidės, nei auksiniai ornamentai, nei liuksusinis popierius.

Tačiau, koks magiškas veiksmas, kokia nepaprasta galia sugaudė šie žodžiai:

"Lietuvos Taryba skelbia atstatanti nepriklausomą demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje".

Ne tik Tarybos lūpose, bet milijonuose širdžių valingai veržėsi tie žodžiai ir tapo galingu veiksmu. Taip: iš pradžių tebuvo tik žodis, bet tasai žodis tapo gyvu kūnu. Tas žodis tapo ryžtingu veiksmu ir drauge didele auka. Dulce et decore est pro patria mori. Saldu ir gražu dėl tėvynės mirti.

Vien tik popierine deklaracija nieks nei savo teisių, nei laisvės neatgavo ir neatgaus. Laisvė reikia patiems pasiimti, laisvė tik kovoj teigyjama. Tatai nei daug aiškinti, nei ilgai mokyti tuomet nereikėjo. Kiekvienas gerai suprato, ir visi pakilo pateisinti plačiai nuskambėjusį Laisvės šūkį.

Ilgai laukti nereikėjo. Devynioliktais metais jau teko mums laikyti pats didysis ir vienas sunkiausių kovos egzaminų. Ir išlaikėm.

Pirmieji užpuolė tie, kurie patysvos tik buvo išsivadavę iš caro jungo ir iškilmingiausiai paskelbę laisvą visų tautų apsisprendimą. Atsipeikėję pasigailėjo šitų savo pažadų ir brutaliai sulaužė juos.

Pavyko šis priešas sutramdyti ir vėl nublokšti toli už Dauguvos. Bet čat pat, beveik vienu metu su bolševikais, užpuolė mus ir vokiečiai, užsimaskavę nuo savo baudėjų Bermonto-Avalovo pavidalu. Garsiose Radviliškio kautynėse, 1919 m. lapkričio 21—22 d., bermontininkai-vokiečiai buvo sukulti. Jie skubiai turėjo nešdintis iš mūsų krašto.

Dešiniajam mūsų fronto sparne visą laiką spaudė lenkai, pagrobę Vilnių ir atsirėmę į geležinkelį: Griva—Turmantas—Dukštas. Tuo tarpu, bolševikų akivaizdoj, didelio agresyvumo mūsų atžvilgiu jie nerodė, bet savo kėslus jau planavo.

Taigi, beveik visa Lietuva — tas nedidelis pasaulio žemėlapyje sklypelis — buvo ir frontas, drauge artimas ir tolimas užnugaris. Visas kraštas virė ir kunkuliavo, karo sūkurių kaitinamas. Visi buvo kariai ir gynėjai. Tik toks gal skirtumas, kad vieni jau kariavo, o kiti rengėsi jų vieton stovti. Vieni grūmėsi su priešais, kiti juos stiprino ir rėmė: rūpino ginklus, šaudmenis, maistą. apdarą ir tinkamas sąlygas žaizdoms pagydyti bei nusilpus atsigauti.

Užnugaryje ir moterys neatsiliko nuo vyrų. Jos atvežė kraičio pilnas savo skrynias ir duosniai patuštino jas. Ko trūko tose skryniose, skubiai talkomis siuvo, mezgė ir siuntė į frontą savo broliams, vyrams, tėvams ir bernužėliams. Ploniausių drobių rietimus suraižė tvarsčiams lauko ligoninėse.

Atsimenu vieną žemaičių moterų delegaciją į frontą. Jos atvyko į savąjį frontą. 7-sis pulkas užsimezgė ir sutvirtėjo Žemaičiuose. Po metų, aktyviai kovodamas visuose frontuose, tasai pulkas kelis kartus jau buvo pakeitęs savo sudėtį. Nebe daug žemaičių tegalėjo suskaičiuoti jis. Mano kuopoj, sakysim, beveik visi kauniškiai jau buvo. Tačiau visi didžiavosi tuo pulku, mylėjo jį ir gausiai rėmė. Tai daugiau negu paprasti sentimentai buvo — tai glaudūs saitai ir garbės įsipareigojimas, atsisakant nuo bet kokių siaurų provincialinių pažiūrų.

Žemaičių moterys atvyko su gausiu kūno ir dūšios pavilgu. Atvežė jos pirštinių, šiltų kojinių, baltinių, kumpių, lašinių, kieto sūrio su kmynais, kiaušinių, škaplierių, rožančių ir įvairių paveikslėlių. Pačios panoro tas dovanas išdalyti ir savo akimis pamatyti narsius kovotojus.

Buvo žiema, graži atodrėkio diena. Kuopa stovėjo rezerve, tolėliau nuo fronto ugnies. Išsirikiavom kaimo pakluonėse. Maloniai glostė saulė. Delegacijos pirmininkė jautriai prašneko. Įspūdingas buvo momentas, kai tolimas užnugaris taip arti gyveno su frontu. Kareiviai susikaupę

---

savanorių ir dviejų patrankų, Bielsko apylinkėje išblaškė du kazokų pulkus ir du pėstininkų batalionus, pastaruosius visus paėmusi nelaisvėn. O svarbiausia — Bielske, kaip ir Brainske, buvo rasti keli parako sandėliai. Bielsko apylinkėje buvo paimtas nelaisvėn didžiojo kunigaikščio Mykolo adjutantas plk. Mikotinas, pas kurį buvo rastas ir d. kng. Mykolo pranešimas didžiajam kunigaikščiui Konstantinui.

Mes patyrėme, kad raitieji pėstininkai, veikiant bendrai su kavalerija, gali būti labai sėkmingai panaudoti, ypač prieš priešo kavaleriją. Raitieji pėstininkai būdavo paliekami kavalerijos užpakalyje. Kai pastaroji vykdavo atakon, pėstininkai nusėsdavo nuo arklių ir, palikę juos tam tikslui skirto dalinio globai, išsiskleisdavo kaip šauliai ir paleisdavo ugnį į priešą, kuris, sumišęs nuo kombinuoto puolimo, būdavo atviras naikinančiajai kavalerijos atakai.

Bielsko miesto ir jo įgulos paėmimas pasižymėjo labai ypatingomis aplinkybėmis. Negausus gen. Chlapovskio korpas gegužės 22 d. staiga priartėjo prie miesto ir patyrė, kad jo įgulą sudaro du pėstininkų batalionai, ir kad netoli miesto stovėjo apie tūkstantis kazokų. Mažyčio mūsų korpo avangardas, kuriame buvo pats generolas ir keli jo karininkai, prisiartino prie miesto barikadų. Mūsų dalinį pastebėjęs rusų sargybinis, matydamas karių tarpe ir generolą, nepažino mus esant priešą. Jis iššauke sargybą pagarbai. Sargybai prisiartinus, gen. Chlapovskis įsake jai sudėti ginklus. Ji tatai ir įvykdė. Tokias pat apeigas pakartojo ir didžioji sargyba miesto aikštėje. Nuostabos pagauti, rusai mechaniškai vykdė mūsų įsakymus. Gen. Chlapovskis, bijodamas, kad jis gali būti kazokų apsiaustas, paliko savo pėstininkus savanorius atremti bet kokiems priešo mėginimams susitelkti ir pasipriešinti, o pats visą artileriją ir kavaleriją nuvedė prieš kazokų stovyklą. Rusų pėstininkai, mėginę pasipriešinti mieste, buvo išsklaidyti durtuvų atakomis ir, gyventojams padedant, visi paimti nelaisvėn; tuo tarpu artilerijos ir kavalerijos puolimas visai pakrikdė stovykloje buvusius kazokus, kurių keli buvo paimti nelaisvėn. Gen. Chlapovskis belaisvius paliko gyventojų globai, imdamas su savim tik lenkų tautybės žmones, kurie pasisiūlė tarnybai.

Gen. Chlapovskio korpas apleido Bielską, žygiavo Orlo kryptimi ir įėjo į Bialoviežo girią, kur jis gavo sustiprinimų iš Lietuvos sukilėlių.

(Bus daugiau)

jaudinosi. Daugeliui jų kalbėjo tarytum tikroji rūpestinga motina ir daugelį jų šiltai paguodė gal paskutinį kartą šiame gyvenime. Tikrai, po to sutvirtinimo saldu ir gražu mirti dėl savo mielos, gražios Tėvynės.

Atmušę bolševikus nuo Alytaus, Kėdainių, Panevėžio ir pastūmėję į šiaurės rytų kampą, neišvengiamai susidūrėm su lenkais. Pirmuoju momentu petys į petį mušėm bendrąjį priešą. Beveik ant bolševikų nugaros pramovėm Dauguvos upę ledu, praėjom Daugpilį ir įsibrovėm giliau į Žemgalių kraštą. Daugumas žemgalių katalikai, lietuviškai kalba ir nuo seniai laiko save labai artimais su lietuviais. Juk Griva, Kalkūnai, Laukesa, Skruzdelinė. Elksninė, Juozapava, Agluona, kokios lietuviškos parapijos.

Lietuviai, pasitraukę iš anapus Dauguvos, sustojo šiose vietovėse: Ilukšta, Subačius, Ilankė, Sventožerė. Su lenkais skiriamoji ėjo, kaip jau minėjau, geležinkelio ruožu — Turmantas — Dukštas. Turmanto stoties pastate vienam gale buvo mūsų komendantas, antrajam — jų. Dešinėj geležinkelio pusėje buvo išdėstytos lenkų kuopos, o kairėj — mūsų. III-ios divizijos štabo būstinė buvo tarp Subačiaus ir Ilankės. 9-sis pulkas, kuris stovėjo prieš lenkus, savo štabą buvo įrengęs Zarasuose.

Vos tik prasidėjo dvidešimtieji metai. Visuose frontuose buvo aprimę. Pulkai gydėsi savo žaizdas ir stengėsi kautynių nuostolius padengti. Visai nelauktai III-sios divizijos vadas gauna labai skubų pranešimą:

"Naktį iš sausio 16-os į 17-tą lenkai pasalūniškai puolė ties Turmantu 6-os kuopos barą ir nustūmė nuo geležinkelio linijos 5-ių km ruožu. Mūsų nuostoliai: 5 nukauti, 9 sužeisti, 40 pateko nelaisvėn. Jų skaičiuje — stoties komendantas ir kuopos viršila. Visi belaisviai nugabenti į Daugpilį. Kas daryti? 9-jo pulko vadas".

Divizijos štabe sumišimas. Senyvas generolas su savo patarėjais laužo galvas. Ką gi tai reikštų? Argi jau būtų karo pradžia su lenkais? Bet kaipgi dabar reaguoti? Čia platus baras, ir stovinčios dalys labai skystos, kaip voratinkliai. Jokių rezervų. Didesnieji mūsų sugrupavimai tebestovi ties Radviliškiu, Šiauliais ir Žemaičiuose. III-os divizijos pulkai ką tik papildyti skubiai apmokytais naujokais, kurie jokio ugnies krikšto nėra dar gavę. Senųjų fronto vilkų kaip ir nebeliko. Visi jie ten, anuose pulkuose, kurie tebesaugo, ar nepasuks tik Bermontas atgal, nepaklausęs generolo Nieselio komisijos įsakymų. Naujokai pirmos ugnies karščio gali neišlaikyti. Kas juos tada besustabdys? Kada gi anuos pulkus prišauksi pagalbon? Bet vis tiek taip palikti negalima. Reikia kas nors daryti, bet svarbiausia atsakyti pulkui. Bet kas?

Po ilgų svarstymų buvo taip atsakyta: "Nė vienos pėdos šventos lietuviškos žemės".

Perskaitė ir visais perkūnais nusikeikė pulko vadas. "Kas tam seniui dabar yra? Juk aš aiškiai pranešiau jam, kad lenkai užėmė jau penkių kilometrų ruožą. Kas čia per filosofinė frazė? Ar čia rimtas įsakymas, ar tik įpėjimas ateičiai?"

Dabar pulko štabe laužė ir suko sau galvas, kaip painiausią galvosūkį spręsdami. Pulko vadas buvo jaunas energingas ir narsus karininkas. Jau Didžiajame kare jis buvo pasižymėjęs ir garbingais ženklais apdovanotas už kautynes. Lietuvos frontuose irgi neatsiliko ir veikiai iškilo. Karinį įsakymą jis suprato tik tokį, kuris aiškus, tiesus ir griežtas. O čia dabar kažkokios civilinės miglos, su kuriomis pirmą kartą karo sąlygose tenka jam susidurti. Vadas blaškėsi ir nekantravo. Viską nulėmė jo padėjėjas, ramus nuosaikus žemaitis. Šis pagaliau išaiškino taip: "Labai paprasta ir nėr čia ko daug jaudintis. Juk aiškiai parašyta, kad nė vienos pėdos savo žemės. Vadinasi, reikia pulti ir atsiimti." — "Tikrai, pulti!" — nudžiugo ir atgijo dabar vadas.

Nuspręsta — padaryta. Pasirinko tamsų vidunaktį ir puolė. Pats vadas vadovavo kautynėms ir priešaky ėjo. Sumušti lenkai užalermavo šarvuotą traukinį iš Daugpilio. Tasai skubiai pukštavo. Mūsiškiai su baime sužiuro. Nei granatų nei kitų sprogdinimo priemonių neturėjo. Vadas veikiai susigriebė ir įsakė išardyti bėgius. Traukinys įstrigo ir sustojo. Bematant jis buvo paimtas ir nuginkluotas. Mūsiškiai vėl triumfavo.

Divizija gavo pranešimą: "Naktį iš sausio 18-tos į 19-tą mes puolėm Turmanto ruožą ir atstatėm seną padėtį. Grobis: visa lenkų kuopa iš 198 vyrų ir 2 karininkų. Mūsų nuostoliai menki, tik vienas sužeistas. Belaisviai nuvaryti į Zarasų kalėjimą. Be to pagrobtas lenkų šarvuotis".

Generolas nė kiek nenudžiugo. Jis papūtė tik žilus savo ūsus ir pasikasė pakaušį: "Ech, tas smarkuolis! Bėda man su juo. Sakiau, kad privirs jis man košės... Taip ir atsitiko. Tuojau skambinti kariuomenės vadui ir prašyti paramos!

Neramios nervingos naktys prasidėjo lenkų fronte. Ėjo pasirengimas ir persigrupavimas turimose dalyse. Iš vakarų skubėjo kiti pulkai. Vieškeliais dzirzgino sniegą haubicų ir lauko patrankų baterijos. Lėktuvai augštai nardė debesyse ir sekė judėjimą priešo pusėje.

Tik staiga, gal ketvirtą dieną, atsiranda kitas tarpininkas, irgi prancūzas, pulkininkas Sabanje. Sušaukia jis abiejų pusių divizijų vadus, išaiškina įvykį ir prašo geruoju likviduoti nesusipratimą. Lenkų divizijos vadas smarkiai įniršta ir čia pat, visų akivaizdoje, išbado įsišokėliui savo puručnikui nosį ir nuplėšia antpečius.

Vėl tylu, ramu. Įtempimas atslūgsta. Abu mūsų vadai be galo patenkinti: vienas, kad gudriai suktu savo atsakymu nedavė tiesioginio įsakymo pulkui pulti, antrasis, kad teisingai suprato atsakymo dvasią ir atsiėmė, ką buvo praradęs.

Neilgai ta rimtis ir džiaugsmas betruko. Tai buvo kaip ir tyla prieš didžiulę audrą, kuri netrukus užgriuvo iš pietryčių kaimynų. Daug kartų fronto įsakymuose ryškėjo ta pati prasmė: Nė vienos pėdos šventos Lietuvos žemės! O ryškėjo ji todėl, kad pats vyriausias išsišokėlis likosi niekieno nenubaustas.

Juokingų ir graudžių buvo momentų nepriklausomybės kovų metais. Bet tie metai visada likosi malonūs, laimingi ir gražūs atsiminimuose. Niekad Lietuva nebuvo vėliau tokia vieninga ir darni. Niekad lietuvis lietuvyje taip nejautė artimos ir broliškos sau sielos. Visiems užtektinai buvo vietos ir darbo. Jei kas ir suklysdavo, kiti šokdavo taisyti ir atlaidūs buvo, nes tik tas neklysta, kas nieko nedirba.

Bet atėjo seimų laikai. Kažkodėl ankšta ir nebesugyvenama pasidarė. Brolis brolio pradėjo nebeapkęsti.

Kaip skaudžiai tą savybės nesantaiką jautė kanauninkas Tumas — tas tauriausias ir kilnus lietuvis. Dažnai jo sopuliai pratrūkdavo net universiteto auditorijoj: "Dėl ko mane visi plaka ir piktai puola? Jakšto žmonės nuolat prikaišioja, kad aš nukrypėlis ir laisvamanybe apsikrėtęs, o kairieji vėl šnairuoja, kad aš ilgaskvernis ir klierikalas. O aš tik lietuvis ir visiems noriu būti geras, nes man tik Lietuva terūpi. Lietuvis gimiau — toks ir esu. Apskritai nesuprantu aš tokio lietuvio, kuris dėl dangaus išsižadėtų savo esmės".

Iš tikrųjų, kokie laimingi būtumėm, jei tuos himno žodžius, taip dažnai kartojamus, nors kartą įsisąmonintumėm: Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!

LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ 1944 M.

PLK. O. URBONAS

KARO MOKYKLOS LIKIMAS

Užverstas darbu, generolas retai kada rasdavo laiko aplankyti batalionus. Tačiau gegužės mėnesio pirmomis dienomis gavęs iš vokiečių pranešimą, kad didesnis drabužių transportas iš Karaliaučiaus jau yra išėjęs, nutarė aplankyti Marijampolę, Kalvariją ir Seredžių, kad vietoje nuspręstų, kiek drabužių kur siųsti. Nuvykę į Marijampolę, užėjom ir į Karo Mokyklą. Džiugu ir malonu buvo matyti mūsų jaunimą, į kurį mes dėjom tiek vilčių, bet ir čia sunkia širdimi teko pripažinti tas nepaprastai sunkias sąlygas, kuriomis šiam jaunimui teko dirbti ir mokintis. Tik pirmosios 3 kuopos buvo aprengtos ir ginkluotos. Jos turėjo savo atskirą kareivinę, kuri savo išorine išvaizda ir savo vidiniu sutvarkymu šiek tiek primindavo Karo Mokyklą. Kitos kuopos gyveno žymiai blogiau. Jų sutalpinimas buvo nepaprastai ankštas, lovų visiems neužteko, dalis kariūnų turėjo gulėti ant grindų. Šios kuopos buvo aprengtos ir ginkluotos tik iš dalies. Dauguma kariūnų nešiojo dar savo nuosavus drabučius, kurie buvo gerokai nukentėję nuo nuolatinių užsiėmimų atvirame lauke. Pasikalbėjimuose su kariūnais generolas jiems nurodydavo, kad tiems vargams artinasi galas, kad drabužiai jau yra pakely, kad ir su patalpomis greitu laiku būsią žymiai lengviau, nes dar vienas batalionas turi šiomis dienomis Marijampolę apleisti. Karo mokyklos viršininkas ir karininkai pasakojo mums apie tą nepaprastą pasiryžimą ir entuziazmą, su kuriuo dirba mūsų kariūnai, apie jų nepaprastą kantrumą, nugalint visus sunkumus.

Grįžęs iš šios kelionės, gegužės 5 dieną nuvykau į Hinze štabą susitarti dėl drabužių, kurie tuo metu jau buvo pasiekę Kauną. Hinzes štabe šiuos reikalus tvarkė plk. ltn. Musil, su kuriuo ir teko tartis. Visus mano reikalavimus dėl drabužių paskirstymo batalionams jis išklausė ramiai, šiek tiek derėjosi, bet sutikdavo su štabo apskaičiavimais, tačiau, palietus Karo Mokyklos klausimą, sutikau griežtą jo pasipriešinimą. Iš karto negalėjau suprasti šio keisto jo užsispyrimo, kol tolimesnio ginčo eigoje man nepaaiškėjo priežastis. Įsikarščiavęs dėl mano, gal būt, neperdaug švelnaus ginčo tono, pradėjo jis man įrodinėti, kad mūsų vadinamojoj Karo Mokykloje mes surinkom žmones, kurie veikia prieš vokiečius, kurie dalyvauja slaptos spaudos platinime, dainuoja prieš-vokiškas dainas; taip visuomet nebūsią, ateisiąs laikas, kada vokiečiai atsisakysią toleruoti tokius mūsų veiksmus. Pasistengiau kalbą nukreipti kita tema, susitariau dėl drabužių išsiuntimo į batalionus ir išėjau.

Tai buvo rezultatai mūsų plepumo. Prilaikyti liežuvį mūsų žmonės nemoka. Turėjom mes jau keletą tokių atsitikimų, kai karininkas ar kareivis, ypač šiek tiek išgėręs, tuoj pradeda girtis savo ginklu, pradeda rėkauti, kad šiuo ginklu jis muš vokiečius, kad jis jiems atlyginsiąs už visas mums padarytas skriaudas ir pan. Vokiečiai per savo agentus, žinoma, visa tai žinojo. Nesiskyrė šiuo atžvilgiu nuo kitų batalionų ir Karo Mokykla. Mes žinojom apie tas kalbas, kurios eina Karo Mokykloje. Keletą kartų nurodinėjom tiek mokyklos viršininkui, tiek ir kitiems karininkams, kad tokios kalbos yra gan pavojingos, nes verčia vokiečius vis daugiau dėmesio kreipti į mūsų batalionus, o visa tai mums nenaudinga. Tačiau susilaikyti nuo tokių kalbų žmonės negalėjo.

Štabe pranešiau generolui viso mano buvusio pasikalbėjimo su Musil turinį ir pasiūliau Karo Mokyklą galimai greičiau paleisti. Man buvo visiškai aišku, kad prieš Karo Mokyklą vokiečiai kažką ruošia.

Kitą rytą atvyko štaban iššauktas Karo Mokyklos viršininkas, gen. št. plk. ltn. Vertelis. Generolas čia jam davė įsakymą: Karo Mokyklą išformuoti, karininkus ir kariūnus paleisti neribotų atostogų. Karo Mokyklos likvidaciją vykdyti palaipsniu, kiekvieną dieną paleidžiant 2, 3, 4 šimtus žmonių; tiek, kiek turės galimumo išsiųsti iš Marijampolės esamomis susisiekimo priemonėmis. Įsakė perspėti visus, kad šia tema nebūtų bereikalingų kalbų ir viską atlikti taip, kad neatkreiptų į save vokiečių dėmesio.

Karo Mokyklos viršininkas tuojau išvyko atgal į Marijampolę, ir pirmadienį, gegužės 8 d., pirmoji grupė kariūnų jau apleido Marijampolę. Tai buvo lygiai viena savaitė prieš Vietinės Rinktinės katastrofą. Kitą pirmadienį, gegužės 15 d., generolas ir jo štabas jau buvo suimti. Karo Mokyklos v-kas savo užduotį atliko: iš 2000 žmonių, kurie buvo Karo Mokykloje, vokiečiai surado vos apie 160 (kiti tvirtina, kad jų buvę perpus mažiau) žmonių, kurie po gan rimto su vokiečiais susišaudymo buvo nuginkluoti, suimti ir išvežti į Vokietiją. Esamomis žiniomis, šio susišaudymo metu žuvo studentas Juozaitis (iš Prienų) ir moksleivis Juodkasis, berods, iš Virbalio ar Kybartų. Išvežtus į Vokietiją mūsų Karo Mokyklos auklėtinius po to dar matė Stutthofo koncentracijos stovykloje, kur jie buvę atvežti kažkokiam kariškam apmokymui. Prabuvę stovykloje tik trumpą laiką, jie buvę išvežti toliau.

Taip užsivertė pirmasis Vietinės Rinktinės istorijos puslapis. Karo Mokykla buvo pirmoji dalis, kuri nustojo egzistuoti.

(Bus daugiau)

ŽIEDAI LIETUVOS LAISVĖS VAINIKUI

"DAINAVOS" ANSAMBLIS CHICAGOJE

VLADAS BŪTĖNAS

Lietuvos sūnūs ir dukros už savo tautos egzistenciją, jos vardą, garsą, laisvę ir ateitį kovoja dviejuose didžiuliuose frontuose — vieni veda kruviną kovą tėvynėje, kiti, išsibarstę laisvajam vakarų pasauly, daina, spausdintu žodžiu ir kitais dvasiniais ginklais garsina Lietuvos vardą, žadina merdinčią lietuvybę, atskleidžia tautos dvasinių turtų grožį svetimtaučiams. Vienas tos dvasinės kovos avangardų lietuvių išeivijoje yra "Dainavos" ansamblis Čikagoje. Šis ansamblis savyje sujungęs apie 80 dainos entuziastų, vadovaujamų muz. Step. Sodeikos, režis. G. Veličkos, taut. šokių vadovės I. Eidrigevičiutės-Sprindienės ir valdybos pirm. Alb. Dzirvono, savo darbo, pasišventimo, ryžto ir energijos dėka toje didžiulėje 150 mil. Amerikos gyventojų masėje yra iškilęs į pirmaeilius meninius vienetus ir atkreipęs didžiųjų meno kritikų ir šiaip žymių žmonių dėmesį.

Štai šios didžiulės šalies pats teisingumo ministeris HOWARD Mc GRATH su ansambliu susidraugavo, išgirdęs jų koncertą Vokietijoje — Hanau, ir dabar rašo laiškus, sveikinimus, linki sėkmingai skleisti lietuviškos dainos grožį JAV. Senatorius MARRY P. CAIN laiške džiaugiasi "Dainavos" pakviestas į jų koncertą. Buv. Metropolitan operos solistė POLYNA STOSKA ansamblio garbės svečių knygoje lietuviškai rašo: "Buvo didelis malonumas su jumis dainuoti...". Metropalitan operos solistas, neperskiriamas "Dainavos" draugas, daug kartų kartu koncertavęs— ALGIRDAS BRAZIS džiaugiasi "Dainavos" pasiektais laimėjimais; baltiečių federacijos pirmininkas Kanadoje po "Dainavos koncerto ten rašo: "...puikiausiai perdavėt lietuviškos dainos grožį ir pasiekėt aukštą meninį lygį..."

Ansamblis keletą kartų yra koncertavęs pirmaeilėse Čikagos koncertų salėse, kur koncertų klausosi didžiųjų laikraščių meno kritikai. Po vieno tokio "Dainavos" koncerto santūrus panegirikoje ir be pasigailėjimo plakąs ir didžiąsias pasaulio garsenybes už pastebėtas klaidas kritikas apie "Dainavą" didžiuliame dienraštyje "Tribune' rašo: "Energetic and antusiastic..." Čikagos dienraštis "Sun Time" deda "Dainavos fotografiją, gi valdžios finansuojamo žurnalo "American Family Magazine" redaktorius, susižavėjęs "Dainava", sueina į artimą kontaktą ir netolimoj ateity žada minėtam žurnale apie "Dainavą" plačiau prabilti.

Didelis kapitalas Lietuvos vardui ir lietuviškos kultūros garsui gruodžio mėn. tarpe keliosdešimt kitų tautų programų. "Dainava" čia davė kūčių ir kalėdinių lietuviškų papročių montažą, paruoštą režis. G. Veličkos, muz. S. Sodeikos ir taut. šokių vad. Irena Eidrigevičiutės-Sprindienės. Ir štai konkretūs atsiliepimai apie "Dainavos" pasirodymą kalėdinėje programoje: 1) "Mūsų nuoširdus, kiek pavėluotas ačiū jums už nuostabiai gražią, išskirtiną šv. Kalėdų programą per Lietuvių dieną muziejuje. Tai buvo labai spalvuota ir tikra programa, kuri patinka publikai." (pas.) Ruth Crossel, Muziejaus Kultūros Vadovas. 2) "... Lietuvių programa buvo gražiausia mano atminime muziejuje" (pas.) Robert Brown — Muziejaus pareigūnas. 3) "... Lietuvių programa buvo graži, išsiskirianti iš kitų ir aš buvau labai patenkintas"— American Family Magazine fotografas.

Vietos stoka neleidžia suminėti visų "Dainavos" koncertų, tų gražių atsiliepimų apie ansamblį, kuris yra iškilęs į menines aukštumas, kuris kiekviena proga garsina Lietuvos vardą, jos dainų grožį. Nepamanykit, mieli "Kario" skaitytojai pasaulyje, kad ansamblis vien amerikoniškai publikai tesirodo. Oi ne, ir JAV ir Kanadoje jis rengia koncertus, stato montažus lietuviškajai publikai, dalyvauja minėjimuose ir visur, kur tik randasi letuviškas reikalas, kur reikalinga atlikti pareigą lietuviškajai visuomenei ir Lietuvai.

Ansamblis jautrus lietuviškos šalpos reikaluose. Jis aukojo Diepholzo gimnazijai 500 dol. ir apsiėmęs pilnai išlaikyti vieną Diepholzo gimnazijos mokinį, o tai metams kainuoja 240 dol. Smulkesnėmis aukomis paremta V. Bielajus, J. Būga ir kiti. Keturi ansamblio dalyviai jau yra ginklo tarnyboje JAV armijoje.

Štai šį vėlų vasario mėn. vakarą lankausi "Dainavos" repeticijoje. Matau veidus jaunus, linksmus ir šviesius. Jie visi susirinkę po sunkaus fizinio dienos darbo, bet kupini energijos, jaunystės ir džiaugsmo, nes šitie neapmokami viršvalandžiai skiriami Lietuvos garsui. O viršvalandžiai nelengvi ir ilgi: 7 val. taut. šokių repeticija, 8 val. montažo su rež. G. Velička — moterims, choro su majestro S. Sodeika — vyrams, gi 9 val. — bendra choro. Ir taip savaitė savaitėn, mėnuo mėnesin. Užklausiu mane priėmusio nuoširdaus ir energingo valdybos pirm. Alb. Dzirvono: — Iš kur tiek energijos ir ryžto imat dirbti šį brangų lietuvišką kultūrinį darbą?

Kiek susimąstęs jis atsako: — Turim pateisinti savo išvykimą iš Lietuvos. Kai partizanai kaunasi tėvynėj — turim ir mes rasti darbą, naudingą lietuviams ir Lietuvai.

O jų darbo žiedai pinasi į Lietuvos laisvės vainiką...

MARGUTIS STEIGIA MUZIKOS PREMIJĄ

MARGUTIS, norėdamas įsijungti savo įnašu į PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĘ jos tautinei dvasiai ir gyvybei palaikyti, paskatinant lietuviškos muzikos kūrybą, steigia 500 dolerių MUZIKOS PREMIJĄ ir ją skiria šiomis konkurso sąlygomis:

1) Už dvi jury komisijos pripažintas geriausias dainas skiriama $500.00: I-ji premija $300.00 ir II-ji $200.00.

2) Dainos turi būti originalios, lietuviškos minties, niekur nespausdintos ir nedainuotos, parašytos solo balsui.

3) Jury komisijai dainos prisiunčiamos iki 1952 metų lapkričio mėn. 30 d. Autorius siunčiamą dainą pasirašo slapyvardžiu. Atskirame voke pažymi savo tikrą pavardę. Vienas asmuo gali konkursui patiekti ir daugiau dainų. Dainos turi būti perrašytos svetima ranka.

4) Konkurse gali dalyvauti viso pasaulio lietuviai muzikai.

5) Premijuotos dainos lieka Margučio nuosavybėje. Nepremijuotos dainos grąžinamos autoriams jų nurodytu adresu.

6) Jury komisiją sudaro: pirmininkas Antanas Olis, nariai: Juozė Augustaitytė-Vaičiūnienė, Stasys Baranauskas, Juzefina Daužvardienė, Aleksandras Kučiūnas ir Antanas Pocius.

7) Dainos siunčiamos šiuo adresu:
MARGUTIS - "Dainos Konkursui"
6755 S. Western Avenue,
Chicago 36, Ill.

8) Jury komisija daro sprendimą absoliutine balsų dauguma.

Iliustruotasis KARYS

LIETUVOS TARYBA, 1918 M. VASARIO 16 D. VILNIUJE PASIRAŠIUSI NEPRIKLAUSOMYBĖS AKTĄ

Iš kairės į dešinę: J. Vileišis, dr. J. Šaulys, kun. J. Staugaitis, St. Narutavičius, dr. J. Basanavičius, A. Smetona, kan. K. Šaulys, Stp. Kairys ir J. Smilgevičius; stovi: K. Bizauskas, J. Vailokaitis, D. Malinauskas, kun. Vl. Mironas, M. Biržiška, kun. A. Petrulis, S. Banaitis, P. Klimas, A. Stulginskis, J. Šernas ir Pr. Dovydaitis.

☆

PASKUTINĖ VASARIO 16-OJI VILNIUJE 1940 M., PRIEŠ SOVIETINĘ OKUPACIJĄ

Garbės sargyba sutinka aukštuosius svečius. — Sargyba prie Jono Basanavičiaus kapo Rasų kapinėse. — Iškilmingas Vilniaus akademinio jaunimo susirinkimas karininkų ramovėje. — Studentų korporacijų atstovai su vėliavomis Vilniaus gatvėse.

KARIO KONCERTO PROGRAMOS DALYVIAI

Keturios sesutės dainininkės Blandytės. Antrojoj eilėj iš kairės į dešinę: J. Kelečius, J. Bražys, E. Krištonaitė, B. Pakštas ir dail. Vl. Vijeikis, parengęs ir pravedęs visą koncerto programą. V. Noreikos nuotr.

"DAINAVOS" ANSAMBLIS CHICAGOJE

CIVIC operoje, koncerto metu. Viduryje — dirigentas Stepas Sodeika (Balandžio 20 d. — ansamblio koncertas New Yorke, Carnegie Hall).

PIRMASIS KARIO KONCERTAS CHICAGOJE

Š. m. sausio 26 d. Chicagoje, Lietuvių auditorijos salėje, įvykęs mūsų koncertas praėjo gražiu pasisekimu. Erdvioje apypilnėje salėje, svečių tarpe, buvo gausu mūsų buvusiųjų ir esamų karių, senųjų KARIO bičiulių.

Programą sudarė margaspalvis, šiupinio pobūdžio koncertas: orkestras, dainos, šokiai, sodrus "televizinis" humoras.

"KARIO parengimas praėjo didžiuliu pasisekimu... Pati programa žiūrovams davė daug naujo ir nematyto Chicagoje . . . Linksma nuotaika viešpatavo Lietuvių Auditorijoje iki pat baliaus pabaigos... — rašė NAUJIENOS.

DRAUGAS pastebėjo: "Gabiai redaguojamas ir puošniai leidžiamas KARYS yra susilaukęs plačių simpatijų, taigi buvo susidomėjimas ir to žurnalo pirmuoju koncertu Chicagoje". Apžvelgęs koncerto programą, dienraštis pažymi, jog parengimą reikia laikyti gerai pavykusiu.

PAS MŪSŲ VYRUS VAKARŲ VOKIETIJOJE

Dešinėje: Vasario 16-sios minėjimas Vytauto Didžiojo sargybų kuopoje 1948 metais: — Mūsiškių būrys pasirengęs sargybon.

Žemiau: Sargybų vyrai Bavarijos žiemos prieglobstyje. — Ramybės kertelė, kur lietuvis karys semiasi paguodos ir stiprybės. — Lietuvis atsakingam sargybos poste saugoja karinį turtą.

Ant. Krutulio nuotr.

MALONŪS MŪSŲ BIČIULIAI,

Šiuo mūsų žurnalo numeriu kukliai pradedame "Iliustruotojo KARIO" skyrių-priedą. Jame tilps istorinių, karinio, kultūrinio ir kitų gyvenimo sričių paveikslų. Metų būvyje susidarys gražus, vertingas albumas, išsegus ir surinkus krūvon "Iliustruotojo KARIO" lapus.

Kviečiame visus bendradarbiauti šiame skyriuje. Jūsų turimos istorinės, visuomeninės, gyvenimiškosios ar meniškosios foto nuotraukos, padaugintos tūkstančiais, pasieks viso pasaulio lietuvius.

Geras paveikslas dešimteriopai daugiau veikia skaitytoją, negu vien žodžiai. Nuoširdžia talka pasieksime tai, kad mūsų KARYS iš tikrųjų būtų visų laikų lietuvių gyvenimo, kovų ir darbo tikrasis veidrodis.

Redakcija

LIETUVIŲ SPORTO KLUBO FUTBOLININKAI

Iš kairės į dešinę (stovi) — vieneto treneris K. Brazauskas, J. Simonavičius, A. Jokūbaitis, vieneto kapitonas V. Adomavičius, V. Saldaitis, V. Kalašinskas, Vyt. Kligys, A. Gražys. (Pirmoj eilėje) — V. Steponavičius, St. Modzeliauskas, St. Kligys, Ch. Simonavičius ir E. Jegeris.

BROOKLYNO LIETUVIŲ SPORTO KLUBAS

LSK Brooklyne įsisteigė dar tik prieš nepilnus dvejus metus, tačiau futbolo vienuolikė jau spėjo gražiai pasirodyti taurės ir futbolo pirmenybėse. Dabar šio klubo dvi futbolo komandos priklauso DAFB Lygai. Pirmoji komanda 1950-51 metų pirmenybėse, A klasėje, užėmė pirmąją vietą, o šiais metais yra pakelta į aukštesnę Lygos klasę. Šioje klasėje iki šiol ji turi pirmaujančią vietą.

LSK pirmoji komanda dalyvauja "National Amateur Cup" (taurės) varžybose. Ši komanda jau yra New Yorko valstybės nugalėtojas minimos taurės varžybose. Netrukus jai teks susitikti su kitų JAV valstybių nugalėtojais, visos Amerikos mėgėjų meisterio vardui įgyti.

BROOKLYNO, N. Y. SIUVĖJŲ VADOVYBĖ, SURENGUSI LOKALO 50 METŲ GYVAVIMO SUKAKTIES MINĖJIMĄ. Iš kairės į dešinę: St. Jackus, J. Pitersonas, K. Kundrota, V. Zaveckas (pirm.), V. Žukauskas, delegatas Vyt. Ubara, K. Čerka, P. Kirius, M. Nazveckas, J. Bikulčius, V. Paulauskas, A. Bubnys, T. Yagella (sekr.), V. Michelsonas.

PRIETILTYJE

VLADAS RAMOJUS

(Pradžia 1 nr.)

Kitą rytą vėl išėjom su visais daiktais. Gatvėse, kur kelias dienas nebuvau, matėsi artilerijos sviedinių ir bombų išraustos duobės, apgriuvę, vietomis dar tebesmilkstą namai, o kai kur — kareivių ar arklių lavonai. Artilerijos ugniavietės, prieštankiniai grioviai kiekvienoje sankryžoje, aikštėse, skveruose.

Žygiuojame viena centrinių gatvių, einančia iš vakarų į miesto centrą. Netoli centro ir vienam, ir kitam skvere pastebim medžiuose besisupančius vokiečių karių lavonus. Kaikuriems ant kaklo užkabintas užrašas "Bailys". Žiūrim ir nesuprantam. Ar tai bolševikai buvo naktį įsiveržę, ar kas? Viršininkai, leidę minutę kitą pasižiūrėti šio nesuprantamo vaizdo, veda tolyn į darbovietę. Toliau pamatome ir daugiau pakartųjų, kaikuriems ir SS ženklai tebėra pakaklėse. Pasiekus darbovietę ir mums pranešamas baisusis Gottenhafene uždarytosios 2-sios armijos vado įsakymas: "Būsit taip pat pakarti, kaip anie, kuriuos matėte, jei pasitrauksit iš darbovietės ar neatliksite duotų pareigų". Šios drastiškos priemonės mums aiškiai byloja, kokia kaina prietiltis laikomas, ir kas jame beliks, kada bus galutinai kritęs. Tankų nematyti, vokiečių lėktuvai visai nepasirodo.

Vakare į Grabau nebegrįžtam. Šis priemiestis jau rusų rankose.

Kūdikis prie motinos lavono

Pasirenkam patalpas pačiame miesto centre, užimdami buv. jūrininkų ramovės II aukštą. Apačioje, puošnaus restorano patalpose, suvaryti arkliai, o šalia jų sukritę miega kareiviai. Langai be stiklų, sienos sutrūkusios, aplinka bombų gerokai išakėta. Kas valandą į miestą bekrintančios tonos sviedinių siekia ir mūsiškį sektorių. Trys vyrai siunčiami į uosto sandėlius parvežti duonos. Suradę pamestą gurguolę, išvažiuoja. Aliarmas. Lėktuvai atūžia. Palikę arklį gatvėje, vyrai skuba į artimiausią slėptuvę. Prie angos pasimaišo moteris, stumianti vežimėlį su kūdikiu. Civilių žmonių maža mieste belikę. Jie evakuojami laivais. Vyrai padeda moteriškei įkelti vežimėlį ir kūdikį į slėptuvę. Tai vokietė, kurios vyras kažkur fronte. Čia dabar jos paskutinis kelio gabalas į uostą, paskui į laivą ir tolyn nuo mirties, tolyn nuo pavojų. Praėjus bombardavimui, vėl mandagus vyrų patarnavimas, atsisveikinimas. Moteris nuskuba į uostą, o vyrai savu uždaviniu.

Po valandėlės vyrai su duonos kroviniu grįžta tomis pat gatvėmis. Degančių namų dūmai ir liepsna užtvenkusi pervažiuojamą gatvę. Arklys suprunkščia ir sustoja ties pat vežimėliu, kuriame sėdi kūdikis. Jis vaikiškai šypsosi ir plasnoja rankutėmis. Čia pat guli skeveldros perpus perplėštas lavonas. Vyrai greit atpažįsta: tai tos pačios moters, kuriai prieš valandėlę pagelbėjo, kuriai atsisveikinant gal ir pavydėjo besiartinančios pasitraukimo laimės. Mirties pavojus lydi kiekvieną gyvą būtybę, kiekvienoje vietoje . . . Tai totalinio karo, tai prietilčio vaizdai. Kūdikis, kurs nesupranta, kad amžiams nuo motinuos atskirtas, paimamas ir perduodamas Raud. Kryžiui. . .

Sužvėrėję žmonės . . .

Viename šilų, kuriais pajūrio smiltynai nusagstyti, krauname į sunkvežimius rastus. Tai medžiaga vis statomoms naujoms barikadoms mieste, neatsižvelgiant į tai, kad kas valandą rusai užima vis naujus kvartalus ir kad Danzigas, ties Zoppotu atkirstas nuo Gottenhafeno, jau baigiamas užimti. Frontas ūžia už 200—300 metrų nuo mūsų. Aplink dega kariškos mašinos, nebeturį benzino tankai ir kita karinė medžiaga. Gi čia pat šile iškasti ilgi, gilūs grioviai ir nuolat atvažiuoja sunkvežimiai pilni vokiečių kareivių lavonų. Tai karių amžinojo poilsio vieta. Lavonus iš sunkvežimių iškrauna ir į duobes guldo rusų belaisviai. Stebime, kaip, numetę lavoną, jie puola į kišenes, ieškodami laikrodžių, cigarečių ar maisto likučių. Ne vienas keikdamasis kerta lavonui batų kulnimis į veidą ir su neslepiamu džiaugsmu kiša į kišenes išbyrėjusius auksinius dantis. Jie trokšta dar žemiško turto, kai mirties šešėlis šmėkši ir ties jų sulysusiais, pageltusiais veidais. . .

Vidudienį bolševikų tankai fronte ties mumis pralaužia vokiečių gynimosi linijas. Bėgam nuo tankų ir bolševikų į miestą. Reikiamas perbėgti kelias stiprioje prasiveržusių tankų sviedinių ugnyje. Mieste be pertraukos rėkia sirenos, skelbiančios tankų pavojų. Laimingai, nors vienas ir su skyle prie diržo prisegtam duonmaišyje, pasiekiam prie pat jūros ir uosto tą vietą, kur dirba kita dalis lietuvių. Čia kiek saugiau, nors, ką tik spėjus atbėgti, virš galvų vėl užkaukia nauja lėktuvų banga. Šį kartą jie kulkosvaidžiais apšaudo tą plačią smėlio aikštę, kurioje esame ir mes. Visa jėga spaudžiamės prie smėlio, nes noro gyventi dar neužgniaužė nei visur persekiojanti ugnis, nei žiaurūs vaizdai, nei tamsūs ateities miražai.

Iš jūroje stovinčių kreiserių ir iš pakrantės šaudo priešlėktuvinė artilerija. Vienas lėktuvas krenta pašautas. Nuo lėktuvo atsiskiria parašiutas. Pergalės džiaugsmo pagauti vokiečiai ploja rankomis ir iš kulkosvaidžių pila į judantį tašką, kur leidžiasi žmogus, gal labai besidžiaugiąs išsprukęs iš mirties nasrų ir tetrokštąs tik vieno — gyventi. Įrodymui šio troškimo, jis paleidžia žemyn savo automatinį pistoletą ir, artėdamas prie žemės, mojuoja balta skarele. Bet dėmesio į tai nekreipiama. Visi matome, kaip nebetoli žemės parašiutininko galva staiga ant pečių nusvyra. Žemėn nusileidžia tik ruso lakūno lavonas, laimingai nuo jūros vėjo atpūstas pakrantėn. Degantis lėktuvas prieš kelias minutes prasmego jūros gelmėse.

Vienas mūsiškių nujaučia mirtį

Pagaliau rusai užima miesto centrą, centr. geležinkelio stotį ir jiems atitenka tas sektorius, kur jūrininkų ramovė, kur mes buvome apsistoję. Prietilčio erdvė vis siaurėja. Kraustomės prie jūros ir vėl apsistojame šį kartą didžiuliame keturių aukštų jūrininkų aprangos sandėlyje. Viršutiniai aukštai lengvųjų bombų pramušti. Pro langus matyti liepsnos ir dūmų apgaubtas miestas. Šiaurėje visai netoli matom, kaip banguoja mėlyni Baltijos vandenys. O ten toli anapus vandenų širdis jaučia pavasarėjančios Lietuvos laukų ir pušynų kvapą, širdis girdi motinų, tėvų ir brolių atodūsius, su kuriais besusitikti viltis tolydžio vis gęsta. . .

Keliolika valandų naujoje vietoje vartomės pasieniuose, nes nebevaro dirbti. Gal susiprato, kad nebėra nei tikslo, juoba erdvė visai išsisėmusi. Kur bekasi apkasus, kur bestatysi įsitvirtinimus. Pajūry jau sprogdina-

(Nukelta į 54 psl.)

JONAS NOREIKA

(Tęsinys iš 1 nr.)

— Orlovas! Gyvatė! — Lietuviškai keikėsi dantimis grieždamas Trinkūnas, kai įsižiūrėjo į priešininko veidą.

— Tai tu, išdavike! — Rusiškai sumaurojo Orlovas, atmušdamas pirmąjį smūgį.

— Ko tu nori, sakyk? — Orlovas.

— Užmušiu tave! — Trinkūnas.

— Už ką?! — Vos suspėjęs išvengti mirštamo smūgio, pašokdamas į šalį, persigandęs, bet save suvaldydamas, sušuko Orlovas.

— Už tai, kad tu nevertas gyventi!!! Šunsnuki tu!!!

Daugiau žodžių ištarti Orlovas nebespėjo: Trinkūno durtuvas pataikė į jį. Paskutinis plėšikas krito nuo jo rankos.

Trinkūnui pasidarė lyg ir gaila jų. Nes ir jie turėjo savo motinas, savo tėvynę . . . Bet kuo gi jis kaltas? Jis tik gynė kitus, gynė savo tautiečius nuo žiauraus užpuolimo. Gynė beginklę mergaitę, kuri niekam blogo nėra padariusi. Ir gynė nuo tų, kurie patys savo valia, niekeno neverčiami, kėsinosi sunaikinti garbę ir turtą teisingųjų.

— Tai ne aš, o pats likimas jus mano ranka nubaudė.

Trinkūnas priėjo prie lango ir pusbalsiai, kiek galėdamas atsargiau, tarė:

— Ar jūs esate?

Buvo tylu.

— Nebijokite, jau nieko nėra. Aš esu jūsų pažįstamas ir atėjau jus išgelbėti. Esu Trinkūnas.

Kambarėlio durys taip staiga prasivėrė, kad senis Šabūnas net nespėjo atsiminti, kur jis tą vardą ir tą balsą yra girdėjęs.

— Oi, oi!.. Tėte, mamyte!.. Mes išgelbėti!

— Mes išgelbėti!

Visa Šabūnų šeima puolė prie lango dėkoti tam geradariui, bet niekas nerado tinkamų žodžių savo džiaugsmui ir nustebimui išreikšti.

— Koks stebuklas! — Šūkavo motina.

— Juk tai tikras stebuklas! — Kartojo vaikai ir tėvas.

Keliais žodžiais Trinkūnas papasakojo, kas atsitiko su užpuolikais ir iš kur jis pats atsirado. Jam mažai terūpėjo visi pagyrimai ir iš džiaugsmo liejamos ašaros. Kiekvienu metu galėjo kas nors netikėtai pasirodyti gatvėje ar kluone, galėjo pamatyti kraujuose paplūdusius lavonus. Trinkūnui rūpėjo kuo greičiausiai viską paslėpti.

— Paskui viską papasakosiu plačiau. Dabar reikia paslėpti lavonus. Kiekvieną minutę gali pasirodyti koks nors užklydęs kareivis ir tada nežinia, kuo visa tai baigtųsi. Skubiai duokite vežimą, pakinkykite arklį. Sukrausime į ratus ir išvešime į pakluones.

Vincukas, kaip strėlė, šoko vykdyti Trinkūno įsakymą. Miliutė buvo bebėganti iš trobos paskui jį, bet tarpduryje pastebėjusi, kad tebėra vienmarškinė, aiktelėjo iš ją apėmusio drovumo, ir skubiai pasislėpė atskirame kambarėlyje.

Geriausias, bet ir vienintelis arklys, kuriuo besitraukiantieji rusai iš Šabūnų neatėmė, nes buvo perkaręs, senas ir be vienos akies, tuoj atsidūrė pakinkytas sukrypusiuose ratukuose. Vinco padedamas, Trinkūnas vieną po kito suvertė buvusius savo draugus į sukrypusius ratus.

— Daugiau mūsų kraujo negersit! — Pagalvojo jis.

— Nors kartą ir jūs pakliuvote į geras rankas. — Pusgarsiai pasakė Vincukas. Nors jis dar buvo tik geras piemuo, bet karo žiaurumų buvo nemaža matęs. Dargi į Trinkūną jis žiūrėjo nepasitikėdamas, vien dėl to, kad jis buvo rusų kareivio uniforma.

Lavonus išvežė toli į pelkynus vingiuotais lauko keliukais, kur buvo neįmanoma ką nors susitikti. Tose pelkėse jie abu: Trinkūnas ir jaunasis Šabūnas — išrausė purvais aptekančią duobę ir sumetė visus tris lavonus.

Tokia buvo pirmoji Trinkūno laisvės naktis. Trys aukos krito nuo jo rankos, ir jo širdis lyg nujautė naują kovų ateitį.

Trinkūnas apsigyveno slapta pas Šabūnus. Kol kas jis nutarė pasilikti tose apylinkėse ir, klaidžiodamas nuo vieno pas kitą, registruoti ir rinkti pačius narsiausius kovotojus.

Miliutės širdis svaigo nuo Trinkūno žodžių. Į jos niūrų gyvenimą jis atėjo, kaip pasakų karalaitis, kaip užburtas, išsvajotas mylimasis. Visas gyvenimas jai sužaižaravo neapsakomo grožio spalvomis. Iki šiol nieko nevertas jis, per kelias valandas pasidarė toks mielas, kad ji savo jausmų nebeįstengė nuslėpti, nors ir visaip mėgino. Ir tėvai, ir Vincukas pastebėjo, kad Miliutė labai pasikeitė. Anksčiau ji buvo nerangi, paniūrusi ir nelinksma, o po to, kai pas juos apsigyveno Trinkūnas, ji pragydo, lyg lakštingala pavasarį. Kiekvieną žvilgsnį, kiekvieną žodį ji taikė jam ir nieko ji daugiau nenorėjo, kaip jam vienam patikti.

Trinkūno akys matė ir suprato. Širdis kiekvieną jos žvilgsnį, kiekvieną žodį gaudė, kaip kūdikis auksinį obuolį, bet aštrus jo protas užtvenkė visus širdies jausmus. Daugiau jis jos nebučiavo ir nespaudė prie krūtinės. Elgėsi, kaip ir su kitais namiškiais. Ši netikėtai sutikta mergaitė turėjo likti jam svetima, nes jo gyvenimas buvo ne jai skirtas. Bet Miliutė pro geležines jo proto užtvaras kažkaip, niekam nesuprantamu būdu, jautė iš jo širdies trykštančią galingą meilę, ir diena po dienos, melsdamosi ir dainuo-

BALYS AUGINAS — *DAINIAUS MIRTIS*

Baladė

(Iš ciklo "Užgesusių kovų vaizdai")

Jis buvo jauniausias kuopoje
Ir žygy visad su daina —
Kulkosvaidis klaikiai užgroja —
Jo skruostuos drąsi šypsena.

Ne vieną mes naktį budėjom
Drėgnam apkase ir šaltam —
Dainavo jis rudenio vėjam,
Niūriems Augustavo miškams —

Liepsnodami švietė Giedraičiai,
Ir brėško laisvoji diena: —
Ar girdite — trupa jau pančiai —
Suskambo mūšy jo daina — — —

Jo dainos užburdavo kulką —
Ji dūgzdama lėkė šalin,
Lyg bitė žiedų lengvą dulkę
Čia neštų ramian avilin — —

Ir kartą kovoj ties Perloja
Apsupo mus priešo saugai —
Mačiau, kaip didžiausiam pavojuj
Žaibavo akių jo žaibai — —

Kai drąsiai pralaužėme žiedą,
Išretinom priešų eiles —
Niūniavo: — Pavasariai gieda
Laisvosios tėvynės šile — — —

Jo dainos mus vedė į mūšį,
Gaivino drąsi šypsena —
Tarytum bedžiūstančią pušį
Šaltinio vandens vėsuma — —

Sparnai juk ir paukščiui palūžta,
Ir gulbės numiršta giesmė —
Ir lieka ties tylinčia gūžta
Tik smilgos liaunutės šlamėt — —

Tekėjo aušra ties širvintais —
Saulėteky geso daina: —
Bitelės... juk laisvė... jau švinta —
Kam skaudžiai įgėlėt mane? — — —

dama, ir darbus dirbdama, laukė, kada tos geležinės užtvaros suluš, kada jo meilėje paskęs aštriausias protas, kada jis ateis ir vėl ją apkabins, kaip aną pirmąjį kartą...

O įvykiai bėgo greičiau, kaip dienos. Išėjo rusai; atėjo vokiečiai: prasidėjo žiaurios rekvizicijos, ir sunki žmonių būklė dar labiau pasunkėjo. Paskui ėmė sklisti gandai apie vokiečių pralaimėjimus, apie nepaprastą rusų revoliuciją, caro nuvertimą ir... apie lietuvių norą įkurti savo valstybę. Staiga, kaip žaibas, duodamas ženklą audrai siausti, pavergtoje Lietuvos padangėje suskambėjo Nepriklausomybės paskelbimo aktas. Jauni vyrai naktimis rinkosi vienas pas kitą ir tarėsi, kas ir kaip daryti. Trinkūnas visoje apylinkėje buvo kaip skraidantis paukštis. Nevalgęs ir nemiegojęs, nardė jis pamiškėmis, pakluonėmis iš vienos vietos į kitą, iš vieno urvo į kitą, kiekvienam pasakydamas, kas reikia daryti, kaip veikti. Jis buvo pirmasis iš pirmųjų partizanų, mažomis grupelėmis ėmęs naikinti okupantus. Šabūnų šeimoje jis nesirodydavo ištisas savaites, ir niekas jų nežinodavo, kur, kokią naktį ir ką jis veikia. Miliutės širdis drebėjo dėl jam gresiančių nelaimių, bet ji būtų dar labiau drebėjusi, jei būtų žinojusi, kokius žygius atlieka jos mylimasis su savo draugais. Bet ji nežinojo, ir jis jai niekada apie tai nepasakodavo. Vincukas ėmė vis labiau prisirišti, vis labiau prašytis paimti drauge, kol ir jam Trinkūnas ėmė skirti uždavinius.

Ne legendų ir ne pasakų, o tikrų atsitikimų storus tomus prirašytų krūvon susitelkusios girios apie tuos pilkus, Trinkūno vedamus, būrelius, apie jų darbus, tiesiant kelią į Lietuvos laisvę. O pats Trinkūnas maža apie juos tepasakojo. Taip ir slenka jie tamsiojon praeitin...

Kai tik ėmė telktis pirmieji Lietuvos kariuomenės savanoriai, Trinkūnas tuojau pat įstojo į jų eiles.

Tai tokia buvo vieno tų "Trijų velnių" praeitis. Ne tiek numatydamas, kiek nujausdamas artėjančią didžiųjų valstybių netvarką ir nebegalėdamas pakęsti priespaudos, jis ištrūko iš rusų kariuomenės, pergyveno ištisą virtinę nuotykių, begyvendamas pas Šabūnus suorganizavo pirmuosius partizanų būrelius, tamsiose giriose be pasigailėjimo naikino okupantus ir plėšikus, o kai išgirdo apie kariuomenės kūrimąsi, mylimąją palikęs, išėjo savanoriu.

(Bus daugiau)

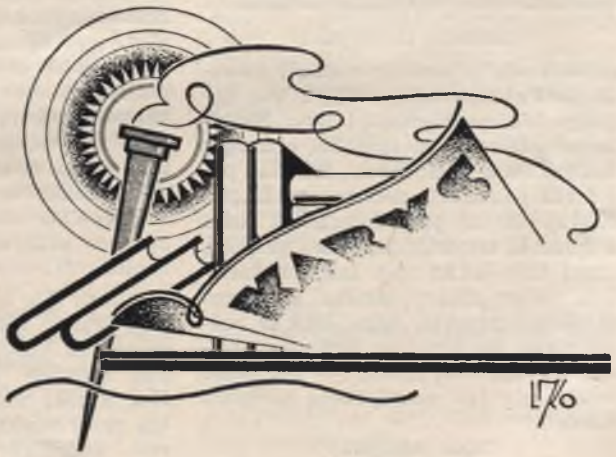

ŽMONĖS IR ŽVĖRYS

A. MERKELIS

Šventojo Rašto Mozės pirmosiose knygose pasakojama, kad Dievas sutvėręs žmogų pagal savo paveikslą ir padaręs jį visų žemės tvarinių valdovu. Žmogus į Dievą panašus savo nemirtinga siela ir kūrybine galia. Tomis savybėmis žmogus pranašesnis už visus žemės gyvuosius tvarinius. Bet gi savo kūnine prigimtimi ir savo žemaisiais instinktais žmogus turi daug bendro ir su žvėrimi. Tramdydamas savyje žvėrį ir tobulindamas savo sielą bei ugdydamas kūrybines galias, žmogus artėja prie dievybės, ar kitais žodžiais tariant— jis kultūrėja.

Žmonija per daugelį tūkstančių metų yra padariusi milžinišką kultūrinę pažangą. Nuo akmens amžiaus ligi dabartinio atominio amžiaus žmonija ypač daug yra pažengusi medžiaginėje kultūroje. Žmogus ne tik sau naudingus gyvius, bet ir didžiąsias gamtos jėgas pajungė ir privertė jas tarnauti, tačiau per daugelį tūkstančių metų vis dėlto žmogus nepajėgė galutinai savy sutramdyti žvėries. Ir šiandien, vadinamam atominiame amžiuje, kai kuriuose žmonėse žvėris siaučia, gal būt, dar brutaliau, negu akmens amžiuje.

Bolševizmas ir nacionalsocializmas, paneigęs žmogaus dieviškąją prigimtį, atpalaidavo žmoguje žvėries siautėjimą. Tad nenuostabu, kad daugiausia nužmogėjimo ir žvėriškumo kaip tik pasireiškia nacių ir bolševikų režimuose. Mūsų tautai teko išgyventi abiejų tų režimų baisumus, o bolševikinis mūsų tautos naikinimas dar ir dabar tebesitęsia.

Daugiausia bolševikų ir nacių žvėriškumo patyrė tie, kurie pateko į jų kalėjimus ar kacetus.

Tad tie nedaugelis, kuriems buvo lemta išeiti iš bolševikų kalėjimų ir nacių kacetų, daugiausia kalba apie juose patirtą nežmonišką žiaurumą ir, rodos, sveiku protu neįtikėtiną žvėriškumą.

Jau išleista keletas knygų, vaizduojančių bolševikų kalėjimų ir nacių kacetų žiaurumus bei žvėriškumus. Praeitų metų pabaigoje ir Stasys Yla išleido savo kacetinių išgyvenimų knygą, įvardintą **"Žmonės ir žvėrys Dievų Miške"**. Knyga stambi, 558 psl., iliustruota.

Stasys Yla savo kacetinių išgyvenimų veikalu daugeliu atžvilgių skiriasi nuo anksčiau išleistų to paties žanro veikalų. Anksčiau išleisti bolševikų kalėjimų ir nacių kacetų atsiminimai buvo vienpusiški: juose daugiausia protokoliškai atpasakojami bolševikų ir nacių sadistiški žiaurumai.

Stasys Yla tuo nesitenkina. Jo knygos pagrindinis tikslas atvaizduoti kančią žmogaus, kuris brutališkiausiomis bei sadistiškiausiomis priemonėmis kankinamas sužvėrėjusių žmonių.

Vienus ta kančia, ar tikriau sakant, jos baimė, palaužia ir juos ilgainiui sužvėrina: jie nebesivaržo kitų kankinti, norėdami patys kankinimų išvengti. Kitus gi (tokių nedaug) kančia užgrūdina, suartina juos su amžinybe: jie drąsiai žvelgia net pačiai mirčiai į akis.

Stasys Yla savo kacetinius išgyvenimus stengiasi vaizduoti objektyviai, atvirai ir nuoširdžiai, ieškodamas priežasčių, galinčių pagrįsti vienokį ar kitokį žmogaus elgesį. Tad jis ne tiek pačius kacetinius įvykius aprašinėja, kiek juose dalyvaujančius žmones vaizduoja, duodamas jų ryškias, gyvenimiškas charakteristikas. Tų charakteristikų knygoje apstu: pradedant stovyklos komendantu ir baigiant įvairių tautybių kaliniais, jų būtų galima priskaityti kelius šimtus. Tatai Stasio Ylos knygą daro beletristišką ir patrauklią. Pradėjus Stasio Ylos knygą skaityti, sunku nuo jos atsitraukti, kol visos neperskaitai.

Stasys Yla savo knygoje ypač plačiai, giliai, visapusiškai ir įdomiai vaizduoja savo bendro likimo draugus lietuvius, su kuriais teko kančios kryžių nešti Stutthofo kacete. Čia prieš skaitytojo akis iškyla niaurios, audringos, tiesiog demoniškos sielos Didysis Aitvaras poetas Balys Sruoga, enciklopedistas "masonas" prof. Vladas Jurgutis, vienišas mąstytojas "antrasis Lietuvos Konradas Valenrodas" Germantas, "pasyvusis ramintojas" plk. Narakas, keistuolis vilnietis Rapolas Mackonis ir daugelis kitų; visus juos Stasys Yla vaizduoja su didele krikščioniška meile, nesistebėdamas jų kai kuriais keistumais, nesmerkdamas to, kas juose nesiderino su jo, autoriaus, pasaulėžiūra, bent stengdamos juos suprasti.

Tačiau autorius labiausiai žavisi tais, kurių kančios subrandytas heroizmas spinduliavo kilniausiomis žmogaus sielos atošvaistomis, kurie ir klaikiausios nevilties valandomis ne savuoju likimu rūpinos, bet savo artimo ir tėvynės. Vienas iš tokių buvo ats. kpt. Jonas Noreika. Didžiausio pavojaus metu, užuot patraukęs į Vakarus, jis viename kaime pasiliko slaugyti sergančio prof. Jurgučio. Čia juodu pateko raudonarmiečiams. Jonas Noreika buvo paimtas į kariuomenę. Iš jos taip pat galėjo pasitraukti į Vakarus pas savo mylimą žmoną ir dukrelę. Pas žmoną, kuri viename laiške jam rašė: "Meilė gili kaip vandenyno gelmės, skaidri kaip dangaus mėlynė, tyra kaip iš dangaus nukritusi snieguolė... Niekas mums jos neatims, niekas!" (553 psl.).

Betgi Jonas Noreika buvo karys, kilniausia to žodžio prasme, ir pareigą Tėvynei statė pirmon vieton. Stasys Yla pasakoja, kad dar Stutthofe, tomis dienomis, kai tūkstančiai traukėsi iš krašto į Vakarus, jis savo draugui Naručiui kalbėjęs:

— Visi nepasitrauks. Didesnė dalis liks, kentės ir kovos. Kodėl mes turėtumėm bėgti? Ne, mes turim būti kartu su jais. Kartu kentėt, kovot ir, jei reikės, mirti (t. p.).

Jonas Noreika savo pažadą ištesėjo. Stasio Ylos pasakojimu, jis grįžo į savo Tėvynę. "Numetęs į šalį sovietinį ginklą, jis paėmė į rankas savąjį, prieš ketverius metus užkastą žemaitijoj. Įsijungė į partizanų kovą, sukūrė vieną jų apygardą, jai vadovavo ir bandė apjungti visus Lietuvos kovotojus" (554 psl.).

Toliau autorius pasakoja, kad Jonas Noreika, savo žygį įpusėjęs, pateko priešui į nagus ir su keletu savo draugų pakibo kartuvėse (t. p.).

Kol lietuvių tautoje bus tokių karių, kaip amžino atminimo Jonas Noreika, tol lietuvių tauta bus gyva ir jos nepajėgs sunaikinti jokie žvėrys. Jo kilnus paveikslas skatins kitus sekti jo pėdomis ir skelbs, kad tautoje, kurioje yra karžygių kapų, iš jų kelsis tauta laisvei.

(Atkelta iš 51 psl.)

mi didžiuliai maisto ir municijos sandėliai. Paskutiniai... Matyt, kad nepoilgo būsime sugrūsti į jūrą. Naikiname dokumentus, tėvų bei artimųjų fotografijas, kad lavonuose, ar pasidavus į nelaisvę, nebūtų atpažinimo ženklų, už ką paskui kentėtų tėvai ir giminės tėvynėje. Žemiškų gėrybių, kurių taip trūko visą laiką Vokietijoje, dabar apstu. Maisto, aprangos sandėliai sprogsta, dega. Imk ir neškis visko, ko nori, ko širdis dar geidžia. Tveriamės rūkalų — geriausio vaisto taip jau suardytiems nervams raminti.

(Bus daugiau)

PASAULIO LIETUVIŲ SPAUDA APIE MŪSŲ KARIUOMENĘ, KARIUS IR PARTIZANUS

1952 m. sausio mėn. periodikos straipsnių bibliografija*)

Rėklaitis, A.: Tik per kovas ir kraujo aukas Lietuvai laisvė bus atgauta. **Vienybė** (JAV), 46/3.

Škirpa, Kazys, gen. št. plk.: Patikslinimai ir paaiškinimai. Laiškas redakcijai ryšy su J. Kėdainio paskelbtais dr. K. Griniaus pasisakymais apie 1926. 12. 17 d. smurtą. **Naujienos (JAV)**, 192/4.

Tamašauskas, gen.: Atsilankymas pavergtame Vilniuje. Iš atsiminimų. **Draugas (JAV)**, 277/3, 278/5.

Tautos šventovė (Karo Muziejus). **Mūsų Pastogė** (Australija), 139/2.

T-kas, J.: Išleisti brošiūrą (P. Kerpės straipsnį). **Keleivis** (JAV), 50/7.

Uspenskis, A., plk.: Nepriklausomoje Lietuvoje. **Amerikos Lietuvis** (JAV) Nr. Nr. 31-50. **Vienybė** (JAV), Nr. 1-16.

Vėsulis: Kai aš buvau Klaipėdos miesto ir uosto komendantu. **Keleivis** (Vokietija), 1-2/14-15. **Naujienos** 119/5.

Vildūnas, J.: Lapkričio 23 dienai. **Tėviškės žiburiai** (Kanada), 47/2.

V-is, J.: Dėl karininkijos. **Keleivis** (JAV), 50/7.

Vizbaras-Sūdavas, J.: Lietuvos karinės tradicijos šventė. **Amerikos Lietuvis** (JAV), 47/1.

Žalkauskas, Karolis, ats. mjr.: Lietuvos kariuomenę prisimenant. **Naujienos** (JAV), 276/2.

Žvirgždelis, A.: Iš tremties užrašų apie kpt. H. S. Petraitį. **Naujienos** (JAV), 41/3.

Kėdainis, Al.: Marš, marš, kareivėliai. **Garsas** (JAV), 46/2.

Kerpė, P.: Du broliai (a. a. Vincas Dovidaitis). **Keleivis** (JAV), 52/5.

Kova. 23 Lapkričio šventės proga. **Britanijos Lietuvis** (D. Britanija), 46/2.

Meškos Letena: Valio gen. Plechavičius. **Laisvoji Lietuva** (Kanada), 18/3.

Plechavičius, P. gen.: Ramovės pirmininko žodis. **Dirva** (JAV), 50/8

Šova, A. gen. št. plk.: Lapkr. 23-čios dienos proga. **Laisvoji Lietuva** (Kanada) 21/1.

A. B.: Dėl Kerpės straipsnio. **Keleivis** (JAV) 5/7.

Balutis, B. K.: Prisimenant Klaipėdos dienas. **Dirva** (JAV) 2/8.

Budrys, Jonas: Kaip vystėsi reikalai paėmus Klaipėdą. **Nepriklausoma Lietuva** (Kanada) 3/3, 8.

Daukantas, Teodoras gen.: Lietuvos—Lenkijos santykiai. **Argentinos Lietuvių Balsas** (Argentina). 1951 m. Nr. Nr. 936-939; Paskutinė tvirtovė. **Laikas** (Argentina 1951 m. 52/2, Infilitrantas Pankratovas. **Laikas** 53/2, Infilitrantas Kleščinskis. **Laikas** 54/3.

Grigaliūnas-Glovackis, V. ats. gen.: Kodėl mes sukilome prieš 25 metus? **Laikas** (Argentina) 1951 m. 57/3.

J. J.: Tušti žodžiai ir faktai (dėl 1926. XII. 17 d.) **Keleivis** (JAV) 1/7.

Jakonis, G. J.: Lietuviai ir Europos kariuomenė. **Draugas** (JAV) 25/1.

Jaunas Kareivis: Lietuvos kariuomenė. **Naujienos** (JAV) 1951 m. 239/8.

Kėdainis, J.: P. Plechavičius ir jo pareiškimai. Naujienos 1951 m. Nr. Nr. 248-249.

Kova. 23 Lapkričio šventės proga. **Britanijos Lietuvis** (D. Britanija). 1951 m. 46/2.

Kuzavinas, Vl.: Gruodžio 17-toji (Kėdainių įguloje). **Tėvų Kelias** (Venecuela) 1951 m. 12/483.

Lanskoronskis, J.: Europinė kariuomenė. **Draugas** (JAV) 8/3-5, Jungtinė Europos kariuomenė. **Draugas** (JAV) 11/3-5.

Partizano daina (Neužmirškit niekados . . .). **Keleivis** (Vokietija) 1951 m. 10-12/9.

Plechavičius, P.: Kaip iš tikrųjų buvo. **Naujienos** 1951 m. 247/4.

Raštikis, Stasys gen.: Tautos veteranai. **Mūsų Pastogė** 1951 m. 145-150/2.

Redakcijos atsakymas A. Varzaliui, Gauting, Vokietija. **Keleivis** (JAV) 5/5.

(S.) Kariuomenės šventė. **Australijos Lietuvis** (Australija) 1951 m. 24/1-2.

Senas Karys: Laiškas redakcijai dėl Kerpės straipsnio. **Keleivis** (JAV3 1/7.

Uspenskis, A.: Nepriklausoma Lietuva. **Amerikos Lietuvis** (JAV) Nr. Nr. 1-5.

Sudarė: Lietuvių Bibliografinė Tarnyba, 602 Harvey Str. Danville, Illinois, J. A. V.

*) Įtraukti ir keli straipsniai, kurie buvo paskelbti 1951 m.

SUDARYTA LRD PREMIJAI SKIRTI KOMISIJA

Lietuvių Rašytojų Draugijos Valdyba 1951 m. grožinės literatūros Lietuvių Rašytojų Draugijos premijai skirti sudarė jury komisiją šios sudėties: Juozas Brazaitis, Bernardas Brazdžionis, Aleksandras Merkelis, Antanas Vaičiulaitis ir Stepas Zobarskas.

Literatūros premija skiriama už lietuvių grožinės literatūros veikalus (poezijos ir novelių rinkinius, apysakas, romanus, poemas, dramas ir jaunimui skiriamus kūrinius), 1951 m. išleistus bet kur laisvame pasaulyje.

1951 m. Lietuvių Rašytojų Draugijos premijos mecenatas yra septyni Venezuelos lietuviai, paskyrę pusantro tūkstančio dolerių literatūros premiją Venezuelos lietuvių bendruomenės vardu.

Laikantis nepriklausomos Lietuvos ir tremties (Vokietijoje) tradicijų, ši premija turėjo būti įteikta Nepriklausomybės šventės išvakarėse, vasario 15 d. Tačiau ši premija šiais metais bus įteikta kiek vėliau.

Praeitais metais buvo išleista, palyginti, nemažai grožinės literatūros veikalų. Tad su įdomumu tenka laukti, kam ši stambi literatūros premija teks.

LIETUVIŲ ŽURNALISTŲ SĄJUNGAI 30 METŲ

Š. m. sausio 31 d. sukako 30 metų, kai laikinojoj Lietuvos sostinėj Kaune buvo įsteigta Lietuvos Rašytojų ir Žurnalistų Sąjunga. Jos iniciatorium buvo kan. Juozas Tumas-Vaižgantas. 1929 m. Lietuvos Rašytojų ir Žurnalistų Sąjunga suskilo į dvi savarankiškas organizacijas: į Lietuvos Žurnalistų Sąjungą ir Lietuvių Rašytojų Draugiją. Apie Lietuvių Žurnalistų Sąjungos sukaktį plačiau parašysime sekančiame numeryje.

"ŽIEDAI IŠ ANAPUS"

Nauja lietuviška operetė. Libreto parašė **Gasparas Velička**, muziką rašo komp. **Vytautas Jančys.**

Po Velykų Chicagoje įvyks šios operetės premjera. Iniciatorius ir finansuotojas **Balys Pakštas.**

...OI GREIČIAU GRREIČIAU,

Seržantas Algimantas Kaupas, JAV armijos savanoris, topografijos specialistas, tarnavęs Guame, Japonijcje, buvęs Pusano prietiltyje. Pirmosios kavalerijos divizijos veteranas, šiuo metu einąs atsakingas pareigas 88-sios parašiutininkų divizijos štabe. Po poros mėnesių baigęs karinę tarnybą, Algimantas tikisi tęsti toliau pertrauktas studijas universitete. Retkarčiais rašo liet. spaudoje, gabus karikatūristas, dekoratorius. KARIUI siunčia nuoširdžius sveikinimus.

Ptv. F. P. Apulskis, inžinerijcs batalione baigęs apmokymą, pereitų metų pabaigoje išvyko į Koreją. Vasario 16-sios proga iš kovų lauko per Lietuvių Karių Kartoteką jis atsiuntė Am. Liet. Tarybai $6 auką.

Gili pagarba fronto kariui, kuris ir pavojaus gyvybei akivaizdoje nepamiršta kiekvieno lietuvio pareigos, materiališkai remdamas mūsų politinę kovą dėl teisės ir laisvės, dėl Tėvų Žemės Nepriklausomybės.

PARAŠIUTININKAI ŽIEMOS MANEVRUOSE

JAV parašiutininkų divizijos karys, Cpl. Vytautas Daugirdas, iš Great Neck, L. I., N. Y., prieš kurį laiką buvo atskubėjęs porai dienų atostogų pas savuosius. Pasikalbėjimo metu jis pasidalino pluošteliu įspūdžių su mūsų redakcijos štabo žmonėmis. Vytautas tada buvo kaip tik stambių manevrų išvakarėse JAV šiaurinėse valstybėse, Kanados pasienyje. Manevrai vykdomi žiemos karo sąlygomis. Cpl. V. Daugirdas yra slidžių mokymo instruktorius specialiems savo bataliono slidžių daliniams (ryšininkai, žvalgai ir kt.).

Manevruojančių parašiutininkų dalinių vyrai yra aprūpinti specialiais kailiniais drabužiais, arktiniai batais, baltais apsiaustais, slidėmis ir "snow shoes", kad neklimptų į gilų sniegą. Šiuose daliniuose yra suomių karininkų-instruktorių, suomių-rusų karo dalyvių. Vytautas pasipažįstąs su vienu suomių majoru — esąs puikus žmogus. Šie instruktoriai vadovauja slidžių dalinių technikos ir taktikos mokymui. Būna visa eilė paskaitų karininkams, kurie visa tai perteikia savo dalinių kadrams. Suomių-rusų karo patirtis panaudojama visu 100%. Inscenizuojami ir kartojami atskiri, labai konkretūs ano žiemos karo fragmentai, įvairūs pavyzdžiai, kaip pvz., sraunių, neužšalančių upių forsavimas ir kt.

Mokyme ir manevruose taip pat labai panaudojama ir Korejos fronto patirtis. Daug dėmesio kreipiama į smulkesnių dalinių kovą su priešo lėktuvais, staigaus užpuolimo atveju. Šių manevrų išvakarėse "priešo šnipai" buvo mėginami infiltruoti į mūsų dalinius, į štabus, kad sužinotų kuo daugiau paslapčių, išvogtų dokumentus ir pan.

Svarbiausia ir vedamoji manevrų mintis — pasirengimas ir kova žiemos sąlygomis. Priešingoji manevrų pusė turi ir visai skirtingą uniformą: žali drabužiai, raudonos kepurės, turinčios tam tikrus, kaip ir ugniagesių, stiebelius.

Aprūpinimas parašiutininkų daliniuose esąs geras. Capralas mėnesini gauna apie $150 ir visą aprūpinimą. Sugyvenimas parašiutininkų dalinių vyrų esąs labai geras. Tai yra savaime suprantama: karių draugystė išbujoja tik nuolatinių kovų ir pavojų gyvybei metu. Tuo tarpu parašiutininkai kiekvieno iššokimo atveju tai pergyvena ir taikos meto pratybose, manevruose. Visi šie pavojai čia draugiškumą išugdo iki aukščiausio laipsnio dar taikos metu, kai tuo tarpu kitų ginklų rūšių kariai

Pfc. Viktoras Birontas, JAV aviacijos karys. Į JAV atvyko 1951 m. sausio mėn., o lapkričio 13 d. jau išvyko iš Clevelando į Sampsono Air Force Base. Baigęs mokymą buvo pakeltas į pfc. laipsnį, o už gerą šaudymą gavo kryžių. Šiuo metu Viktoras yra Texas'e ir mokosi toliau. Aviacijos tarnyba, apie kurią jis daug svajojęs dar būdamas Vokietijoje, esanti įdomi, aprūpinimas puikus. Apie savo gyvenimą ir darbą karo aviacijoje žada parašyti KARIUI įdomių nuotrupų.

Būdamas Vokietijoje, Viktoras 48 mėnesius ištarnavo sargybų ir inžinerijos kuopose pas amerikiečius. Ilgametė praktika ir patirtis dabar sudaro galimumo mūsų vyrams JAV kariuomenėje patekti į pačias moderniąsias ginklų rūšis, sėkmingai dirbti ir užtarnautai pasižymėti.

Mielas Kary, kovok ir toliau visais frontais už tiesą ir laisvę. Tegul viso pasaulio žmonės sužino, kad lietuvis karys garbingai kovojo praeityje, kovoja dabar ir kovos ateityje už savo Tėvų Žemę, taigi ir už visos žmonijos taiką ir laisvę.

Lietuvių Karių Kartoteka

JAUNI BERNUŽĖLIAI!...

tai įgyja tiktai ilgų kovų patirtimi ir išgyvenimais. Tad ir kasdienybės gyvenime nemėgink užkalbinti parašiutininko: pažįstami ar nepažįstami — visi už vieną, o vienas už visus...

Cpl. V. Daugirdas viename dalinyje kartą netikėtai sutikęs gerai pažįstamą seržantą amerikietį, su kuriuo drauge tarnavo vienoje kuopoje, dar būdamas Vokietijoje. Tas seržantas vėliau dalyvavo Berlyno "oro tilto" tarnyboje. Amerikietis apie mūsų vyrus ir savo kuopą labai gražiai atsiliepė ir turėjo geriausių tarnybinių atsiminimų. Jis dar prisiminė visą eilę to meto mūsų karininkų pavardžių. Jis sakėsi norįs vėl kada nors tarnauti tokiame pavyzdingame dalinyje.

Taip gimsta pažintys, susiranda senieji ir naujieji ginklai draugai tarp įvairių tautybių vyrų, pasiryžusių nors ir sunkiausiu, pavojingiausiu mokymosi darbu pasirengti lemiamai kovai viršyti savo patirtimi didįjį žmonijos priešą ir jį sunaikinti.

Tikime, kad ir Cpl. Vytautas Daugirdas šiuose žiemos manevruose laimingai ir gerai atliko savo pareigas, gražiai atstovaudamas lietuvio kario vardą ir įgydamas daugiau patirties didžiajai atsiskaitymo kovai su mūsų tautos žudikais.

I. M. K.

DIDŽ. GERB. REDAKTORIAU,

mes, Keeslerio aviacijos bazės lietuviai — radaristai sveikiname KARĮ, jo bendradarbius ir skaitytojus Vasario 16 Dienos proga.

Su kariška pagarba

Pfc. JUOZAS SIAURUSAITIS, Jr.
Pfc. VAIDOTAS JAKAS
Pfc. JUOZAS LIUBINSKAS, Jr.

Keesler A. F. B.

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

Malonus Tamsta Redaktoriau,

Aš jau gavau Jūsų žurnalą. Jame yra gražių pasiskaitymų. Aš jį myliu. Aš labai seniai esu išvažiavęs iš Lietuvos, dar 19-me šimtmetyje. Man jau netoli 80 metų. Esu mainerius, po žeme išdirbau 53 metus. Prisiunčiu Jums užmokestį už žurnalą KARYS ir prašau man jį siuntinėti kas mėnesį.

Atleiskit man, jei kas negerai parašyta. Aš esu senas, rankos gerai nebedirba!

Su pagarba

Stany Brank

Farmington, Ill.

☆

Mielas Redaktoriau,

Gal vienas gražiausių amerikiečio kario gyvenimo momentų — laiškas iš saviškių; žodis, primenąs toli likusius artimuosius, pažįstamus. Skaitydamas tuos laiškus, lyg jauti, kaip tie keli žodžiai didina ilgesį, ir tada bent mintimis veržies iš barakais apstatytos karinės stovyklos.

Viena popietė. Tokia pat, kaip ir kitos, pasibaigiančios pašto išdalinimu. Ir štai KARYS. Sunku man aprašyti tą pirmąjį jausmą, kada varčiau KARIO lapus. Tiesiog savo akimis negali patikėti, ir dvasioje jauties lyg esąs lietuviškuose daliniuose, kur KARYS buvo visuomet mielai skaitomas. Deja, tada man neteko tarnauti kariuomenėj, bet atsimenu — KARYS visuomet būdavo mūsų namuose, ir mes, trys broliai, dažnai pešdavomės, kuris pirmasis galės jį perskaityti. O tie žodžiai kalbėdavo apie didingą praeitį, kada narsūs Lietuvos valdovai vedė pergalėn puikius lietuvių pulkus; kalbėdavo apie tą narsią mūsų savanorių kovą dėl laisvės prieš daug galingesnį priešą; kalbėdavo apie didvyriškumą, Tėvynės meilę ir pasiaukojimą. Ir tie žodžiai mokė mus pačius mylėti Lietuvą, kurios kiekviena pėda krauju atpirkta ir išvaduota.

Šiandien — aš tikrai nesitikėjau, jog būsiu svetingos šalies kariuomenėje, tačiau mano mintyse lietuviška garbė ir pasididžiavimas su kitais svetimtaučiais kovoti už tiesą, siekiant laisvės ir Lietuvai.

Nuoširdžiai dėkoju už KARĮ ir linkiu Jums, p. Redaktoriau, daug sėkmės, redaguojant jį bei neužmirštant, jog mes visuomet su Jumis, nors ir ne savosios kariuomenės uniformoje.

Pfc. Vytautas J. Kulpavičius

1952 vasario 1 d., Fort Eustis,

☆

Gerb. KARIO redaktoriau,

...Sėkmės Jūsų darbe! KARYS čia visų labai laukiamas ir mėgiamas. Turime progos ir amerikiečiams jį parodyti. Jie labai domisi Korejos kovų vaizdais, kur kaunasi ir lietuviai, gaudami ne vieną pasižymėjimo ženklą.

Pfc. V. Jakas

Aleksandras Danasas, į JAV kariuomenę išvykęs 1950 m. spalio 27 dieną. Sužeistas Korejos mūšių laukuose. L. K. K.

AKIRATIS

Redaguoja JON. PR. PALUKAITIS

SOVIETAI RUOŠĖSI ŽYGIUI Į VAKARUS

JUOZAS MEŠKAUSKAS

Šiam straipsniui pasinaudota raud. armijos vyr. ltn. Kariakovo iš Šiaurės Vakarų fronto štabo surinktais duomenimis.

Eilę metų Hitleris ir Stalinas kalė ginklus, abu siekdami to paties tikslo — pradėti vykdyti savo imperialistinius kėslus, — tačiau dangstydamiesi skirtinga propaganda. Vienas kito kėslus jie abu numatė, todėl abu ieškojo būdų savo priešui apgauti. Tos politikos pasėkoje atsirado garsioji "draugiškumo sutartis", padalinusi Pabaltijį ir Lenkiją; abu diktatoriai, dovanodami vienas kitam nesamus grobius, tuo pačiu susitarė pradėti plėšikų žygius, kurių planai laiko atžvilgiu sutapo: Hitleris norėjo pirma paklupdyti Vakarus ir tada smogti Rusijai, Stalinas — pirma leisti nusialinti ir Hitleriui ir Vakarams, o tada pradėti "didįjį vidurinės ir vakarinės Europos išlaisvinimo žygį".

PRIBOVO

Abiems diktatoriams susidraugavus ir Hitleriui pradėjus savo avantiūrą, raud. armijos generalinis štabas paskubomis pradėjo ruošti "kovos-revoliucijos" operatyvinius štabus. Pagal juos, vos tik okupavus Pabaltijį, 1940 m. Rygoje įsteigta "Atskira Pabaltijo karinė apygarda", sutrumpintai vadinama PRIBOVO. PRIBOVO štabas įsikūrė Latvijos Krašto Apsaugos ministerijos rūmuose; jis buvo sujungtas tiesiogiu telefono ir telegrafo ryšiu su Maskva — raudonosios armijos generaliniu štabu. Tuo metu sovietų gynybos komisaras buvo marš. Timošenka, gen. štabo viršininkas — gen. Žukovas. PRIBOVO štabas turėjo komanduoti raud. armijos žygį į Rytprūsius. Šią sritį išžvalgyti buvo pavesta plk. Komarovui, PRIBOVO antrojo skyriaus viršininkui.

Repatriacinės misijos

Abi pusės, besiruošdamos tolimesnėje ateityje viena kitą užpulti, ieškojo būdų ištirti savo "draugo" pasiruošimus. Tam reikalui atsirado dėkinga proga. 1940 m. vokiečiai su rusais pasirašė repatriacijos sutartį, pagal kurią buvo sutarta vokiečius iš Pabaltijo iškelti į Vokietiją, o lietuvius ir kitus pabaltiečius — į jų kilmės kraštus. Repatriacinių misijų nariams, kurių daugumą sudarė kariai, buvo leista lankytis pasienių rajonuose ir informuoti gyventojus apie išsikėlimo reikalus.

Minėtas plk. Komarovas su viena tokia misija išvyko į Rytprūsius ir ucliai lankė vakarinį Nemuno krantą, tirdamas vietas, kuriomis galimi tankų perėjimai, stebėdamas vokiečių įsitvirtinimus, kelius ir t. t. Iš Lietuvos pusės pasienį tyrė gen. ltn. Morozovo vadovaujama grupė. Tuo būdu, per plk. Komarovą ir Morozovą PRIBOVO štabe atsirado daug vertingos karinės medžiagos, iš kurios susidarė stora byla, pavadinta "Neman" (Nemunas), kurioje buvo daug žemėlapių, fotografijų, schemų ir dokumentų, daugiausia patvirtintų gen. ltn. Morozovo parašu.

"Gynimosi" linija

Kita minėto štabo dokumentų dalis (statybos valdybos viršininko pranešimai ir apyskaitos) liudija apie įsitvirtinimų statybą Lietuvos pasienyje. Ją vykdė darbininkų batalionai; Smolensko rajone sumobilizuoti grioviakasiai, dailydės ir betonuotojai, net kalviai. Darbo batalionų atgabenimu, o pagaliau ir gandų propaganda buvo stengiamasi sudaryti įspūdį, kad čia statoma gynybos ("Stalino") linija, kad raud. armija nesiruošia pulti, ji nori tik gintis. Tačiau ne tik operatyviniuose planuose apie gynybą nekalbama, bet ir batalionų statybos apyskaitos rodo, kad Lietuvos pasienyje buvo statomi tik mediniai bunkeriai — ugnies punktai; reiškia, kad. armija ruošėsi žygiui į vakarus.

1941 m. pavasarį Kremlius tikėjo, kad Vokietija jau esanti pakankamai nusialinusi, ir ateina laikas, vos tik Hitleriui pradėjus žygį Anglijon, suduoti staigų ir lemiantį smūgį Vokietijai, užimti Prancūziją ir, kol JAV nesuskubo pagelbėti, pasiimti ir britų salas. Todėl nenuostabu, kad jis net nepriėmė britų ambasadoriaus Maskvoje Crippso, kuris ieškojo kelių įtikinti Maskvą, jog vokiečiai smarkiai ruošiasi karui su sovietais. Atsisakė tada su Crippsu kalbėti ir Molotovas, o užs. reik. komisaro pavaduotojas Višinskis, kuris pagaliau sutiko kalbėtis su Crippsu, jo pranešimą palaikė provokacija.

Šiaurės Vakarų Fronto štabas

1941 m. gegužės 14 d. PRIBOVO štabas, pasikrovęs į 3 to ZIS sunkvežimius, iš Rygos išvyko į Lietuvos miškus (Panevėžio rajone). Prasidėjo fronto gyvenimas. PRIBOVO štabas pavadintas Šiaurės Vakarų Fronto štabu. Tuo metu Lietuvoje, Kauno rajone, stovėjo 11-toji armija, o į šiaurę nuo Kalvarijos — pozicijas užėmusi 8-ji armija. Plk. Telelesovas buvo šios armijos inžinerinės tarnybos viršininkas.

Plk. Telelesovo pranešimas šiaurės vakarų fronto štabui, rašytas 1941 m. birželio 18 d. ant išplėšto iš lauko knygelės lapelio, sako, kad minų laukuose, esančiuose rytinėje Nemuno pusėje, padaryti praėjimai tankams ir pėstininkams (nurodoma atitinkamo žemėlapio atitinkami kvadratai). Šis pranešimas rašytas lauke, kiek lynojant, nes raudonu cheminiu pieštuku rašytos raidės kaikuriose vietose yra išsiliejusios.

Augščiau minėti dokumentai rodo, kad Lietuvoje stovėjusi raud. armija jau galutinai pasiruošusi žygiui į vakarus. Stalinas tik laukė tinkamo momento duoti ženklą pulti. Tačiau šį ženklą davė Hitleris.

Nors prie Vokietijos sienos stovį raud. armijos daliniais skaitėsi smogiamieji, sudaryti iš partiečių-komjaunuolių (80%), bet pirmomis karo dienomis jie pakriko. Jie buvo dešimtimis tūkstančių apsupti ir imami nelaisvėn, kurios ir jie patys pradžioje nevengė. Reikia pridurti, kad čia, be staigaus vokiečių puolimo ir okupuotuose Pabaltijo kraštuose stovėjusių raudonarmiečių demoralizacijos, labai svarbų vaidmenį suvaidino spontaniškas Lietuvos gyventojų sukilimas prieš okupantus.

BE ŽINIOS DINGSTĄ ŽMONĖS

Vasario pirmomis dienomis spaudoje skaitėme dramatišką vieno latvio pabėgimą iš spąstų, kurie jį iš Stockholmo būtų perkėlę anapus geležinės uždangos. Jei jam nebūtų pasisekę pasprukti — ir jį būtų tekę priskaityti prie daugybės tų, kurių ieškojimo bylose to ar kito krašto policija po nevaisingų tyrinėjimų turi prirašyti: "dingo be žinios"..."

Senesnioji karta dar atsimena, kad ištisos ekspedicijos be pėdsakų dingdavo ašigalių srityse, Afrikos džiunglėse arba Amazonės neįžengiamuose miškuose. Bet šiandien ašigaliai perskrendami be sunkumų; dykumose ir džiunglėse gręžiami naftos šuliniai arba rausiamasi į uranijum turtingus klodus. Pasaulis jau asfaltuotas, pasienių sargybos ir muitinės stebi, kad žmogus nebevaikščiotų žemėje niekieno nepastebėtas. Ir vis dėlto neretai žmonės, ypač pastaruoju metu mokslininkai ar diplomatai, dingsta be jokių pėdsakų.

Atomo tyrinėtojai

Britų atominių tyrimų institute, Harwellyje, dirba prof. Bruno Pontecorvo — kosminių spindulių specialistas, tritiumo (pagrindinės medžiagos, reikalingos vandenilio bombos gamybai) tyrinėtojas. Rugpjūčio pradžioje jis su savo šeima išvyksta iš Anglijos, žadėdamas keletą savaičių paatostogauti savo senojoje tėvynėje Italijoje. Tačiau Harwellyje veltui laukiama fiziko grįžtant. Tik spalio mėnesį paaiškėja, kad 40 m. amžiaus mokslininkas, apsirūpinęs lenkų viza, iš Italijos išvykęs šiaurės kryptimi. Tačiau tarp Stockholmo ir Helsinkio dingsta visi Pontecorvo pėdsakai.

Spalio pabaigoje trijų didžiųjų Vakarų valstybių specialistai Harwellyje nagrinėja, kurios slaptosios informacijos dingusiam Pontecorvo buvo žinomos, kur jis lankydavosi, su kuo draugavo. Nustatoma tik tiek, kad jo giminaitis yra komunistų rinktas senatorius Italijoje, jis 1928 m. vedė rusę ir priklauso Italijos komunistų partijos centro komitetui.

Tuo pat metu, kai Anglija ieško Pontecorvo, iš Goettingeno dingsta augštojo dažnumo technikos specialistas Dr. inž. Walteris Zimmermanas. Draug su juo dingsta moderniškos aparatūros dalis. Tyrinėjimai parodo, kad Zimmermanui, 36 m. amž. fizikui, po Vokietijos žlugimo sovietų įstaigos Berlyne buvo pavedusios tirti radaro ir tolimojo vairavimo raketų techniką.

2000 kg. svėrusios mašinos dingimas nėra vienintelis atsitikimas. Praeitų metų kovo mėnesį iš vieno ginklų depo dingo moderniausias britų aviacijos radaro komplektas.

Anglijoje dingsta rusai

1950 m. balandžio mėnesį žem. Rūmuose darbiečių atstovas Blackburn konstatavo tokį dalyką:

Londone yra užregistruoti 187 rusų pasiuntinybės nariai, tačiau faktiškai sovietų pasiuntinybėje tedirba tik pusė jų; kiti dingę be pėdsakų, ir policija jų nesuranda; spėjama, kad jie D. Britanijoje šnipinėja, organizuoja agentų tinklus, ruošia agentų apmokymo kursus ir t. t.

Jie registruoti sovietų pasiuntinybėje, akredituoti prie D. Britanijos vyriausybės, užsiregistravę Londono policijoje, bet niekas nežino, kur jie dingę...

Laivyno lėktuvas

Tą patį mėnesį dingsta JAV karo laivyno žvalgybinio tipo lėktuvas "Privateer" su 10 asmenų įgula. Iš Wiesbadeno jis pakilo 12 val. Kopenhagos kryptimi. Paskutinis pozicijos pranešimas buvo gautas 14,30 val.— lėktuvas buvo prie Vokietijos—Danijos sienos; nuo to momento dingsta visi pėdsakai.

Daug JAV, Danijos ir Švedijos lėktuvų skrenda į Baltijos jūrą ieškoti. Po trijų dienų SSSR užs. reik. ministerija įteikia JAV ambasadoriui Marskvoje protesto notą, kurioje teigiama, kad amerikinis karo laivyno lėktuvas 16,40 val. pasirodęs ties Liepojum; rusų naikintuvai, kurie norėję mašiną priversti nusileisti, buvę apšaudyti; jie atsakę tuo pačiu.

Niekas nežino, kas su "Privateer" ir jo 10 asmenų įgula atsitiko, bet vokiečių karo laivyno specialistai atsimena, kad lygiai toje pačioje vietoje 1939 m. gegužį, taikos metu, esant puikiam orui, dingo moderniausias vokiečių naikintuvas, turėjęs naujausią radijo aparatūrą, ir nebuvo rasta nė mažiausių jo pėdsakų. Vienu prekybos laivu vokiečiai pasiuntė Leningradan specialų agentą, kuris ten išlipo krantan ir taip pat dingo be pėdsakų.

Praėjus vienuolikai mėnesių nuo "Privateer" dingimo, skrisdama per Š. Atlantą dingo "Globmaster' tipo transportinė mašina, kuri gabeno specialią medžiagą.

.... ir "Affray"

Kalbant apie dingusius lėktuvus, prisimintinas ir britų povandeninio laivo "Affray" dingimas. Tiesa, buvo kalbama apie rastas laivo dalis, bet tyrinėjimų duomenys vertė labai abejoti jų autentiškumu.

Šia proga pastebėtina, kad tiek "Privateer", tiek "Affray", tiek pagaliau dingęs vokiečių naikintuvas, buvo naujausi lėktuvų arba povandeninių laivų modeliai, gabeno paslaptyje telaikomas aparatūras ir įgulų dalį sudarė svarbūs techniniai specialistai. Visais trim atvejais katastrofos akimirksnį jų radijo aparatai tylėjo

Noel Field paslaptis

1949 m. gegužį amerikietis Noel Field išvyko iš Bratislavos į Pragą. Jis įlipo į traukinį, bet Pragos nepasiekė. Žmona pradėjo ieškoti. Iš Anglijos į Pragą atvykęs švogeris Hermanas Field iškeliavo į Varšuvą, nes kaikurie pėdsakai vedė ta kryptimi. Po kelerių savaičių jis turėjo parskristi atgal Pragon. Herta Field laukė — kol po trijų dienų dingo ir ji pati. Tada pradėjo ieškojimus Fieldo duktė. Ji išvyko Berlynan — ir po kelių dienų dingo pati.

Žinoma tiek, kad karo metu Noel Field iš Šveicarijos palaikė ryšius su įvairių Europos kraštų rezistenciniais sąjūdžiais. Gandai skelbia, kad jis turėjęs ryšių su satelitinių valstybių komunistais, kuriuos palietė valymai. Kaip bebūtų: keturi asmenys dingo be žinios, lygiai kaip ir Berlyne dingusi Francke-Grieksch šeima. Vyrui, vienos specialinės firmos vedėjui dingus, po porcs dienų žmona gavo slaptą laiškelį, kad jis sunkaus inkstų priepuolio metu netikėtai buvęs nugabentas į Berlyno sovietinį sektorių; nuo tos dienos dingo ir žmona.

Be pėdsakų dingę diplomatai

Didelio susijaudinimo skandinavų kraštuose sukėlė švedų pasiuntinybės sekretoriaus R. Wallenbergo dingimas Budapešte. Žinoma, kad jis labai drąsiai užstojo vengrų žydus prieš strėliakryžininkus. 1944 m. gruodį, rusų armijai apsupus Budapeštą, Wallenbergas susisiekė su sovietų linijomis, kad galėtų sostinei parūpinti maisto. 1945 m. sausio 17 d. Wallenbergas negrįžo iš pasitarimo.

Pasklido gandai, kad jis esąs deportuotas, o 1946 m. vasarą vienas iš rusų belaisvės grįžęs švedas pranešė, kad jis Wallenbergą matęs vienoje belaisvių stovykloje, Besarabijoje. Įsikišo prez. Trumanas, grafas Bernadotte, milijonas švedų moterų pa-

Į MĖNULĮ DAR PERBRANGU

Vokietiją užėmusiems amerikiečiams pateko šimtai V-2 raketų. Kiek šiandien jų bėra likę — nežinia, tačiau kiekvienu atvejų jų skaičius jau yra žymiai sumažėjęs, nes nuo pat karo pabaigos JAV karo laivynas jas naudoja bandymams. Nė viena jų negrįžta atgal sveika. Jos paima tiek degalų, kiek tik telpa — dešimt tonų. Ir tokio alkoholio mišinio su deguonimi kiekio pakanka tik trims minutėms! Tačiau per tą laiką raketa spėja palikti mūsų atmosferą ir dar skristi tol, kol žemės traukos jėga ją grąžina atgal.

JAV laivynas šiuos bandymus daro nejuokams. Kiekviena raketa kaštuoja daug pinigų, tiksliau sakant ne tiek pati raketa, kiek jos gabenami instrumentai. Nes juk reikia tiek daug ištirti anapus oro sluogsnio. Kokia temperatūra viešpatauja penkiasdešimties, šimto, dviejų šimtų kilometrų augštyje? Koks oro tirštumas tokiose augštybėse? Ką reiškia paslaptingieji kosminiai spinduliai?

Dalis šių instrumentų iš lėto nusileidžia parašiutais — kai raketa seniai jau būna sudužusi. Kiti sudūžta drauge su raketa, pirma perdavę matavimo duomenis specialiais siųstuvais į žemę. Kosminių spindulių veikimas registruojamas specialiai išgalvota sistema. Mat, raketa "dirba" ne vien tik kildama augštyn, bet ir krisdama žemyn — maždaug iki penkiasdešimties kilometrų augščio. Ir krinta nosimi žemyn. Tačiau spinduliai pagal jos kryptį tiksliai pažymimi.

Ir visa tai matuojama ir kontroliuojama tik apie ketvertą ar penketą minučių. Į šį trumpą laiką turi būti sukoncentruotas ištisų savaičių darbas. Tai tegali įvykdyti tik pati "techniškiausioji" tauta, amerikiečiai.

"X minus vienas!"

White Sands — krūva barakų, palapinių ir dirbtuvių N. Meksikos pakrantėje. Iš vieno didelio betoninio bunkerio pasirodo kruvinai raudonas dūmas — ženklas, jog po dviejų minučių kils raketa. Ši gi daugiau negu dešimties metrų ilgio pabaisa stovi beveik statmenai atremta ant specialaus katapulto — 3 metrų augštyje virš žemės. Per garsiakalbį pasigirsta balsas, įsakąs įgulai atsittraukti į slėptuves. Prasideda paskutinė minutė. "X minus vienas", sako balsas ir po to pradeda atgal skaičiuoti sekundes: "Keturiasdešimt... trisdešimt... devyniolika... keturios, trys, dvi, viena, ugnis!" Nuo raketos katapulto pakyla tiršti dūmai, raketa iš lėto pradeda atsitiesti stačiai į dangų. Kurtinąs trenksmas sukrečia orą. Trečią sekundę po tolimojo uždegimo raketa pašoka, o trisdešimt sekundžių vėliau jos jau nebematyti, tik vėjas augštai supa baltą dūmų juostą.

Pora minučių vėliau pasigirsta smūgis: raketa nukrito. Kartais ji nukrinta taip toli dykumoje, kad sprogimo visai nesigirdi. Pakyla lėktuvas, suranda likučius ir nukreipia į tą vietą mokslininkų bei technikų automobilius. Krūva žėruojančios skardos — tai visa, kas likę. Raketa sunaikinta.

Tačiau viena dalis joje likusi sveika, tai filmos juostelė. Prieš kurį laiką kino apžvalgose buvo rodomos nuotraukos, kokių dar niekas prieš mus žemėje nėra matęs — nuotraukos, fotografuotos iš raketos, žemė iš didelių augščių, horizonto vingiai— šiek tiek sudrebinti, bet gana aiškiai atpažinti. Filmos esti įstatomos į stiprias plienines kameras — tuo būdu jos lieka sveikos, pergyvendamos sprogimo sukrėtimą.

Radaras stebi raketos skridimą, radaras galėtų ją ne tik vairuoti, bet ir sveiką žemėn grąžinti. Tačiau tam reikėtų naujų mechanizmų; raketos turėtų nesunaudoti visus degalus, kildamos augštyn. Tačiau augštybes dar reikia ištirti. Įdomi istorinė paralelė: prieš keturis šimtus metų jūrų tyrinėtojai atrado naująjį pasaulį — besiveržidami į nežinomas tolybes, atrado šiandieninę Ameriką; šiandien vėl "jūrų tyrinėtojai" — JAV laivyno šaka — veržiasi į naujas erdves, tik jau statmenai, nebe horizontaliai.

Pabėgusios raketos

Degalų užtenka trims minutėms. Praėjus penkiolikai minučių nuo pakilimo, dažniausiai raketos, tiksliau sakant, jų likučiai, vėl būna surasti. Per šias kelias minutes jos pasiekia iki 200 km augščio, kaip tai neseniai pasisekė vienai "Viking" tipo raketai. Tačiau dažniausiai jos pakyla iki 150 km augščio. Ligi šiol, prieš paleidžiant "Viking" raketą (1951 m. rugpiūčio mėn.), jos augščiausiai pasiekdavo 185 km, bet ne pavienės ,o dvigubos, kurių pirmoji, pakilus 60 km augščio, automatiškai išsiųsdavo antrąją. Pirmoji, "motina", buvo V-2, o "duktė" — "Aerobee" ("oro bitė), kaip vadinama stipriausioji amerikinė raketa. Kaikurios raketos yra dingusios be pėdsakų.

Mėnulis kaštuotų daug milijonų

Tačiau, jeigu raketos ir ne pabėga, o tik nukrinta į jūrą, kas atrodo daug patikimiau, tai ar vis dėlto ne-

---

sirašė prašymą Stalinui. Po metų sovietų vyriausybė vienoje notoje pareiškė, kad Wallenbergas rusų įstaigoms nežinomas.

Po karo dingo vokiečių seimo atstovas Kurtas Mulleris — vienas iš daugybės nebesurandamų vokiečių. Triukšmą sukėlė praeitą gegužį dingę abu britų užs. reik. ministerijos diplomatai MacLean ir Burgess. Tūkstančiai agentų jų ieškojo, dingusiųjų praeitis iki smulkmenų rekonstruota, tačiau jų pačių — nė pėdsakų, jei neskaityti šiomis dienomis paskliusio gando, kad jie esą sovietų konc. stovykloje.

Tačiau tuo dingusiųjų eilė nesibaigia. 1951 m. rugsėjį dingo britų fizikai Dennis O'Connor ir William Campbell. Viename tunelyje prie Salzburgo 1950 m. pavasarį rastas visiškai sužalotas JAV karo attache Eugen Karpe lavonas — bet žuvusiojo bilietas buvo kitu vardu, ir Vienoje kalbama, kad tai nebuvęs Karpe. O kur dingo JAV pasiuntinybės Vienoje tarnautoja Irving Ross, kurios tariamas lavonas automobilyje rastas tokioje būklėje, jog nebuvo įmanoma atpažinti?

*

Nuo 1945 m. birželio iki 1948 m. birželio Austrijos sovietinėje zonoje dingo apie 500 žmonių (kituose už geležinės uždangos atsidūrusiuose kraštuose neįmanoma suskaičiuoti). Tą laikotarpį kaikas bando laikyti praėjusio karo tragedijos tęsiniu. Bet per pastaruosius trejus metus pradėjo ilgėti sąrašai be žinios dingusių mokslininkų, diplomatų, žinių karininkų. Tuo metu, kai JTO kalba apie žmogaus teisių apsaugą, žmonijos registracija ir kontrolė tobulėja, raudonojo teroro apraiška — n e t i k r u m a s — didėja ir šiapus geležinės uždangos, žmonės dingsta be pėdsakų...

galėtų būti sukonstruotos tokios raketos, kurios pakilę pasiektų mėnulį? Taip, tai būtų galima, tačiau raketininkai iš White Sands yra įsitikinę, kad tuo tarpu niekas, net JAV, nenorėtų išleisti tiek pinigų, kiek toks žygis turėtų kaštuoti. Raketinis skridimas yra nepaprastai brangus. N. Meksikoje tuo tarpu atliekami konkretūs uždaviniai. Pvz., amerikiniai meteorologai seniai pageidavo tokios raketos, kuri galėtų greit ir augštai pakilti ir jiems vieno priešpiečio metu nuofotografuoti debesų susigrupavimą virš visos Amerikos. Tada jie galėtų orą išpranašauti daug tiksliau, negu tai įmanoma dabartinėmis priemonėmis. Bet vietoj debesų raketos galėtų ir eventualaus priešo užfrontę fotografuoti. Reikia tik įsivaizduoti ką tai reikštų, jeigu nematomos ir negirdimos raketos iš milžiniškų augščių netrukdomos perduotų vaizdus taip, kaip televizijos aparatai perduoda į toli esančius ekranus. Amerikiečiai teigia, kad jų fotografijos ir padidinimo technika esanti taip išvystyta, jog kariuomenės perkeldinėjimus galima nustatyti su foto telekamera iš 160 km augščio. Karo vadovybei tai atveria naujus horizontus.

Žinoma, tokią raketą galima būtų susekti radaro pagalba, bet tuo ji dar nebūtų padaryta nekenksminga. Tam reikėtų pakankamai greito naikintuvo, nes raketa, kaip sakėme, skrenda 6000 km/val. greičiu. Tokiu greičiu skrisdamos raketos turėtų kovoti prieš raketas — be įgulų — nes tokio greičio neišlaikytų joks žmogus, ypač, kad reikėtų daryti posūkius, kilti, leistis. Raketos prieš raketas!

Šiai grupei priklauso ir garsusis Bell X-1, pirmasis lėktuvas, pralenkęs garsą. Tai atliko populiariausias Amerikos lakūnas plk. Charles Yeager 1947 m. spalio 14 d. Šis raketinis lėktuvas „pramušė kaikurių skylių garso sienoje", kaip tada oficialiam pranešime buvo pasakyta. Bet nuo tos dienos vėl praėjo daugiau negu ketveri metai. (B. d.)

KARINĖS ŽINIOS

SUNKIEJI TANKAI MARINAMS

JAV marinai (laivyno pėstininkai) gaus didžiąją dalį T-43 sunkiųjų tankų gamybos. Tuo tarpu žemyno kariuomenės vadovybė yra linkusi pasisakyti už lengvesnius, judresnius tankus.

ATOMINĖ ARTILERIJA

Armijos vadovybė jau turi bandomąjį artilerijos pabūklą, iš kurio galima šaudyti atominiais sviediniais. Sunkų didžiulį pabūklą galima lėtai vežti galingų traktorių pagalba.

AUTOMATIŠKAI ŠAUDANTI ARTILERIJA

Lauktina, kad netrukus lauko artilerija bus suautomatinta ir valdoma mygtukais iš centrinio taško. Pabūklai elektroniškai nusitaikys į radaro parinktus taikinius.

SUKIETINTAS BENZINAS

Turkijos aviacija baigia bandymus su nauju chemikalu "Klorum", kuris aviacinį benziną galįs paversti į kietą nedegamą medžiagą. "Klorum" būtų naudojamas lėktuvui užsidegus arba priverstino tūpimo atveju.

KREISERIAI-RAKETLAIVIAI

JAV karo laivyno vadovybė įsakė du kreiserius perdirbti į vairuojamais sviediniais ir raketomis šaudyti laivus. Iš tokių laivų būtų galima šaudyti į žemės taikinius 200 mylių atstume.

SOVIETAI SKUBA

Hajamasker Vengrijos kariniame poligone sovietai paskubomis atliko baigiamuosius pratimus su "V" vairuojamais sviediniais.

Sovietų karo aviacijos vadovybė taip pat įsakiusi paskubinti naktinių naikintuvų gamybą. Mat, Korejos "poligonas" parodęs, kad rusai šioje srityje buvę gerokai atsilikę.

PRIEŠGINKLIS POVANDENINIAMS LAIVAMS

JAV laivynas jau turi naują revoliucinį ginklą prieš povandeninius laivus. Tai yra specialios raketos, turinčios 200 svarų sprogmenų ir galinčios pasiekti visiškai tiksliai reikiamą taikinį, esantį už tūkstančių metrų. Naujasis ginklas valdomas elektronikų pagalba.

POGRINDŽIUI VADOVAUTI MOKYKLA

JAV armija netrukus žada atidaryti partizaninio karo ir sabotažo mokyklą kariams ir Centralinės Žvalgybos Įstaigos pareigūnams.

KOMBINUOTAS B-47

Nesistebėkime, kad B-47, modernių sprausminių bombonešių, gamyba taip ilgai užtrunka: šiame bombonešyje yra vien tik 40 mylių laidų, jungiančių įvairius elektroninius įrankius. Be to, neskaitant motorų, yra 41,000 įvairių atskirų dalių-dalelių.

VIENO VYRO TANKAS

Seržantas Russell Broner sukėlė armijos ginklavimosi vadovybės susidomėjimą, paruošęs vieno vyro valdomą tanką. Toks tankas būtų ginkluotas be atatrankos šautuvu ir kulkosvaidžiu.

"OERLIKON" ĮMONĖS Į JAV

Šveicarų ginklų gamybos įmonės "Oerlikon" JAV yra įsigijusios reikiamą žemės plotą Šiaurinėje Carolinoje. Čia bus statomos įmonės priešlėktuviniams ginklams ir vairuojamiems sviediniams gaminti.

JUGOSLAVŲ LAKŪNAI AMERIKOJE

Apie 20 Jugoslavijos lakūnų jau yra atvykę į JAV ir čia atlieka specialų mokymą.

NAUJI ŠARVAI

Vienas JAV pulkininkas kautynėse išbandysiąs naują šarvuotą nylon liemenę, galinčią sulaikyti net artilerijos sviedinio skeveldras...

NUOMONĖS APIE PRANCŪZIJOS ARMIJĄ

Nors prancūzai į savo armijos ateitį, kaip Europos tautų armijų branduolį, žiūri su pasitikėjimu, tačiau prisipažįsta, kad jai dar daug ko trūksta, o ypač jaunų, atsidavusių karininkų, kurių didžioji dalis žūstanti Indokinijos džunglėse.

Anksčiau Anglijos aukštuosiuose sluogsniuose Prancūzijos karinei jėgai buvo skiriama mažiau reikšmės, negu paskutiniu metu. Šį įspūdį iškėlė aikštėn Prancūzijos karinių jėgų kovos Indokinijoj. Taip pat ir prancūzų naujokų mokymas Europoje apie prancūzų kovotojus palikęs teigiamą nuomonę. Tačiau anglai nepamiršta komunistų įtakos, kuri ir dabar esanti stipri armijos eilėse.

Apie Prancūzijos karines jėgas turi savo nuomonę ir vokiškoji Bonnos vyriausybė. Jie mano, kad rungtyniavimo dvasia, kuri visada buvusi gyva prancūze, o taip pat ir prestižo klausimas, galįs turėti lemiamos reikšmės prancūzų kovingumui Europos armijos sudėtyje. Vokiečiai galvoja, kad prancūzams būsią nepatogu bėgti nuo rusų, jeigu šalia jų kovos vokiškos divizijos. Vienok ir vokiečiai, kaip ir anglai, sutinka, kad komunizmas ne tik palikęs gilių pėdsakų ginkluotose pajėgose, bet ir dabar turįs į karių dvasinį lygį daug įtakos.

AKIRAČIO REDAKCIJA IR KARIO ATSTOVYBĖ CHICAGOJE:
Jon. Pr. Palukaitis, 4319 So. Greenwood Ave., Chicago 15, Ill. Telef.: KEnwood 8-3464

WATERBURIO RAMOVĖNŲ PASTOGĖJE

Metiniame skyriaus narių susirinkime išrinkta valdyba 1952 metams pasiskirstė pareigomis šiaip: pirmin. — Henrikas Kazakaitis, vicepirm. — Kazimieras Urbšaitis, Sekret. — Aleksas Matonis, Iždin. — Vladas Jackūnas, narys — Edmundas Vaitkevičius.

Skyriaus Valdyba jau priėmė veiklos planą 1952 metams. Iš svarbesnių numatytų darbų minėtini: suruošti 6 profesin. referatus narių sueigose, 3 viešas paskaitas; suruošti dvi daiktines rinkliavas buv. kariams -ligoniams, esant. Vokietijoje, paremti; padaryti narių ir šeimų išvyką į gamtą; suruošti viešą rudens vakarą karo invalidų naudai; visokeriopai talkinti KARIUI, suruošti lapkričio 23 d. minėjimą; atstovauti skyrių per savo atstovus vietos ALT darbe ir kt.; suruošti keletą pasikalbėjimų vietos lituanistikos kursuose, kaip pvz.: "Mūsų pirmosios aukos", "Savanorių žygiai", "Karo Muziejaus tradicijos" ir pan., teikti pagalbą vietos skautams; užsisakyti bent vieną karinį žurnalą (pvz., JAV).

Jau įvyko 1-ji šių metų narių sueiga, kurios metu plk. Valantiejus skaitė referatą "Lietuvos sienų klausimas". Jame buvo duota apsčiai naudingos medžiagos ir minčių. Skyriaus nariai labai domėjosi iškeltais klausimais. Referentas paprašytas patiekti skyriaus valdybai savo referato išvadas raštu, kuri savo ruožtu jas persiųs s-gos centrui.

Vėliausioji narių sueiga įvyko vasario 24 d. Joje buvo aptarta kita labai naudinga ir įdomi tema ... "JAV ginkluotų pajėgų schema".

Skyrius aktyviai talkininkavo vietos ALT'o skyriui 16-to vasario minėjimo paruošime, kuris įvyko vasario 17 d.

žvalgas

ĮSTEIGTAS NAUJAS L. S. "RAMOVĖS" SKYRIUS

Newark, N. J. — Š. m. sausio 20 d. buvę Lietuvos kariuomenės karininkai ir puskarininkiai, gyveną įvairiose New Jersey vietovėse, steigiamajame susirinkime vienbalsiai nutarė įsteigti L. S. "Ramovės" New Jersey skyrių. Toje valstybėje gyveną lietuviai kariai, kurie dar neužpildė pareiškimų, kviečiami tai padaryti artimiausiu laiku. Skyriaus adresas: **314 Walnut St., Newark 5, N. J. (A. S. Trečioko Draudimo Įstaiga).** Skyriaus Pirmininkas — Mjr. K. Liaudanskas.

IŠ AUSTRALIJOS LIETUVIŲ KULTŪRINIO GYVENIMO

- Vadovaujama P. Kalvaitienės, Adelaidėje įsisteigė ir veikia moterų krepšinio komanda.
- 1952 metams Australijoj yra išleisti net du lietuviški kalendoriai. Adelaidėje "Australijos Lietuvio" leidykla išleido knygos formos kalendorių, o Sidnejuje "Minties" spaustuvė išleido sieninį, Karaliaus Mindaugo paveikslu papuoštą kalendorių.
- Gruodžio 30 d. Melbourne įvyko pirmasis Australijoje "Šviesos" sambūrio atstovų suvažiavimas. Suvažiavime dalyvavo atstovai iš Sidnejaus ir Adelaidės.
- Gyvenantieji Bathurste E. ir J. Leskauskai verčia į anglų kalbą K. Binkio "Atžalyną". Knygą išleis ir premjerą pastatys vietinė Bathursto gimnazija.
- Jau antri metai Pietų Australijos vandenyse prie Adelaidės plaukioja lietuviškas mokomasis būrinis laivelis "Regina". Laivo savininkas ir vairuotojas yra Flensburgo Jūrų Mokyklos auklėtinis Val. Dagys. Įgulą kol kas sudaro, be savininko, dar penki asmenys, visi lietuviai, vandens sporto mėgėjai. Tai yra pirmasis Australijos lietuvių būriavimo sporto mėgėjų vienetas.
- Karaliaus Mindaugo Aukštųjų Mokslų Institutas Melbourne, vadovaujamas prof. P. V. Raulinaičio, nuo 1952 m. pradžios pasiskirstė į šias sekcijas: Lietuvos istorijos, Filosofijos, Pedagogikos, Religijos, Socialinių mokslų ir teisės, Meno, muzikos ir literatūros ir Lituanistikos.

PASAULIO LIETUVIŲ ARCHYVO ADRESAS

Pranešama, kad Pasaulio Lietuvių Archyvui skirtąją istorinę (archyvinę, bibliografinę ir muziejinę) medžiagą ar korespondenciją reikia siųsti Archyvo būstinės adresu, būtent: **Pasaulio Lietuvių Archyvas, 2601 W. Marquette Road, Chicago 29, Ill., U.S.A.**

ATITAISYMAS

Ankstesniuose KARIO numeriuose buvo išspausdinti atsiminimai: **"Septyneri kovų ir vargo metai".** Jų autorius yra ne Vladas, bet **Bronius Vrublevičius.**

Tas pats autorius yra vėl atsiuntęs įdomių atsiminimų pluoštą iš kovų Indokinijoje. Netrukus tai skaitysite mūsų žurnalo skiltyse.

Redakcija

ATSIŲSTA PAMINĖTI

ANDRIUS MIRONAS, 40 POPULIARIŲ DAINŲ. Verstos ir originalios dainos, dainuotos su Balio Pakšto ir kitais šokių orkestrais. Spausdino Naujienos, 1952 m., Chicago, Ill., 40 psl. Užsisakant kreiptis raštu į autorių A. Mircną, 3348 So. Lowe Avenue, Chicago 16, Ill.

TECHNIKOS ŽODIS, technikos darbuotojų mėnraštis, 1952 m. nr. nr. 1 (10) ir 2 (11). Leidžia Am. Liet. Inžinierių ir Architektų S-ga Chicagoje, redaguoja red. kolegija. Prenumerata: JAV ir užsienyje — metams $2, pusm. — $1. Red. adr. — TŽ, c/o G. J. Lazauskas, 2419 W. Potomac Ave., Chicago 22, Ill.

Šiame kuklios apimties mėnraštyje yra gausu labai vertingos ir įdomios medžiagos kiekvienam lietuviui inteligentui. Plečiama profesinė informacija.

SKAUTŲ AIDAS, lietuvių skautų ir skaučių laikraštis, 1952 m. vasario mėn. nr. 2. Redaguoja vyr. sktn. Stp. Kairys. Prenumerata: metams— $3, pusm. — $1.50. Adresas: red. — Stp. Kairys, 716 Landsdowne Ave., Toronto, Ont., Canada; adm. — P. A. Pundzevičius, Box 1003, Station C., Toronto, Ont., Canada.

KARYS — VIENAS POPULIARIAUSIŲ LIETUVIŠKŲJŲ ŽURNALŲ PASAULYJE.

Mūsų žurnalo Bičiulių telkimo va jus dar pačiame įkarštyje. Malonūs mūsų skaitytojai ir platintojai! **Iki balandžio 1 d. padvigubinkime** žurnalo skaitytojų eiles, ir mūsų kuriamoji kultūrinės-dvasinės kovos divizija bus tikrai suformuota. Nuoširdžiai sukruskime visi iki vieno! Dar galima gauti š. m. pirmųjų numerių. Prenumeratą, raštus, foto nuotraukas tuojau siųskite: **KARYS, 156 Steamboat Rd., Great Neck, N.Y.; arba—680 Bushwick Ave., Brooklyn, N.Y.**

KARYS

SPARČIAI ŽENGIA Į PRIEKĮ — NEATSILIKITE IR JŪS!

KUPRINĖS PABIROS

PAVASARĖJANT...

Šypsos saulė vis meiliau,
Lyg šelmė mergaitė,
Brendam ginčuos vis giliau,
Kelnes pasiraitę.

O politikos bala —
Be galo, be krašto...
Bolševikinė smala
Dergia mūsų naštą.

— — — — — — — — — —

Meilės mėnuo po dangum,
Skiedra skiedron glaudžias,
O Perkūnas: bum, bum, bum!...
Sumauroja graudžiai.

Ant atomo pyksta jis:
Ką tie, varlės, daro...
Peklos atsklendė duris —
Kiek velnių ant dvaro!...

Pats didžiausias — po ūsu,
Aukso epaletais,
Sakosi — draugas visų,
Alkanų, skylėtų.

Jis štai žvalgosi meiliau,
Kur kokia gražuolė,
Pasipuošusi dailiau,
Jo glėbin nepuola.

Čia supliaukši botagu,
Čia vėl laižo ūsą:
Esu tėvas ubagų
Ir gailiuosi jūsų.

Midaus upės pas mane,
Šunys šilkuos miega.
Juodos ikros kupina,
Pinigų kaip sniego...

Pažiūrėkit, kiek draugų
Mano batą seka.
Mano saulėj nuo speigų —
Ne vienas apako...

Laisvai gimsta čia visi,
Laisvi auga, šoka.
Ir batuoti, ir basi —
Mokesčius sumoka...

Pusę svieto jau turiu,
Visur mane myli.
Tiesos durtuvu veriu,
Jei koks aklas tyli...

Tuoj sumalsiu į žemes
Kiekvieną pikčiurną!...

— — — — — — — — —

Ir nueina viens "išmest"
Vodkos gerą "burną".

— — — — — — — — —

Velnias — velniu ir padvės.
Velniai jo nematė!
Rengias vyrai iš peties
Gaudyti gyvatę.

Nepatogu, kai šliužų
Visur pilna, raitos.
O pavasaris atūš
Toks smarkus, įkaitęs...

Mirksi saulė vis meiliau,
Toly — kažkoks rūkas...
Pakalbėsime vėliau,

Jūsų Dagiliukas

AMERIKOS LIETUVIAI ROMANUOSE

ŠIRDIES RŪMAI — Tai nepaprastas naujas romanas, kuriame aprašoma viena Amerikos lietuvių šeima, ypač jų dukrelė, kuri vaikščioja su savo gydytoju širdies rūmuose... Knyga turi 450 puslapių, iliustruota, labai gražiai atspausdinta; kaina 4 doleriai.

ŠLIUPTARNIAI — pirmutinė tokia teisinga, atvira, įdomi ir stambi knyga (istorinis romanas, apie Amerikos lietuvių tautinį ir kultūrinį atgimimą, apie jų sunkumus, vargus, kančias ir kovas dėl lietuvybės ir geresnio šviesesnio rytojaus. 652 puslapiai, kieti drobės viršeliai, labai graži spauda; kaina 3 doleriai.

Abidvi knygos sykiu tik už 6 dolerius! Persiuntimo lėšas apmokame. Rašykite: Dr. Alg. Margeris, 3325 So. Halsted St., Chicago 8, Ill.

Taikinių nurodymas

Du kariai šokių vakarėlyje:
— Jonai, einam išvesti šokiui anas dvi merginas.
— Nematau kurias?
— Dešiniau per du pirštus nuo krosnies kėdė, už kėdės — merginos.
— Kairėje seržantas ruda barzda.
— Teisingai!
— Na, tai eiva.

Kai širdis geidžia...

Gydytojas:
— Perdaug gausus alaus vartojimas. Tai kenkia širdžiai.
Alkoholikas:
— Tai kodėl jinai to alaus taip geidžia?...

Švietimo pamokoje

Instruktorius:
— Kokie žmonės dažniausiai nugali visas gyvenime pasitaikančias kliūtis?
— Šarvuotininkai, — atsako užklaustasis kareivis.

— Tai kuo tu labiau tiki: banku ar savo žmona?...

DAR GALIMA UŽSISAKYTI

Vyt. Augustino Lietuvos vaizdų knygą TĖVYNĖ LIETUVA dar galima užsisakyti, rašant šiuo adresu:

Mr. P. Ališauskas,
107-17 118th St., Richmond Hill, N.Y.

Kaina tik 5 dol., kuriuos siųsti kartu su užsakymu.

KLAIDOS ATITAISYMAS

Šio nr. viršelio 2-me puslapyje, DRAUGO dienraščio skelbime, įsibrovė nemaloni klaida: adreso nr. turi būti ne 2345, bet 2334 So. Oakley Ave.

Iliustruotasis

KARYS

Tai gausiai iliustruota mūsų žurnalo dalis istorinėmis, karinio, kultūrinio ir įvairių kitų gyvenimo sričių foto nuotraukomis.

Po metų Jūs veltui turėsite puikų, vertingą spalvotų paveikslų albumą.

Nedelsdami siųskite KARIO prenumeratą! Didelis, gausiai iliustruotas žurnalo nr. tuomet tik 33 ir pusė cento.

ERIC WILLIAMS

THE WOODEN HORSE

Atsiliepimai apie KARIO išleistą knygą

*

"Autoriaus asmeniškas patyrimas ir sunkūs išgyvenimai karo belaisvių stovykloje, Vokietijoje, nulėmė tai, kad knygoje MEDINIS ARKLYS pabėgimas iš belaisvių stovyklos yra aprašytas neturinčiu sau pavyzdžio vaizdingumu. Tikslūs apskaičiavimai, šaltumas ir drąsa lydėjo visą šį pabėgimo darbą ir žygį. Tuo metu, kai trys britai-belaisviai neįsivaizduojamu sunkumu kasasi tunelį, čia pat esant vokiečių sargybiniams, sekant šnipams, šunims ir akinančiai šviečiant prožektoriams, — mes visą laiką esame slegiami nepakeliamos nežinomybės jausmo . . ."

N. Y. HERALD TRIBUNE

*

"Tai viena nuostabiausių moderniųjų laikų nuotykių apysakų".

LONDON TIMES

*

"Tai pirmaeilė istorija apie žmogaus pasiryžimą ir dvasinę galią".

Field Marshall
BERNARD MONTGOMERY

TAUPYKITE PER PAŠTĄ. SAUGU IR PATOGU. MES APMOKAME PAŠTO IŠLAIDAS.

LIBERTY FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

Philadelphia, Pa.
235 NORTH BROAD STREET
(Temporary Address)

New Building Under Construction at 202-04 North Broad Street

STATEMENT OF CONDITION
AS OF DECEMBER 31, 1951

ASSETS

First Mortgage Loans		$8,316,834
Improvement Loans		25,543
Loans on Savings Accounts		82,997
Federal Home Loan Bank Stock		175,000
Cash on Hand and in Banks		1,112,033
Office Building and Equipment		166,666
Parking Lot — 1415 Race Street		22,723
Deferred Charges and Other Assets		15,791
TOTAL		$9,917,587

LIABILITIES

Members' Share Accounts		$8,428,470
Advances—		
Federal Home Loan Bank		850,000
Loans In Process		55,431
Other Liabilities		10,311
Employees' Retirement Reserve		22,077
Other Specific Reserves		3,520
General Reserves	$295,500	
Surplus	252,278	547,778
TOTAL		$9,917,587

CHARLES S. CHELEDEN, President

ŠI LIETUVIŠKA ĮSTAIGA — SAUGIAUSIA VIETA JŪSŲ INDĖLIAMS.

SKELBIAMĖS KARYJE!

NELE MAZALAITE

MĖNUO, VADINAMAS MEDAUS

GABIJA

Autorė su jai vienai būdingu stiliaus grakštumu šioje apysakoje iškelia ką tik ištekėjusios moters sielos problemas, jaunamartės svarstymus ir iš jų išplaukiančius įvykius. Knyga 220 psl., kaina $2.50, gaunama šiuo adresu:

GABIJA
340 Union Avenue
Brooklyn 11, N. Y.

TAUPYKITE ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki $10,000.00 — by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas dividendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis. Mūsų turtas yra virš septynių milijonų dolerių— $7,000,000.00.

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575
6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.
J. PAKEL — Prezidentas

Kaina
2 Lt ct

KVIEČIAME UŽSISAKYTI
plačiausiai Amerikoje skaitomą laikraštį

"DARBININKĄ"

Išeina du kartus savaitėje

"DARBININKAS" buria aplink save daug bendradarbių. Visuose pasaulio kraštuose turi savo korespondentus ir yra geriausiai informuotas lietuvių laikraštis.

Prenumeratos kaina metams:

JAV	$5.00
Brooklyn, N. Y.	$5.50
Kanadoje	$5.50
Užsienyje	$5.50
Pusmečiui	$3.00

"Darbininkas" susipažinimui siunčiamas 2 savaites nemokamai

ADRESAS:

"DARBININKAS"
680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Apsižiūrėk ir Taupyk Saugiai!

Standard Moka Aukštesnį Dividendą!

STANDARD FEDERAL
yra stipriausia taupymo įstaiga Amerikoj

TURTAS ..... virš $31,000,000
ATSARGOS FONDAS „ $ 3,000,000

STANDARD FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO

4192 Archer Avenue, Kampas Sacramento Ave.
Telefonas: VIrginia 7-1141

JUSTIN MACKIEWICH, prezidentas

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 4 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos val. ryto iki 8 val. vakaro, Trečiadieniais visai neatidaroma.

Winter Garden Tavern, Inc.

Su puikiu baru, restoranu ir didele sale susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams.

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street (Prie Forest Ave. stoties)
Brooklyn 27, N. Y. (RIDGEWOOD)

Tel.: EV. 2-9586
VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

Technikos darbuotojų nepriklausomas populiarus mėnesinis laikraštis

TECHNIKOS ŽODIS

JAV ir užs. metams 2 doleriai. pusmečiui — 1 doleris
ADM. adresas: K. Bertulis, 1616 So. Christiana Avenue, Chicago 23, ILL., U. S. A.

Leidžia: Amerikos Liet. Inž. ir Arch. Sąjunga.

"PELĖDA" vienintelis iliustruotas jumoro ir satyros žurnalas Jungt. Amer. Valst.

"Pelėdoje" atsispindi visas Amerikos lietuvių gyvenimas, kaip kreivame veidrodyje. Gyvenimas be "Pelėdos" — tiek pat, kaip be druskos.

Prenumerata: metams $4.00, pusei metų $2.50. Atskiras numeris 40 centų.

Nuliūdime ir susigraužime kreipkitės į "Pelėdą":

LIETUVIŲ KNYGYNAS "NEMUNAS",
3143 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.
Tel. VIctory 2-3314

LIETUVIŲ

DIENOS

MODERNIŠKAS ILIUSTRUOTAS MAGAZINAS

Kiekvienas lietuvis turėtų jį skaityti. Metinė pren. $3.00. Adresas:

9204 S. Broadway, L. A. 3. Calif.

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tiktai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpimų ir brangių tikslų.

NEPR. LIETUVOS kaina metams $4.—
7722 George St., Montreal 32, P. Q. Canada

Planingas taupymas moka gerus dividendus

Kiekvienas žmogus turėtų atliekamus nuo pragyvenimo pinigus taupyti kas savaitę. Taupyti reikia: senatvei, vaikų mokslui, įsigijimui namo, automobilio, atostogoms, vestuvėms, krikštynoms ir kitiems reikalams. Kas turi susitaupęs pinigų, tas jaučiasi saugesnis ir laimingesnis. Pradėk taupyti šiandien.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION

Chartered and Supervised by the United States Government

2202 W. Cermak Rd., Chicago 8, Illinois
Tel. VIrginia 7-7747
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas **restoranas ir valgykla**, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

ALBINAS BENIULIS

ATLIEKA PERKRAUSTYMUS ir įvairių daiktų pervežimus.

Taip pat persiunčiame į užsienį įvairaus maisto pakietėlius.

Kreiptis:
2554 SO. HALSTED ST. CHICAGO, ILL.
Tel. DAnube 6-3245

MARGUTIS

SENIAUSIAS IR GAUSIAI ILIUSTRUOTAS LIETUVIŠKOS MINTIES ŽURNALAS

MARGUTIS įsteigtas komp. **A. Vanagaičio**

Prenumeratos kaina metams $3.00
Susipažinimui siunčiamas dovanai

6755 S. Western Ave., Chicago 36, Ill.

Antanas M. Phillips

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

3307 S. Lituanica Ave., Chicago, Ill.
Tel. YAards 7-3401

LIŪDESIO VALANDOJ
šaukite:

MAŽEIKA & EVANS

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

6845 So. Western Ave. Chicago, Ill.
REpublic 7-8600—7-8601
Air Conditioned koplyčia -:- Automobiliams vieta

Tiems, kurie gyvena kitose miesto dalyse, gausime koplyčią arčiau jūsų namų.

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS
6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142
1410 SO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109
KOPLYČIOS VISOSE MIESTO DALYSE

ANTHONY B. PETKUS

LIETUVIŲ AUDITORIJA

Populiariausia Chicagos lietuvių parengimų ir užeigos vieta, administruojama: J. Akelio, J. Malioriaus ir B. Pakšto. Čia yra didžioji salė koncertams-baliams ir dvi mažesnės salės susirinkimams, šeimyniniams ir kt. parengimams. Viena mažųjų svetainių naujai išdekoruota lietuviškam stiliuje dail. Vl. Vijeikio. Čia šeštadieniais ir sekmadieniais prie jaukios muzikos galima puikiai praleisti vakarus pas savuosius.

Groja Balio Pakšto kapela.

3133 SO. HALSTED ST., CHICAGO, ILL. Telefonas: VIctory 2-6172